SELECT LETTERS

OF

SYED ABD-UL JULEEL.

LETTER I.

To my son of happy endowments, Meer Syed Mohammed; may the Supreme Being preserve him! after implorations for the prolongation of life, and for the increase of honors, and wishing for an interview, it is thus set forth:

Your several letters, the last of which is dated the 19th of the happy month of Rumzan, in the 10th year of the reign, arrived in due order, and afforded me much satisfaction. At the joyful news of the payment of the debt incurred on your marriage, I returned thanks unto Providence. I now understand, that through the divine favour, this weighty business is completely settled. I was also delighted at what you wrote concerning your application to the study of Arabic. God grant, that during my life-time you may acquire all human perfections, that my eyes may be enlightened thereby. I am exceedingly anxious to see you; but as the grant of my jageer is not yet come to hand, I am not satisfied with my present situation, and therefore in no hurry to send for you so

مُنتخبات خطوطِ

سیّد عبد الجلیل

عِنایت نامه ا

برخوردار سعادت اطوار میرسیّد مُحمّد سلّمه اللّٰه تعالیٰ * بعد دعوات مزیدِ حیات و ترقّي درجات مشهود آنکه خطوط آن برخوردار بدفعات باخطِ اخیر مُحرّرهٔ نوزدهمِ شهر رمضان المبارک سنه الیه متواتر رسیده خاطررا مسرور گردانید از مژدهٔ خلاصي قرضِ شادي آن برخوردار شُکر بجا آوردیم * حالا معلوم شد که بفضلِ الهي ازین مُهمِ عظیم فراغ حاصِل شد * وآنچه ازتقیدِ خود درخواندن عربي نوشته بودند موجب اِنشراحِ خاطِر گردید * حق تعالیٰ در حیاتِ من شمارا بکمالِ اِنساني برساند که چشمِ مارا روشني حاصِل آید * وبغایت مُشتاقِ شما میباشم امّا بسببِ آنکه تاحال پروانهٔ جاگیر نرسید دراینجا دِل جمعي نیست بنا بران بطلبِ شما باین راهِ دور و دراز اِقدام

long a journey. Persevere in your studies, and as soon as, through the divine favour, I shall be satisfied in regard to His Majesty's intentions, and receive the grant of the jageer, some peons shall be despatched purposely to fetch you. When I send for you, then according to what you have written, our relation Syed Abdul Wahed shall accompany, my house being his own. The book entitled *Rozut un Nazir*, which is a selection of Arabic and Persian poetry, is in the chest, which was brought to our house from Gujerat. It is a very scarce book, on which account I did not venture to bring it along with me. I now want to know the contents. Take it out of the chest, and having shown it to my respected friend Mohammed To-fi-el, desire him, if he has leisure, to copy out the contents on a few leaves; otherwise copy it carefully yourself, and after examining it, inclose it in your letter, as it is very much wanted. On the subject of taking care of the books, what shall I write? You know very well how fond I am of books, and with what labour and research I have formed this collection, and will therefore be more careful and attentive to preserve them

نموده نمی شود بخاطر جمع در خواندن مُقیّد باشند *
و همین که بعنایتِ الهی از طرفِ حضورِ پرنور خاطرجمع
شود و پروانهٔ جاگیر برسد چند پیاده به تخصیص
ازاینجا فرستاده شما را طلبیده خواهد شد و هرگاه شمارا
بطلبم بموجبی که شما نوشته اید اخوی سیّد عبد الواحد را
هم همراه خواهند آورد و خانه خانهٔ ایشان است * برخوردارا
کتابِ روضة الناظر مُنتخبِ اشعارِ عربی و فارسی در صندوق
که از گُجرات بخانه رسیده است کتاب کم یاب است بسببِ
نفاستِ آن از راهِ احتیاط همراه نیاورده‌ام درینولا فهرست
کتابِ مذکور ضرور مطلوب شده است آن برخوردار کتاب
از صندوق برآورده بمخدومی میان مُحمّد طفیل نموده
بایشان التماس نمایند و اگر ایشان را فرصت باشد نقلِ آن
برچند ورق بردارند و الّا آن برخوردار خود باحتیاط نقل
آن برداشته و مقابله نموده درخطِ خود پیچیده خواهند
فرستاد که بغایت مطلوب است * و درباب احتیاط کتابها
چه نویسد بر آن برخوردار ظاهراست که بنده چه قدر
کتاب را دوست میدارد و بچه محنت و تلاش فراهم آورده آن
برخوردار زیاده از من در احتیاط خواهند کوشید و حزم
و هوشیاری خواهند کرد که کتاب بیجا نرود وگاه گاه آفتاب

than I could be myself. The respectable Mohammed To-fi-el had of me a treatise entitled Ke-le-ma-ti-yu-ba, in order to take a copy of it: when he has done with it, place it carefully amongst the other books.

LETTER II.

To the prosperous youth of happy endowments, the fortunate Meer Syed Mohammed, may his life be prolonged! health. After implorations for the prolongation of life, and for increase of honours, and anxious desire of an interview, which exceeds the bounds of expression; be it thus known unto his precious mind. Your letters sent by Ferjam and Hossein arrived successively, and delighted my heart with the glad tidings of your welfare, for which God be praised. My anxiety to see you is beyond description. *(Verse.)* "I wrote a letter to you, and so powerful were the effects of my desire to see you, that I almost made myself a line of my own letter."

هم نموده باشند زیاده چه مُبالغه نماید * مخدومي میان مُحمّد طفیل رسالهٔ کلمهٔ طیبه برای نقل از فقیر گرفته بودند هرگاه فارغ شود باحتیاط همراهِ کُتب نگاهدارند والسلام *

عنایت نامه ۲

برخوردار سعادت اطوار کامگار میر سیّد مُحمّد مدّعُمره سلامت * بعد دعوات مزیدِ حیات و ترقّي درجات و شوقِ مُلاقات که بیرون از احاطهٔ عبارت است مشهود خاطرِ عزیز آنکه خطوط آن برخوردار مصحوبِ فرجام و حسین مُتواتر رسید از خبر خیریتِ آن برخوردار خاطرِ را مسرور گردانید * الحمدلله علی ذلك شوق مُلاقاتِ آن برخوردار درعرصهٔ تحریر گنجایش پذیر نیست *

شعر

* كَتَبْتُ وَكِدْتُ مِنْ شَوْقٍ و تَوَقٍ *

یعنی نوشتم خط را و قریب بودم از شوق و آرزومندي

* اِلَیْكَ اَكُوْنُ سَطْرًا فِی الكِتَابِ *

که بسوی تست اینکه باشم من سطر در خطِ خود

(Distich.) "My heart and my sight fly separately towards you: although I am in a cage, I have wings and many feathers." God grant this wish, which is the utmost of my ambition. The particulars of this place you have learnt fully from my former letter, and from Mada-ree. I am by no means satisfied with remaining here: what may yet happen depends upon destiny. I have sent a list of the books which I have procured for you; and the books themselves shall be forwarded as soon I am assured that the road is safe. When you see the books, you will be very much pleased.

Exert yourself to the utmost in your studies. Let your attention be principally directed to commentaries on the Koran, and the traditions; and to jurisprudence, and the elements. However, do not entirely neglect other sciences, it being necessary to be acquainted with their technical terms at least; and although the acquisition of divinity is to be considered as the leaven of all the rest, yet some knowledge of logic and of philosophy, as far as is necessary, and of the other useful arts, is very desirable. In short, you should keep in remembrance the following significant lines:

بيت

* دِل جُدا دیده جُدا سوی تو پرواز کند *

* گرچه من درقفسم بال و پر بسیار است *

حق سُبحانه این آرزورا که مُنتهی الهمم است بخیر وخوبي زود مُیسّر آرد * حقیقتِ اینجا ازخطِ خانه و زباني مداري مُفصّل ظاهِر خواهدشد حالا دِل ببودنِ اینجا اصلا راضي نیست پیشتر مدار برقسمت است فهرستِ کُتب که برای آن برخوردار بهم رسانیده شده است فرستاده شد کُتب هم بعد دِل جمعي راه ها اِرسال داشته خواهد شد هرگاه کِتابها را خواهند دید بسیار محظوظ خواهند شد درشغل تحصیلِ عِلم سعي بر کمال نمایند ومد نظر عِلم تفسیر وحدیث وفقه واصول باشد و اِضراب از علومِ دیگر بالکلیه نباید نمود اقل مرتبه اینست که بهمُصطلحات ضروري علومِ دیگر البتّه آشنائي تام حاصل باید اگرچه خمیر مایهٔ تحصیل علومِ دیني قرار باید داد امّا ازنمک گیري منطِق وحِکمت بقدرِ کفایت و دیگر علوم مُتعارفِ روزگار غافِل نباید بود بالجمله مضمون این شعرِ رنگین را مِدّنظر باید داشت *

Verse :—" Strive to make yourself acquainted with every kind of knowledge, as the means of obtaining your heart's desire; attach not yourself to one science solely through indolence. The bee, whenever she feedeth on any fruit, extracts for our benefit two different substances, namely, wax and honey. Wax serves to dispel the darkness of night, and is used for illuminations; while honey has the property of removing diseases, by the command of God the Creator."

My son, the *Nessaub Toorkee*, which you sent, came to hand—health attend you. I left at home a section of a treatise, entitled *Izn Hadees*, which the revered Syed Sheikh Mobarick (whose sins are pardoned) granted me with his own hand. As on many accounts it is wanted here, you must make a copy, and having compared it with the original, preserve the latter as a

شعر

* اِحْرِصْ علی کُلِّ عِلْمٍ تَبْلُغُ الْاَمَلَا *

یعنی حریص باش برهر نوع علم تا برسي امیدِ خود را

* ولا تُوَلِّ انسْ بِعِلْمٍ وَاحِدٍ كَسَلَا *

وألفت مگیر بعلم واحد از روی کاهلي

* اَلنَّحلُ لَمَّا رَعَتْ مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ *

مگسِ شهد هرگاه مي‌چرد از هر میوه

* اَبْدَتْ لَنَا الْجَوْهَرَيْنِ الشَّمْعَ وَالْعَسَلَا *

ظاهِر میگرداند از برای نفعِ ما دو قسم جوهر را یکی موم و دیگر شهد

* اَلشَّمْعُ بِاللَّيْلِ نُورٌ يُسْتَضَاءُ بِهِ *

جوهرِ موم درشب نوری است که طلبِ روشني کرده می‌شود از ان نور

* وَالشَّهْدُ يُبْرِي بِاِذْنِ الْبَارِي الْعِلَلَا *

و جوهر شهد صحت می بخشد بحکمِ خدای آفریدگار بیماریها را

* برخوردارا نصابِ تُرکي که فرستاده بودند رسید سلامت باشند * یکجزو رسالهٔ اِذْنِ حدیث که مرحومي سیّدي شیخي میرسیّد مُبارك مغفور بخطِ خود سندِ اِجازت بهبنده نوشته داده‌اند

relic, and send the transcript. Consider this as a positive injunction. Also in a little common-place book, in which is written some *Arabic* poetry, as well as the receipt for making *Choorun-kunkoo-lad*, which you extracted and sent me, from one leaf thereof, I have written the measures of the Ru-bi-ie, which Mahommed Aumeen Jaunpooree Cashmeeree made into verse: a copy of that also is required, which having made and examined, you will send. With regard to Ja-nee and Deer-ga-he, about which you write, twenty rupees are now sent, and more shall be forwarded hereafter; more was not procurable just now; however, make yourself easy on this subject. My son, in your letter by our servant Hossein, you write about yourself, that you are very unwell, and on which account you wish to come hither. My son, you know that you are my whole stock, and whoever has but one son, will never willingly be separated from him; and the sum of my desire is this, that I may see you enjoying comforts: but there are many objections to my sending for you. In the first place, the air of Bukhir for these last three or four years has been unhealthy beyond description, and especially in the winter, there is such unwholesomeness in the atmosphere, that no person is free from complaint: you will enquire about this matter of Madaree and Faiz-ullah, who have lately arrived with you. There are, moreover, other circumstances

درخانه گذاشته بودم چون اکثر اوقات درینجا مطلوب می‌شود
بایدکه اصلِ آن جزورا که تبرُّك است در همانجا نگاه داشته نقلِ
آن گرفته مُقابله نموده خواهند فرستاد درینباب تاکید دانند *
وهمچنین در بیاضِ کوچک که بعضی اشعار عربیه نوشته شده
و ترکیب چورن کنکولاد وشما ازان بیاض نوشته فرستاده اید
دریك ورق اوزانِ رباعي که مُحمّد امین جونپوري کشمیري
نظم نموده نوشته ایم نقلِ آن هم مطلوب است نقل گرفته
مُقابله نموده خواهند فرستاد * دربابِ جاني و درگاهی
نوشته بودند بیست روپیه بالفعل فرستاده شد بعد ازان
دیگر هم فرستاده خواهد شد خاطر جمعدارند درینوقت
زیاده برین مُیسّر نیامد * برخوردارا در خط همراهي حسین
خدمتگار از کسلِ جسماني خود نوشته بودند که اکثر علیل
میباشند بنابران ارادهٔ سفرِ این طرف دارند * برخوردارا
خود میدانید که در بساطِ ما همین شما اید کسی که یك
پسر داشته باشد باختیارِ خود جُدائي پسر را قبول ندارد
تمام آرزوی ما همین است که شُمارا سیر به بینیم امّا اسباب
و دواعيِ مُختلفه نمی گذارند که شمارا بطلبم اوّل هوای
بهکر از سه چهار سال اینقدر مُختلف شده که در نوشتن نمی‌آید
خصوص درموسمِ سرما اینقدر تغیّرِ فاحش در هوا بهم

requiring much explanation, which make me uneasy, that also oppose my inclination. On these accounts, I have not sufficient courage to suffer your undertaking so long and fatiguing a journey. But it is most necessary that you should attend to your health, and get rid of your disorder; and therefore, if the respectable Ta-fi-el is able to accompany you, I would have you go to Shahjehanabad.

Perhaps also Jaffer the physician may be gone to that place. It is your duty to use every means for your recovery: consider this as a positive order. My son, I have learnt from Ferjam, that your mother is sometimes troubled with a cough and fever; and I recommend Choorun-kunkoo-lad as good for her complaint; the receipt for making up which you know where to find in the family common-place book. You must prepare this medicine, and administer it to her, that, please God, it may have the desired effect. You will also find in the house the *Ekh-ti-ya-ra-tee Bu-de-ie*, a book on physic, and also the *Alfaz Udwiyeh*, and the Ca-ra-be-deen She-fe-ie. I would have you frequently peruse the first of these works, and make yourself acquainted with the technical terms of the art of physic, such knowledge being very useful. In the *Alfaz Udwiyeh*, the Greek names of medicines are given in Arabic and Persian, and likewise in Hindee, to which latter

میرسد که هیچ مُتنفّسی از آزار سالِم نمی ماند اینمعني را از
مداري و فیض‌الله که تازه میرسند تحقیق نمایند * و مُقدمات
دیگر که عدمِ دِلجمعي کلمهٔ جامعه تفسیر آن تواند شد نیز
رادعِ این إراده است بنا بران جُرات بر راه پیمائي دور و دراز
نه نموده تجویز تحمّلِ مِشاق نمیکنم امّا فِکرِ صحت و رفعِ
سُقم پُر ضرور است اگر باتّفاق مخدومي میان مُحمّد طفیل
بشاهجهان اباد بیایند و مُداوای مرض نمایند بهتر است
حکیم جعفر هم الحال شاید بشاهجهان اباد رفته باشند
بهر تقدیر تدبیر إزالهٔ مرض پُرضرور است در ینباب تاکید
دانند * برخوردارا از فرجام معلوم شد که والدهٔ شمارا
گاه گاه سرفه و تپ عارِض میشود بنابران نوشته می آید
که چورن کنکولاد برای این عارِضه خوب است ونسخهٔ آن
در بیاضِ خانه نوشته شده است چنانچه شما هم میدانند
باید که چورن مذکور ساخته بخورانند انشاالله مُوافقت
خواهد کرد * دیگر آنکه اختیارات بدیعي کتابِ طِب
وهمچنین الفاظ الادویه و قرابادین شفائي در خانه هست
آن برخوردار اکثر اوقات کِتاب اختیارات را در مُطالعهٔ خود
دارند واز مصطلحات عِلمِ طِب واقِف شوند که بسیار خوبست
و درِ کتاب الفاظ الادویه نام ادویهٔ یوناني را ترجمهٔ

you should also pay attention. My design is, that by consulting the *Ekh-ti-ya-ra-tee* you may derive much benefit and advantage.

I have understood what you have written concerning the high price of grain in your part of the country, and of your want for necessary expences, with other special matters. My son, I am not unmindful of your situation for an instant. Before now, Madaree and Feiz-ullah may have returned to you with the trifling sum that I was able to raise at the time of their departure. I wished to have been able to send back the courier immediately on his arrival; but all my exertions have proved ineffectual, whereby a delay of some days has unavoidably happened. Now that through the friendly exertions of Syed Kerrumullah I have obtained a small sum, and remitted it from Sewistan, the courier is despatched to you. And as this courier of yours, named Ghassee, does not appear possessed of much sagacity, I therefore forwarded the bill of exchange through a merchant, and have sent away the courier with this letter only. There is not a merchant in Bukhir who can draw a bill of exchange immediately on Akberabad or Kinnoge; but they draw successively from hence on Multan, and from thence on Lahore, from thence on Akberabad, and from thence on Kinnoge: on this account, at all the four places, care

هندي هم کرده برین هم إطلاع حاصِل نمایند غرضکه اگر
إختیارات را در مُطالعه خواهند داشت فوائدِ بسیار حاصِل
خواهد شد وبرای شما البتّه نافِع خواهد اُفتاد *

از گراني غلّهٔ وطن و درماندگي خرجِ روز مرّة
باخصوصیاتِ دیگر که نوشته بودند معلوم شد * برخوردارا
اینجانب را لحظه ولمحه از خود غافِل ندانند * پیش ازین مداري
و فیض الله را باقلیلی که مُیسّر آمده برد بوطن روانه نموده شد
بفضلِ الهي بخیریت رسیده باشند * میخواستم که به مُجرّدِ رسیدنِ
قاصِد فکری نموده زود او را رُخصت نمایم امّا هرچند سعي
کردم فایدهٔ نداد تا آنکه توقُّفِ چند روز بالضرور بمیان آمد *
الحال که اخوي سیّد کرم الله بسعي تمام جزوي بدست
آورده ازسیوستان فرستادند قاصِد را روانهٔ وطن نموده
شد حق سبحانه بخیریت رساند * وچون گهاسي قاصِد فرستادهٔ
شما چندان هوشیار بنظر نیامد بنابران هندوي را معرفتِ
مهاجن روانه نموده اورا با خطوطِ وطن رُخصت کرده شد *
برخوردارا در بهکر مهاجنی نیست که هِندوي اکبراباد
یاقنوج بنویسد هندوي ازینجا بمُلتان و از مُلتان بلاهور
واز لاهور باکبراباد وازان جا بقنوج چَلْتي مي‌نویسند درین
صورت چارجا هندوي را باحتیاط بقیدِ جنس وسِکّه وسنه

must be taken that the bill expresses the exchange, and the sicca and year; and Ghassee did not appear equal to the management of such a business: having obtained an answerable bill, it has been sent through a merchant. Affairs here wear a very unfavourable aspect, some persons about his Majesty seeking for my appointment; nay, it is reported to have been actually disposed of to somebody at court. I therefore desire you will retrench your expences as much as possible, in order to prevent our suffering disgrace. I have no Jageer, and therefore, (which God forbid,) if I am removed hence, from that very day I shall be destitute of the means of subsistence. A Jageer is the life of service; a servant without a Jageer is in fact not a servant: therefore you will consider these circumstances, and act conformably thereto until the prospect clears up, when you shall have liberty to do as you may think proper. Having well considered this matter, exercise your prudence and foresight. With regard to sending for you, as you had written, whilst the report of my dismission prevails here, I cannot comply with your wish; but if it should prove to be without foundation, Ferjam shall be sent to our country to make the necessary preparations for your journey, and to conduct you to Bukhir: but should it turn out otherwise, I must myself come to your quarter, when, please God, we shall meet. Till this point is determined, remain at home. On the subject of your studies, I observe you

باید نویسانید و این معنی بنظر نیامد که از گهاسی مُتمشی
شود بنا بران هنڈوی جوابی نویسانده معرفتِ مهاجن
فرستاده شد * و چون احوالِ اینجا نوعِ دیگر بنظر می‌آید
که مردم درحضورِ پرنور تلاش خِدمتِ اینجانب می‌نمایند
بلکه شُهرت گرفته که خِدمتِ اینجانب بکسی درحضور
مُقرّر شده لهذا نوشته می آید که از اخراجات زیادتی دست
کوتاه کرده نحوی نمایند که شرم بماند * جاگیرنداریم
خدانخواسته اگر ازینجا برخیزیم ازهمان روزِ بی روزگاریم
چراکه مدارِ نوکری برجاگیر است نوکرِ بی‌جاگیر گویا
نوکر نیست نظر برین معنی نموده گذران باید کرد تا کُشایشی
بشود آن زمان اختیار دارند غرضکه این مراتب راخوب بخاطر
آورده عاقبت بینی و دوراندیشی را از دست ندهند * و برای
طلبِ خود نوشته بودند چون خبرتغیری این جانب
درین جاشائع شده اگراین خبرِخلاف برآمد فرجام را
روانهٔ وطن نموده خواهد شد که آن برخوردار را اسبابِ
سفرسرانجام کرده به بهکر رساند واگرنوع دیگر است
ما خود بدان طرف می رسیم انشاء الله تعالی مُلاقات خواهد
شد تا آن وقت آن برخوردار در وطن بوده ازانجا حرکت
نخواهند کرد * درباب خواندنِ خود که رساله اعلام الهدی

mention that you are reading a treatise entitled *Aa-lam-ul-ho-da*. My son, you will not derive any benefit from reading obscure treatises; you should apply to books of established reputation; for when you have read complete systems, these treatises will be intelligible at first sight. For example, if you had read the *Shereh-O-ka-yed*, you could not have found any difficulty in the treatise in question. In studying the sciences, it is necessary that you proceed according to method; now is the season for acquiring knowledge, and this opportunity will never return. My son, myself and our friend Syad Mohammed Khan, with Ferjam and Fereed, and all other persons who are with me in Bukhir, are well; and also Syad Kurumullah and Ju-mal, &c. at Sewistan are in good health: acquaint their respective families of their welfare. My son, after closing all my other letters, and after I had sealed up this, news arrived at Bukhir in twenty-two days from court, that Ush-fackul Russool, formerly Sewanneh Nagar of Bukhir, and who was soliciting my appointment, through the favour of God, has relinquished the pursuit, and has obtained the like office in Sehrund. This intelligence has somewhat pacified my mind; but no reliance is to be placed on appointments in the present period. God grant that the business may terminate happily. Farewell.

میخوانند نوشته بودند معلوم شد * برخوردارا خواندنِ رسالهای
غیر مُتعارف فائدهٔ ندارد باید که کُتبِ درسي مُتعارف را
تحصیل نمایند که همین که کُتبِ درسي خوانده شد رساله های
غیرمُتعارف خود بخود آسان می شود مثلا شرحِ عقائد را که
خواندند دیگر رساله إعلام الهدیٰ حل میشود سعي نمایند
که تحصیلِ عِلم بترتیب شود که این معني ضروري است
و همین ایّام تحصیلِ کمالات است بازاین وقت بدست
نخواهد آمد * برخوردارا تیجا و اخوي سیّد مُحمّد شاه و فرجام
وفرید ودیگر مردمِ همراهي نام بنام دربهکر و اخوي سیّد
کرم الله وجمال وغیره درسیوستان بخیریت اند بخانهٔ هر
کدام خیر وعافیت رسانند * برخوردارا بعد از بند کردنِ جمیع
خطوط و بعد تحریرِ این خط خبر از حضورِ پرنور دربیست
ودو روز به بهکر رسید که اشفاق الرسول نامی که پیشتر سوانح
نگارِ بهکر بود و درینولا تلاشِ اینِ خدمت می نمود ازین
خدمت بفضل الهي موقوف ماند وخدمتِ سوانح نگاري
سهرند باو مُقرّر شد * باری ازین خبر فی الجمله إطمینانِ
خاطرِ بهم رسیده امّا برخدمات این دور مُطلق إعتماد نیست
حق سبحانه عواقبِ امور مقرون بخیر گرداناد السلام *

LETTER III.

To my son of happy endowments, the prosperous Meer Syed Mahommed, may God preserve him.

After implorations for prolongation of life, and for increase of honours, and wishing for an interview, be it thus known. I have already written a letter, and sent it by Tay-jeh-babht, and which you may have received. My present condition is as follows. On the 27th of Shawal, I was attacked with a fever, accompanied by a violent cough: sometimes, from the force of the fever, I was quite beside myself, and the violence of the cough was near breaking all the ribs in my body: for near twenty days, I was beset on all sides with these waves; sometimes I sunk, and sometimes I rose. My life was despaired of, when all of a sudden, through the divine favour, the zephyr of beneficence blew " from the source of that wind which restores the dead to life," and delivered my body from the fiery paroxysm of the fever. There was a sensible change in the disorder, until by degrees the fever and cough abated: on the 22nd of Zilkadeh, in the third year*, I was restored to perfect health. Praises be unto God again and again for his mercy towards me in restoring me to health. But such is the leanness of my body, that there is not the least sign of flesh remaining, so that I am perfectly hide-

* Of Furukhseer.

عنایت نامه ۳

برخوردار سعادت اطوار کامگار میر سیّد مُحمّد سلّمه الله تعالی*
بعد دعوات مزیدِ حیات و ترقّیِ درجات و شوقِ ملاقات
مشهود آنکه پیش ازین خطی مصحوب تیجا بهات نوشته
شده بود رسیده باشد * درینولا روداد این است که ۲۷
شوال فقیررا آزار تپ و ضمیمهٔ آن سرفهٔ شدید عارِض
گردید چندی از سورتِ حرارتِ تپ خبر نداشت و از شدّت
سرفه قریب بود که اضلاعِ بدن بهم بشکند قریب بیست
روز درین چار موجهٔ آزار گاهی غوطه خورده فرو میرفت
و گاهی بر می آمد اُمیدِ حیات منقطع شده بود ناگهان
بفضلِ الهي نسیمِ عِنایت از مهبِ نَحْنُ نُحيِ الْمَوتٰی وزید
و از آتشِ بحرانِ تپ بدن را بکِناره کشید تخفیفی در آزار
محسوس شد تا آنکه بتدریج تپ و سرفه رو بانحطاط آورده
بتاریخ ۲۲ ذی قعده سنه شفای تام و صحتِ تمام حاصِل شد *
حمدالله ثم حمدالله علی ما جآء نا من الانجلاء * امّا نحول
و لاغري بدن بحدیست که اثرِ گوشت در بدن نمانده
اُستخوان و پوست بهم چسپیده صورتِ تشریحي شده ایم

bound, and the exact picture of a skeleton. *Verse:* "My weakness was excessive beyond conception; my body resembled a shred of my garment." To this day, the 29th of Zilkadeh, I cannot perceive any strength in my body; how then can it be supposed that I am able to stir a step? It is more than a month that I have been confined to this room: for some days last past, I have discontinued a strict regimen. I drink broth made of a quarter of a seer of meat, with a pice weight of ghee, but without tasting the meat. In short, there are not now any remains of the fever or cough, and my constitution is recovering; but the disorder having lasted a month with great violence, whilst I am advancing in years, this attack has reduced me to extreme debility; however, now that by degrees I begin to eat something, in ten or twelve days I shall acquire strength. That humane physician Mohammed Jaffer, exerted great skill in removing my disorder, and, through the divine favour, his endeavours have proved effectual; he will obtain his reward. He came several times to feel my pulse and comfort me; he examined the urinal which was sent to him every day, and prescribed medicines accordingly. May God reward his goodness. My son, know for a cetainty that I have obtained new life, through the good fortune of yourself and other relations. Let all our relations with tongue and heart return thanks for the divine gift. Make a maund of flour

* کثرتِ ضُعف بحدیست که نتوان فهمید *

* تنِ مارا زیکی رِشتهٔ پیراهنِ ما *

قوت طاقت تا امروز که ۲۹ ذی القعده است اصلا دربدن محسوس نمی شود راه رفتن و گام زدن چه معني دارد بیشتر شد که دربن حُجرهٔ خانه فروکش کرده ایم چند روز شد که پرهیز شکسته ایم و در پاو سیر گوشت وزنِ یك پیسه روغن انداخته بگوشت دست ناکرده شوربای آنرا میخورم * حاصلِ آنکه از آزارِ تپ و سرفه حالا اثری نمانده و طبیعت باعتدال حقیقي گرائیده امّا چون یکماه این آزار زور تمام داشت بسبب تقاضای سنِ عُمر این بار ناتواني تام رویداده الحال که بتدریج چیزی میخورم در ده دوازده روز قوت بهم خواهد رسید * حکیم صاحبِ مهربان حکیم مُحمّد جعفر سعي بسیار درابرای این آزار نمودند بفضلِ اِلهي سعي ایشان مشکور شد و ایشان ماجور گشتند * چند بار برای دیدن نبضِ بنده پیشِ فقیر آمدند و تسلّي می نمودند قاروره که هرروز میرفت مُتوجّه شده مُلاحظه نموده دوا نوشته میدادند حق سبحانه ایشانرا جزای خیردهد * برخوردارا یقین بدانند که بطالعِ شُما ودیگر مُتعلّقان از سرِ نو حیات یافتم این شُکر موهبتِ الهي

into bread, and distribute the loaves amongst the poor of Belgram. I have now written these few words of good news respecting my health, that you may be satisfied. Now I have no complaint but weakness, which will leave me in a few days; and it is my wish to ride out on the approaching festival. May this recovery from a grievous sickness, when life was depaired of, prove to myself, to you, and to all relations and friends, fortunate, fortunate, fortunate. Farewell.

LETTER IV.

To my son of happy endowments, Meer Syed Mohammed, may God preserve him. After implorations for prolongation of life, and for increase of honours, and wishing for an interview, be it thus known unto his precious mind.

Your letters arrived one after the other, and delighted me with the account of the welfare of yourself, and other relations and countrymen. I have now to inform you, that Syed Yar Ali, Syed Mohammed Bauker, and Syed Imam Ali, &c. arrived at Shajehanabad on the festival of *Uz-bah*, and took up their abode at the Kuttehorah of Sheikh Foreed, near my lodging, and they delivered your letter. Praised be God that all are well. I have already written you, particularly about my illness, by Da-moodur, a Hindoo of Belgram; it is therefore unneces-

همه مُتعلّقان بزبان و دلِ بجا آرند و دیك من آرد را نان پُخته
بفقرای بلگرام بدهند * این دو کلمهٔ مژدهٔ صحت را بخطِ
خود نوشتم که خاطر جمع گردد * حالا از آزار بالکلیه شفا
حاصل شد نقاهت هم درین چند روز برطرف می‌شود
ارادهٔ دارم که روزِ عید سوار شوم * تماثُل ازین بیماري
صعب که اُمیدِ حیات نمانده بود برما وشما و جمیعِ برادران
و دوستداران مُبارك مُبارك مُبارك باد والسلام *

عنایت نامه ۴

برخوردار کامگار سعادت اطوار میر سیّد مُحمّد
سلّمه الله تعالی * بعد دعوات مزیدِ حیات و ترقّي
درجات و شوقِ مُلاقات مشهود خاطرِ عزیز آنکه خطوطِ آن
برخوردار متواتر رسید از خبر خیریتِ شما و دیگر مُتعلقان
و مردمِ وطن خاطر مسرور گردانید * درینولا سیادت پناه
سیّد یارعلي و سیّد مُحمّد باقر و سیّد إمام علي و غیره روز
عیدِ اضحی بشاهجهان آباد رسیده در کَترهٔ شیخ فرید
نزدیك احقر فرود آمدند و خطِ شُما رسانیدند * الحمد لله
که خیریتها حاصل است * سابِق حقیقت آزار خود را مُفصّل
مصحوبِ دامودر هندوي بلگرام نوشته بودم الحال

sary to enter into a fresh detail of the same subject. I wrote to you the glad tidings of my recovery, which, through the divine favour, has been completed, and my constitution is returning to its proper temperament. I possess good spirits, the weakness incident to my disorder being now considerably abated, so that I am recovering strength daily. On the festival day, at the usual invitation of Syed Yar Ali, &c. I entirely broke the observance of all regimen, and ate my share of whatever was on the table, Pow-law, &c. and God be praised for it. Be perfectly easy about every thing concerning me. You recommended to me Syed Yar Ali, who has been particularly fortunate in being entertained in the service of Meer Jemlah: he arrived on the 10th of Zilhejeh, and on the 12th, got into office, for himself, one hundred and fifty rupees a month, and the like sum for Syed Mohammed Bauker, and one hundred and forty rupees a month for Syed Imam Ali. The particulars of them are as follows:—On the fortunate day of Uzkeh, Meer Jamlah took leave of His Majesty to set out for Bengal, having delayed his departure a few days, in order to procure carriage for his baggage, with other necessary preparations for his march: when he sees a lucky hour, he will proceed for Bengal. Great God! it is strange fatality, that when in both these Durbars, where I

تکرار تفصیل صعوبتِ آزار را باز نمودن لاطایل دانسته مژدهٔ صحت و سلامتِ خود را بآن برخوردار می نگارد که بفضلِ الهي جلّ شانه آزارها همه بر طرف شده طبیعت باعتدال گرائیده ٭ محظوظ می باشم نقاهتِ صعوبت آزار بسیار بود حالا دران هم تخفیف بهم رسیده ٭ روز بروز توانائي زیاده می‌شود ٭ روزِ تقریب ضیافتِ سیّد یارعلي و غیره پرهیز بالکیه شکستم و پلاؤ و غیره هرچه برسفره بود حصهٔ خود تناول کردم و الحمد لله علی ذلك خاطر بجمیعِ جهت از طرفِ بنده جمع دارند ٭ در باب سیّد یارعلي سفارش نوشته بودند برخوردارا ایشان طالع مند بودند همین که رسیدند درسرکارِ میر جمله نوکر شدند دهم ذی الحجّه رسیدند و دوازدهم شهرمذکور نوکري مُیسّرشد صد وپنجاه روپیه در ماه سیّد یارعلي و صد وپنجاه روپیه در ماهِ سیّد مُحمّد باقر و صد و چهل روپیه درماهِ سیّد إمام علي مُقرّر شد ٭ حقیقتِ دربار این است که میر جمله روز عیدِ اضحی از ظلّ سُبحاني رُخصتِ بنگاله یافته چند روز برای سرانجام باربرداري وغیره لوازمِ سفر توقّف نموده اند ساعت دیده روانهٔ بنگاله خواهند شد ٭ سُبحان اللّه عجب قِسمت است که درین هردو دربار روشناسي بهم رسیده

was known, and where after some months attendance, I expected to have done something for myself, these circumstances have intervened. It seems as if I had arrived at Shajehanabad only to-day; and now I must make other attempts: but God can dispel all difficulties; I have placed my reliance on him, and he is sufficient for me, and a sure agent.

A month and a half after my recovery, I waited upon the Ameer-ul-Omrah. During my illness, a son had been born to him. Of all his children born before this time, after he had been at great expense in making entertainments on the occasion, not one had lived; therefore, on the present birth of a son, he did not receive the Nuzzir of any one, or make any rejoicings. When I waited on him, I presented him with three Tarikhs, namely, Arabic, Persian, and Hindy, on the birth of this son. The Tarikhs were in different forms, imploring blessings in different forms. He was very much pleased with them, and inquired about my circumstances, asking, "What is your situation?" I answered, that I was miraculously recovered from a severe fit of illness. He inquired what was my complaint, and I replied, an ardent fever. After this conversation, he kindly pointed with his hand for me to be seated. In

بود والحال میخواستم که چون چند ماه خِدمت کرده‌ام چیزی برای کارِ خود اِلتماس نمایم که این مُقدّمه در پیش آمد گویا اِمروز داخِل شاهجهان آباد شده ام * حالا ازسرِ نو فِکری دیگر باید کرد حق سبحانه حلّالِ مشکلات است علیه توکّلت و هو حسبي ونعم الوکیل *

برخوردارا بعد یکنیم ماه پس از شفا مُلازمتِ امیرالامرا نمودم * درمُدّتِ آزارِ فقیر پِسری بخانهٔ ایشان تولّد شده بود * چون فرزندان که قبل ازین مُتولّد شده بودند و ایشان شادیها نموده مبلغِ خطیر برضیافت و اِنعامِ مردم خرج کرده بودند هیچکدام از حیات مُتّمتع نشد درتولّدِ این فرزند نذرِ هیچکس نگرفته شادي نکردند * فقیر حینیکه که مُلازمت کرده سه تاریخ عربي و فارسي وهندي تولّد پسرِ مذکور در رنگ علحده با اسلوبِ دُعا گفته ازنظرفیض اثر گُذرانید بسیار محظوظ شدند و احوال پُرسي فقیر نمودند که چه احوالِ شُما است * عرض کردم آزارِ صعب کشیدم واز سِرِنو حیات یافتم * فرمودند چه آزار * اِلتماس کردم تبِ مُحرق بعد ازان مُتوجه شده بدستِ خود اِشارت بنشستن فرمودند *

short, I am now well known to him, but to no purpose, as he is going to the Dekhan ; and besides, at this time, from the multiplicity of business, his mind is in an unsettled state. His levee is now more crowded than His Majesty's. Amidst all this hurry, I visit him every day in private. We shall discover what is the will of God. I have also sent a copy of the Tewarikhs for your perusal, and I fancy they will please the poets of your country : here they have been approved by all who have seen them. Mowlawee Jewun*, when he saw the *Tewarikhs*, in a large company, said aloud, I am honoured in being the cotemporary of such a genius, and he shewed me so much attention, that I was ashamed.

I have already written you about the Sunud of Elm Hadees, which his excellency the deceased Meer Syed Mobarek (may the favour of God rest upon him) gave me, and which is written in a section of small paper ; the last leaf of which is in his own hand-writing : I desired you to take the paper out of the library, and having copied and examined it, to send it by a safe conveyance, as it is very much wanted. The original, preserve in the family with

* The preceptor of Aurungzebe.

غرضکه روشناسي خوب بهم رسیده بود امّا چه فائده که ایشان روانهٔ دکن می شوند * ودرین ایّام از کثرت ازدحامِ کارها حواسِ ایشان مُتفرّق - در دربارِ ایشان درین روزها اینقدر کثرت میشود که در دربارِ بادشاهي آنقدر نیست برین هم هروز برای مُجرا در خلوت میروم تا خُدا چه خواسته است * مُسوّدهٔ تواریخ برای مُطالعهٔ شُماهم فرستاده شد غالِبکه پسند سُخن سنجانِ آن دیار هم شود اینجا هرکس که دید پسندید * مولوي جیون که این تاریخها دیدند مردمِ بسیار پیشِ ایشان نشسته بودند بحضورِ هر همه فرمودند که ما را بوجود شُما فخر است که در زمانهٔ ما همچو شُما مُستعدی موجود است آن قدر مِهرباني کردند که خجالت کشیدیم *

برخوردارا پیش ازین بشما نوشته شده بود که سند عِلم حدیث که حضرت میر مرحوم میر سیّد مُبارک رضوان الله علیه به بندهٔ داده اند بر یك جزوی کوچك نوشته شده است ودر ورقِ آخیر جزوِ مذکور خطِ شریف میر مسطور است باید که آن جزورا از کِتاب خانه برآورده نقلِ آن گرفته مُقابله نموده باحتیاطِ ارسال دارند که پرمُطلوب است * و اصلِ جزورا باحتیاطِ تمام درخانه نگاهدارند زِیاده درین باب

the utmost care. On this subject what need I say more? I also wrote you concerning spectacles, but I am now in want of a pair: here is plenty of that article, but none that perfectly suit my eyes. I have met with a good pair at Bukhir, which the servants mislaid, and in spite of every search, they cannot be found. I left behind me a pair of European spectacles, in a wooden frame; because I considered them as valuable, and as I did not immediately want them, I therefore left them at home, that they might be safe; but it appears that you have given them to somebody: if it is possible to get them back again, you must positively effect it. They suited my eyes so exactly, that with them I could discover the sky's skin. I bought here two pair of spectacles for you, and have sent them. The intrinsic value of my Europe spectacles is inconsiderable; but on account of their suiting my sight exactly, I have expatiated thus much on the subject. Enquire of our servant Houssein, what became of the Bukhir spectacles that were in one of the divisions of the writing-box, and who took them out of that place, and where they have put them, and let me know what he says on the subject. Farewell.

چه مُبالغه رود * و برای عینك هم سابق نوشته شده که درینولا مُحتاج عینك شده ام عینك دِرینجا بسیار است امّا بچشمِ من خوب مُوافقت نمیکند * یك عینكِ خوب در بهکر بهم رسیده بود آنرانفران گُم کردند * هرچند در اسباب جُستم بهم نرسید * عینكِ فرنگی حلقهٔ چوبین که در خانه گذاشته بودم نظر برین که چیزی نفیس است و بالفعل مُحتاج نیستم در خانه بگُذارم که بِاحتیاط خواهد بود ظاهرا شُما آنرا بکسی داده اند اگر اِستردادِ آن مُمکن باشد البتّه مُسترد گردانند که بسیار بچشمِ من مُوافِق بود که تا ادیم السّما بنظر می اید * و من ازینجا دو زوج عینك خریده برای آن عزیز بفرستم مالیّت معلوم امّا برای مُوافقتِ چشم اینقدر مُبالغه میرود و از حُسین خِدمت گار بپرسند که آخر آن عینك بهکری که در طاقِ قلمدان می بود چه شد و که برداشت وکُجا نِگاه داشتند جواب این مُقدّمه ازو دریافت نموده برنگارند والسّلام *

LETTER VI.

To my son of happy endowments, Meer Syed Mohammed; may God preserve him. After implorations for the prolongation of life, and for increase of honours, and wishing for an interview, be it thus known unto his precious mind. At this present, being the 4th of Rubby ul Akhir, I visited His Majesty in the Dewan Khass, when out of his kindness he conferred on me another blessing, that is to say, a dress with a bálábund*, and gave me orders to proceed to the charge of my office; upon which I performed my obeisances and departed. Nothing now remains to be done by His Majesty (the shadow of God). The business of the Jageer is unavoidably delayed: on account of the mourning of the Ameer-ul-Omrah for the death of his nephew, a youth, and also for the loss of his son, there has been no opportunity of speaking on the subject. On the last day of last month, the Ameer-ul-Omrah departed from the city of Shahjehanabad, and encamped near the shrine of his excellency the prince of Sheikhs (i. e. Nezám ed-deen Owlia). I have never yet recovered my strength, but notwithstanding my weakness, yet every morning I ride to the camp of Ameer-ul-Omrah, and from thence return to His Majesty's levee. God grant that matters may end according to my desire. If the Ameer-ul-Omrah had remained some time longer, all my wants would have been supplied. Now also, through the divine favour, all will be well. Without concluding the business of the Jageer, I cannot leave this place, that being the

* A fillet of gold stuff worn over the turband.

عنايت نامه ۶

برخوردار سعادت اطوار مير سيّد مُحمّد سلّمه الله تعالى * بعد
دعاى مزيدِ حيات و شوقِ مُلاقات مشهود خاطرِ عزيز آنكه
درينولا بتاريخ چهارم ماهِ ربيع الاخر سنه ۴ در ديوانِ خاص
مُلازمتِ حضرت ظِلّ سُبحاني نمودم از راهِ فضل و كرم تبرُّك
يعني خلعتِ بالابند مرحمت نموده رُخصت تعلّقهٔ
خدمت فرمودند آداب تسليمات خلعت و رُخصت بجا آوردم
الحال از پادشاه ظِلّ الله كارى نمانده مُقدمهٔ جاگير ضروري
است بسبب ماتمِ مُتواترِ امير الأُمرا كه برادر زادهٔ جوان
و پسرِ ايشان برحمتِ الهي پيوستند عرصهٔ عرض مُيسّر نيامد *
و نوّاب مذكور سلخِ ماه ربيع الاوّل سنه ۴ از شهرِ شاهجهان آباد
برآمده نزديك بدرگاهِ حضرت سُلطان المشايخ در دايره فرود
آمده اند الحال باوجود ناتواني بدن كه هرگز بحالتِ اصلي
نمى آيد هميشه سوار مى شوم صُبح سوار شُده بلشكرِ
امير الأُمرا ميروم ازانجا باز بدربار پادشاهي ميرو * خُدا كند
كه كارها خاطر خواه صورت گيرد * اگر امير الأُمرا چندگاه ديگر
مى ماندند جميعِ مطالب صورت ميگرفت * الحال هم از فضلِ الهي
خوب خواهد شد بدون كارِ جاگير برخاستنِ بنده ازاينجا
نمى شود كه كار جاگير پُر ضروري است و برآمدنِ جاگير

most necessary of all my concerns; and to obtain a new Jageer is become a matter of extreme difficulty: a great many people have bewildered themselves in this pursuit. I am in hopes that through the divine favour, the business of my Jageer will be accomplished. On the 14th of the present month of Rubby ul Akhir, I obtained the Sunud for the office of Sewannehnagaree of Bukhir and Sewistan, complete in all the forms; but the patent for the Bukhsheegeery and Wakianagaree of Sewistan is not yet registered in the Bukhshee's office. I represented my case in respect to the increase of Munseeb to the Ameer-ul-Omrah, who admitted my pretensions, and gave orders accordingly to his own Peishkar, who has procured the particulars from the records, so that there remains no doubt of the increase being duly confirmed. About this affair I have confidence in the divine favour. Farewell. To all persons of consideration, to little and great, men and women, of high and of low degree, to youths and to aged persons, present my salutation. The time was short, and the courier in haste; I have therefore comprised my meaning in few words.

NOTE BY MEER SYED MOHAMMED.

In A. H. 1127, being the 4th year of the reign of Ferukhseer, the illustrious Nawaub Ameer-ul-Omrah Hussein Aly Khan Behadar Firoze Jung, Syed of Beraheh, was appointed Nazim of all the Soobahs of the Decan, and on the last day of Rubby ul Awul set out from court towards the foundation of good fortune, i. e. Aurungabad, where he continued some time. At the end of the 7th

مُحال محض شده عالمی درین خیال سرگردان است امیدوارم که به فضلِ الهي کار جاگیر احقر صورت گیرد * برخوردارا چهاردهم ماه ربیع الاخر سنه ۴ سند خدمت سوانح نگاري بهکر و سیوستان مُرتّب شده بدست آمد سند بخشیگري و وقائع نگاري سرکار سیوستان هنوز در دفاتر بخشیان رُجوع است * مُقدّمهٔ اضافه بخدمت نوّاب امیرالامرا عرض کردیم منظور فرمودند وپروانگي به پیشکار خود داده اند پیشکار مذکور حقیقت ازدفتر نویسانیده است غالب که عنقریب بر فود حقیقت دستخط اضافه مزیّن شود بعنایت الهي ازین کار هم خاطرجمع می‌شود والسّلام * درخدمت جمیع بزرگان وهمه خُرد و کلان ذکور و اناث صغیر وکبیر بُرنا و پیر سلام رسانند * وقت تنگ بود وقاصد مُستعجل بر دو کلمه اختصار نموده شد *

گُفتار از میرسیّد مُحمّد

در سنهٔ یکهزار ویکصد و بیست وهفت که سال چهارم از عهد فرّخ سیر پادشاه برد نوّاب معلی القاب امیرالاُمرا حُسین علي خان بهادر فیروزجنگ سیّد بارهه ناظم صوبجات دکن مُقرّر شده سلخ ماه ربیع الاوّل ازپیشگاه خلافت وجهان‌داري به سمت خجسته بنیاد اورنگ اباد روانه گردیدند * و مدّتی

year of the reign, Hussein Aly Khan, without any order from his Majesty, marched from the Dekhan with a large army of Hindostanee troops, Moghuls and Marrahtahs, with design of proceeding to Agra. But on the 27th of Rubby ul Awul, A. H. 1131, he arrived in the neighbourhood of Shahjehanabad, and encamped near the *Lat* of *Firoze Shah*. On the 5th of Rubby ul Akhir, he waited on his Majesty; and, after being received with marks of favour, returned to camp, from whence he wrote, that if, in order to remove the apprehensions that were in his mind, the king's troops were removed, and his own put in possession of the fortress, he could visit his Majesty with confidence. As the king never opposes the inclination of the two Syeds, he consented to this proposal; and on the 8th of the month, the weekly guards, with the Munsubdars of the new Khass Jelow, and of the old Jelow* having evacuated the fort, he made his own arrangements, and having posted his confidential servants, himself with armed troops, took possession of the house of Dara Shekouh. The Nawaub Koteb ul Mulk and Ajeet Singh Rathore, the Rajahs of Jewdypoor and Meerut, went into the fort, seized his Majesty, and having deprived him of his sight by the application of the Meel†, put him into close confinement, and proclaimed Ruffeih ul kud-ir, son of Shah Alum Behadur Shah, son of Arungzebe Aulumgeer, whom they

* Vide Ayen Akber, vol. i. page 267.

† An iron needle, which is heated in the fire and then passed over the eye.

درآنجا ماندند * دراواخر سنه هفتم از جارس پادشاه مذکور
نوّاب مسطور بدون حُکم شاهي مع جمع کثیر و جمّ غفیر از فوجِ
هندوستان و مغیله و مرهتّه از دکن ارادهٔ دارالخلافة کرده بیست
و هفتم ماه ربیع‌الاوّل سنه ۱۱۳۱ درسوادِ شاهجهان‌آباد رسیده
قریب لات فیروزشاه فرود آمده پنجم ماهِ ربیع‌الآخر مُلازمتِ
پادشاه نموده مشمولِ عنایات گردیده بمعسکرِ خود رفت *
و عرضه کرد که بسببِ واهمهٔ که بخاطر راه یافته اگر مردم
پادشاهي برخیزند و نوکرانِ من درقلعه باشند بدلجمعي مُلازمت
نموده آید * چون پادشاه از گفتهٔ سادات تخلُّف نمیگیرد
بدان رضا داد * هشتم ماهِ مذکور هفت چوکي و منصّب دارانِ
خاص جلو و جلوِ قدیم دارا شکوه را برخیزانیده درقلعه بندوبستِ
خود نمود ومردمِ مُعتبر از نوکرانِ خود جا بجا نشانده خود
درحویلي دارا شکوه بافوجِ مُسلّح نشست * ونوّاب قُطب‌المُلك
و اجیت سنگه راتهور و راجه جوده پور و میرتهه را درقلعه فرستاد
تا پادشاه را درقید آورده میل درچشمش کشیده کور کرده
محبوس داشتند * وشاه رفیع‌الدّرجات بنِ شاهزادهٔ رفیع‌القدر
بنِ شاه‌عالم بهادرشاه بنِ شاه اورنگ زیب عالمگیرغازي را که درقلعهٔ

had released from his imprisonment in the fortress of Seleemgurh. He died on the 19th of Rejeb, after having reigned three months and ten days.

The two Syeds, namely the Nawaub Abdullah Khan, whose title is Koteb ul Mulk, and who held the office of Vizier, and the Bukshee ul Memalick Nawaub Houssein Aly Khan, the younger brother, on the 20th of the same month, placed on the throne the elder brother of the deceased monarch, and who was named Ruffick ud Dowleh, and gave him the title of Shahjehan the Second. He died after a reign of four months. These nobles then raised to the empire Shah Roshen Akhtir, son of the prince Khojestah Akhtir, son of Shah Alum Behadur Shah, son of Aurungzebe Alumgeer, and on the 16th of Zulkadeh, A. H. 1131, on a lucky hour, placed him on the throne. In the commencement of the 8th year of his reign, happened the death of my revered father. "Of a truth we were created for the service of God, and of a truth unto him we shall return."

From the third year of Ferukhseer, until the beginning of the 8th year of Mohammed Shah, a space of eleven years, he was always with the court, either in camp or in the city, excepting ten months, when he visited his native country (Belgram). During his absence, happened the affair of Houssein Aly Khan, who, when in the precincts of the palace, was assassinated by Hyder Beg, a Moghul foot soldier, who, on pretence of presenting a pe-

سایم گدہ محبوس بود برآوردہ بپادشاهي برداشتند سه ماہ و دہ روز
ازسلطنتِ او گذشته بود که بتاریخ نوزدهمِ رجب وفات یافت *

سید السادات یعنی نوّاب عبداللّه خان المخاطب بقُطب المُلك
که مرتبهٔ وزارت داشت و بخشي الممالك نوّاب حُسین علي خان
برادرِ خرد ایشان بیستم ماہِ مرقوم برادرِ کلانِ آن پادشاہ
مرحوم را که شاہ رفیع الدّوله نام داشت بر تختِ سلطنت
نشاندند وبشاهجهان ثاني مُلقّب ساختند او چهار ماہ کسری
کم پادشاهي کردہ فوت کرد * ارکانِ سلطنت واعیانِ مُملکت
شاہِ روشن اختر بنِ شاهزادهٔ خُجسته اختر بنِ شاہ عالم بهادر شاہ
بنِ شاہ اورنگ زیب عالمگیر را بتاریخ پانزدهم شهر ذي القعدہ
سنه سي ویکم بعد یکهزار و یکصد بطالع اسعد بر اورنگِ خلافت
إجلاس دادند و در اوائل سنه هشتم از جلوسِ مُعلّی واقعهٔ هائلهٔ
مرحومي میر صاحبِ وقبله روی داد * إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ *

وآن قبلهٔ مُقبلان علیه (مِنْ اللّٰهِ الرّحمةُ والرِّضْوَان) از سنهٔ ثلث
فرخ سیري تا ابتدای سنهٔ ثمان مُحمّد شاهي مُدّت یازدہ
سال درسفر وحضر حاضِرِ حُضور انور بودہ اند * مگر دہ ماہ
که در وطن تشریف فرمودہ بودند که در عقب ایشان قضیهٔ
سیّد حسین علي خان (که در عین دربار پادشاهي حیدر بیگ نامی

tition, that he held in his hand, came up to the Palkee, stabbed him in the belly with a knife, and he expired immediately.

REMARKS BY MEER SYED MOHAMMED.

It is well known, that the editor of these letters, in the 4th year of Ferukhseer, after the departure of the Ameer ul Omrah for the Decan, in obedience to the command of his father, went from Belgram to Dehly, and continued with him from that time until the end of the reign, when the Ameer ul Omrah, having thrown off his allegiance, and marched from the Decan towards Hindostan, the king sent Ekhlass Khan to Aurungabad, to endeavour to dissuade the Ameer ul Omrah from his purpose. As my father had been for a long time intimately acquainted with Ekhlass Khan, he pressed my father to accompany him, who, being unable to refuse his importunity, consented to his request. The Sunud for the office of Sewanneh Negaree of Sircar Bukhir being not yet prepared, when my father consented to accompany Ekhlass Khan, he therefore recommended me to Mirza Golaum Mohammed, who had a Munsub of three thousand, with the title of Mirza Khan, and the office of Sowanih Khwan to the presence. At the time of his departure, he spoke the following hemistich in my behalf, "I commit him to the care of God and my Lord." After that, my father departed for the Decan, and on parting he directed me, as soon as I should have

ازپیادگان مُغلیه به بهانهٔ گُذرانیدن عرضهٔ که در دست داشت نزدیك پالکي سواري رفته کاردی در شکمش رسانید تابدرجهٔ شهادت رسید) واقع شد *

مخفي نماند

که بندهٔ راقم الحروف در سنه چهارم فرّخ سیري وبعد روانه شدنِ نوّب امیرالاُمرا بدکن بموجبِ طلب دهمِ رجب بخدمتِ فیض موهبت حضرت میرصاحِب وقبله غفرهالله له از وطن بدهلي رسید * و ازان هنگام تا آخرِ سلطنت که امیرالاُمرا خلاف حُکمي کرده از دکن قصدِ هندوستان نمود و پادشاه نوّاب اخلاص خان را روانهٔ اورنگ آباد ساخت که رفته امیرالاُمرارا ازعزم این صوب باز دارد * بنده در خدمتِ قبلهٔ جاوداني ابوي رحمة الله علیه بودم وچون میرصاحِب و قبله ازقدیم طریقهٔ دوستي واخلاص بانوّاب اخلاص خان داشتند نوّاب مسطور تکلیفِ همراهي کرده پر بجد شد ناچار اختیار کردند * هنوز سند خِدمتِ سوانح نگاري سرکار بهکر مرتّب نشده بود که رفتن قبله گاهي بهمراهي اخلاص خان پیش آمد * بنده را به میرزا غُلام مُحمّد که بمنصب سه هزاري و بخطاب میرزا خان سرفرازي یافته بود و خدمتِ سوانح خواني حضور پرنور داشت سپردند * و وقتِ رُخصت

received the Sunud, to retire to Belgram, and prepare for my journey, and repair to my station in a Palkee, with all possible expedition. I continued some time at Dehly, and every day paid my respects to Mirza Khan, by which means I soon obtained my Sunud. On the last day of Zulhejeh, A. H. 1130, I returned to Belgram, and after making preparation for my journey, on the fourteenth of Rubby ul Awul, set out for Bukhir, and on the 22nd of that month, arrived at the town of Dassneh, where I learnt from those who had come from Dehly, that Houssein Aly Khan had returned from the Decan, and was encamped in the neighbourhood of Dehly. On the 27th of the same month, I entered that city, and took up my abode at the Kuttereh of Sheikh Fereed. The next day, there happened an eclipse of the sun, which I thought would be an unlucky time to wait on my father, and resolved to defer it till the next day. The 29th, at breakfast time, I was preparing to set out, when my father himself alighted at the same Kuttereh where I had taken up my abode. I embraced his feet, and he received me with the utmost kindness and affection. In the manner above related, on the eighth Rubby ul Akhir, the two Syeds of Baraheb seized Ferukhseer and imprisoned him. The king remained in confinement two months, when he delivered up his

خود این مصراع پیشِ میرزا در حق بنده خواندند * اورا بخدا
بخداوند سپردم * بعد ازان قبلهٔ دوجهان روانهٔ دکن شدند و وقتِ
وداع باین احقر فرمودند که سندِ خدمت بدست آورده
بوطن رفته سرانجامِ سفر نموده بسواریِ پالکي زود بمتعلقهٔ خدمت
باید رفت * فقیر چند گاه در دهلي ماند و هر روز آمد و رفت
بدربارِ میرزا خان میکرد تابزودي سندِ خدمت بدست آمد *
اواخر ذي الحجّه سنه ۱۱۳۲ بوطن رسیده تهیّهٔ اسباب نموده
چهاردهم شهرِ ربیع الاوّل روانهٔ بهکر شد ۲۶ ماه مزبور بقصبهٔ داسنه
رسید * از آیندگان شاهجهان‌آباد شنید که نوّاب حُسین علي خان
از دکن مُراجِعت کرده در سواد دهلي دایره دارند * بتاریخ ۲۷
ماه بشهر درآمده درکترهٔ شیخ فرید منزل گزید * ۲۸ ماه کسوفِ
آفتاب واقع شد بخاطر آوردم که درچنین روزِ منحوس مُلازمتِ
میرصاحب و قبلهٔ حقیقي نکنم فردا بمُبارکي خواهم دریافت *
۲۹ ماه وقت چاشت این کمترین درتهیّهٔ سواري بود که
آنقبله گاه خود در کترهٔ که فرود آمده بودم تشریف فرمودند *
بنده سر درقدم مُبارکِ نهادم توجّه ومهرباني بغایت فرمودند *
و چنانچه درصدر مذکور شد * هشتم ماهِ ربیع الآخر ساداتِ بارهه
فرّخ سیر بادشاه را گرفته اسیر زندان کردند * شاه تا دو ماه محبوس
مانده جان بجان بخش سپرد * بالآخره هشتم جمادي الاُخری

soul to its Creator. On the evening of the eighth month of Jemady ul Akhir, the royal corpse was brought out and deposited in the Mausoleum of Hemayoon. On account of these troubles, my father did not think it adviseable for me to go to Bukhir. In the manner above related, Ruffeik ud Dirjal became king, and after him Ruffeik ud Dowlah, commonly called Shahjehan the Second. During his reign, Shah Nakooseer, son of the prince Akber, son of Aurungzebe, who was prisoner in the fort of Akberabad, through the machinations of Suffy Khan, the Killadar, and the garrison, was proclaimed emperor.

When intelligence thereof was received at Dehly, the Ameer ul Omrah instantly marched from that city to Agra, where Coteb ul Mulk and Shahjehan the Second shortly after joined him. My father accompanied the Ameer ul Omrah to Agra, leaving me at Dehly, with directions, that as soon as Sheikh Mohammed Reza, our deputy, should make any remittances, to apprize him thereof. Shortly after, there came from Bukhir a bill of exchange for eight hundred rupees, and I despatched a servant named Janee from Dehly to Agra with the news. My father directed me to go to Akberabad, and I set out accordingly, and accompanied the royal camp. When I arrived at Agra, I saw affairs in

جنازهٔ آن بادشاه مغفور بیرون آورده در مقبرهٔ همایون مدفون ساختند و بسببِ این فتنه و فساد بنده‌را آن قبله مُجّوز رفتن بصوب بهکر نشدند و روانه شُدنِ من بآنطرف موقوف ماند *

و چنانچه بالا ذکر کردم شاه رفیعُ الدّرجات پادشاه شد و بعده شاه رفیعُ الدّوله که بشاهجهان ثاني مُشتهر گردید * و در عهدِ او شاه نیکوسیر بن شاهزادهٔ اکبر بن شاه اورنگ زیب عالم گیر در قلعهٔ اکبرآباد باعانت صفي خان قلعه دارِ آنجا اِحتشامِ قلعه خُروج کرد و بر تخت مُستقرّ الخلافة نشست و چتر برسر گرفت *

این خبر چون بدهلي رسید نواب امیرُالامرا بمُجرّد اِستماع از شاه جهان‌آباد بطرف اکبراباد کوچ کرد و بر اثرِ آن باندك مُدّت نوّاب قُطب المُلك شاه جهان ثاني به اگره نهضت کردند * میرصاحب و قبلهٔ مُقبلان بهمراهيِ آن امیرِ کبیر از سابق روانه شده بودند و بنده را در دهلي گُذاشتند و فرمودند که هر گاه شیخ مُحمّد رضا نائب خدمات چیزی خرچ فرستد مارا خبر کُنید * بعد چندي هندوي مبلغِ هشت صد روپیه از بهکر رسید جاني خدمتگار را از دهلي به اگره فرستادم و خبر کردم * جناب فیضماب بنده را نزدِ خود با اکبرآباد طلب فرمودند بموجب امرِ عالي بخدمت شریف رسیده شد * درین سفر که از دهلي به آگره آمدم همراهِ اردوي مُعلّیٰ

confusion: the troops of the Ameer ul Omrah were cannonading the Begum's mosque; and on the other side, from the fort, they were discharging cannon and musquetry. In this situation my father ordered me to repair to Belgram, but I ventured to represent the impossibility of quitting him at such a time as this: he repeated his commands, and I again remonstrated, when he became displeased, and asked whether I would listen to his words or not. I answered, that I heard, and would obey: but begged leave to represent, that in such critical times, a son could be serviceable only by attending on his father. He kindly replied, You are my stock: I wish you to be preserved from these dangers. So I was constrained to set out in the height of the rains, at the end of the month of Ramzan; and having a passport from the Ameer ul Omrah, I crossed the river Jumnah, and proceeding to Belgram, reached home in the beginning of Shawal, A. H. 1130. My father continued at Agra along with the Ameer ul Omrah, till the fort was taken, and Nakooseer seized. My father wrote a poem on the capture of the fort of Agra, which he presented to the Ameer ul Omrah, who praised it very much. The intelligent reader will plainly see, that my object in writing these remarks is to clear up a contradiction, which there might otherwise appear to

بودم الحاصل چون به آگره رسید هنگامه برپا شده دید که
نوکرانِ امیرالأُمرا توپها بر مسجدِ بیگم و ترپولیه بالا
برده حرب میکردند و ازان طرف در قعله توپچیان توپ
و بندوق سر میدادند * درچنین ایّام امرِ عالي قبله گاهي
صادر شد که بنده را بوطن باید رفت * این فقیر عرض کرد
که درین حادثه صاحب را گُذاشته چه طور قصد جانبی
کُنم * باز مُکرّر فرمودند بنده اِلتماس سابق بتکرار معروض
داشت در غضب شدند و فرمودند گُفتهٔ مارا نمی‌شنوید *
گفتم سمعاً و طاعةً امّا در چنین وقتِ نازك پسر براي همین
کار آید که در خدمتِ پدر باشد * بمهرباني فرمودند
شُما تُخمِ ما هستید میخواهم که ازین فِتنه محفوظ مانید *
بالضرور در عین برسات اواخر شهر رمضان که آبِ جمنه
در غایت طُغیاني بود بدستك امیرالأُمرا گذُار نموده روانهٔ
وطن گردید و اوائِل شوّال سنه ۱۱۳۰ بمسکنِ خود رسید *
ومیر صاحب وقبلهٔ دوجهان برِفاقت نوّاب امیرالأُمرا در
اکبراباد ماندند تا آنکهِ قلعه مفتوح شد و نیکوسیر گرفتار گردید *
قبلهٔ جاوداني درتهنیت فتحِ قلعهٔ اگره قصیدهٔ گُفته اند
وبه نوّاب مُشارالیه گُذرانیده موردِ آفرین و تحسین شُده اند *
بر رای اولي الالباب روشن ومُبرهن خواهد بود که این تقریر

be, as in the letters already given, it is said, that the Ameer ul Omrah, at the command of His Majesty, had gone to Aurungabad, to regulate the country of the Decan; and in those here subjoined, it will appear, that the Ameer ul Omrah is besieging Nakooseer in the fort of Agra. How can these two accounts agree, unless the above explanation is understood?

LETTER VII.

To my son of happy endowments, Meer Syed Mohammed, may God preserve him. After implorations for the prolongation of life, be it thus known.

On Wednesday the second of Jemady ul Akhir, A. H. 1132, having taken leave of the Ameer ul Omrah, I set out for our country, and on Tuesday the 8th, arrived safe at Kinnoge. On the 27th of Jemady ul Awul, I despatched a hired courier with two Perwannehs for my Jageer and yours, and fulfilled my promise of apprizing you five or six days before my arrival at home. Kurreem Allah and Meer Ashruff came to Kinnoge on two hired Bheels, and have sent a man to you. To-day, which is Friday, please God, I shall be at home. Borrow two horses of your relations, and send them to the river

که در اینجا بقلم آمد موجب آن است که در خُطوط سابق ازین مکتوب مرغوبِ اندراج یافته که نوّاب مومي اليه بموجبِ امرِ پادشاه برای ضبط مُلکِ دکن باورنگ اباد رفت و درخطوطِ لاحق مندرج خواهد بود که امیرالاُمرا دراکبراباد است و بانیکوسیر که مُتحصّن قلعهٔ اکبراباد شُده درجنگ است * هردوخبرچگونه مُطابِق شود اگر آنچه بالا مُذکورشد معلوم نگردد *

عنایت نامه ۷

برخوردار کامگار میرسیّد مُحمّد سلّمه اللّه تعالی بعد دعوات مزیدِ حیات مشهود آنکه

روز پنجشنبه دومِ جمادي الآخرة سنه ۱۱۳۲ از جنابِ عالي مُتعالي مُرخّص شُده روانهٔ وطن گردیده چهار شنبه هشتمِ ماه مزبور بخیر و عافیت بقنّوج رسیدیم * شنبهٔ ۲۷ جمادي الاولی قاصدِ اُجوره دار با دو پروانهٔ جاگیر خودِ و شُما روانهٔ وطن کرده از آمدِ خود اطّلاع داده بودم وایفای وعدهٔ که پیش از رسیدنِ خود بوطن به پنج شش روز خبر خواهم داد بجاآوردم * صاحبي میرکرم اللّه و میر اشرف بسواري دو بهلِ کرایه تا قنّوج رسیدند آدم پیشِ آن برخوردار فرستاده شد * امروز

Ganges, for these two persons, to carry them home from thence. Send also the camel of Syed Mohammed Azem, together with sacks and ropes, to carry the baggage that was brought on the Bheels. About nine o'clock in the morning, I shall set out from Kinnoge for Belgram, and perhaps reach the river in the afternoon. I desire that neither yourself, nor any person who is with you, will think of coming to the banks of the river Ganges, as the wind is intensely hot, and I shall so soon be there myself. In the afternoon, if you are very desirous, you may come as far as Kukrale; but even this is unnecessary, and contrary to my wish, it being my desire that we should meet at home. What shall I write besides my desire to see you? Adieu.

که پنجشنبه است انشاء اللّٰه بوطن میرسم * دو سواري اسپ
از برادران بعاریت بدست آورده براي هردوکس تا آب گنگ
بفرستند که ازانروی آب بر اسپان سوار شده بوطن برسند *
و شترِ برخوردار سیّد مُحمّد اعظم برای بار برداري بار که بربهل
است با شلیته و رسن نیز بفرستند * یك پهر روز برآمده بنده
از قنّوج روانۀ بلگرام خواهم شد شاید تاظهر آن روی آب برسم *
آن برخوردار و هرکس که همراهي شُما کُند هرگز ارادۀ آمدن
تا لبِ آبِ گنگ نخواهید کرد که هوا بسیار گرم است من
خود آنجا میرسم * آخرِ روز اگر پر بجد درآمدن باشند تاکُکْرالي
بیایند و الاّ این هم درکار نیست بخدا که هرگز راضي نیستم
همان‌جا مُلاقات خواهند کرد که خوشوقتي ما درین است زیاده
بجز شوق چه نویسد والسّلام *

LETTER

FROM

THE EMPEROR AKBER TO ABDULLAH KHAN, THE USBECK, RULER OF TURAN.

[COMPOSED BY UBUL FUZUL.]

GLORY in the highest to the Creator, who, by the energy of his all-forming power, called into existence this diversified world; who has at some periods regulated and arranged the various classes of mankind, by the direction of the prophets and apostles, and, at other times, has governed and given order to this visible system by the authority of the kings, who are the pillars of dominion.

May the divine favour be also the support of those noble personages, whose office it is to protect the present age from the tumults of sedition, and the perplexities of misfortune; and whose whole attention is occupied in securing to mankind (whether of similar or opposite persuasions) lasting tranquillity and peace, and in improving this state of frailty.

مُنتخبات علّامي

سِپاس قُدسي اساس مُبدعی را سزد که عالمِ گوناگون را با چندین شیون و فُنون که عِبارت از صُورِ علمیهٔ اوست به نیروی قُدرتِ اِبداعي از نهان خانهٔ بطُون ببارگاه ظُهور آورده طوایفِ آنام را گاه در قهرمان فرمان روایانِ معني که نفُوس قُدسیهٔ انبیا و رُسل (علی نبیّنا وعلیهمُ الصَّلواة و السَّلام) اند بوحدتِ ارادي مُنخرط ساخته اِنتظام و التیام بخشید * وگاه در سطوتِ جلال مسند آرایانِ صُورت که اساطین سلاطین اند إنسلاك داده بوحدتِ قهري نِظام کارگاهِ ظاهري را آرایش داد *

وعالم عالم تائیدات عُلوي و توفیقات سماوي قرین روزگار بزرگانِ والانژاد که زمانِ حال را از شورشِ فِتن وآشوب حوادثِ زمن نِگاه داشته همگي هِمّت عُلیا مصروفِ آندارند که جمهور آنام را از مُتّفق ومُختلف دربِساطِ امن وبسیطِ عافیت داشته درمعموري خراب آباد صُورت میکوشند گرداناد *

I was favoured at *Cabul*, in a most auspicious conjuncture, with your agreeable and valued letter, which is a compendium of unanimity, and which afforded me the highest satisfaction. The fragrance of friendship, and the breeze of joy, from the garden of its contents, afforded refreshment to my soul, and vigour to my understanding. The garden of regard and ancient affinity blooms with gayness, and the foundations of sincerity and attachment exhibit firmness and stability. This delightful correspondence, which is in reality an intercourse of souls, yields me the highest gratification, and may be considered by a heart of sincerity as an actual interview.

Your highness has written, that every means should be attended to for strengthening the basis of our mutual peace, and for purifying the waters of reciprocal affections, and that *Hindu Koh* should be the boundaries of our respective dominions. This cannot but meet with my entire concurrence.

It is manifest, that in this world of dependance, God has blessed us with nothing more excellent than love and esteem;—indeed, the harmony of mankind is materially connected with these quali-

درهنگام وفورِ نشاط وشمولِ انبساط که زمانه را سعادت بود وخاطررا بهجت در نزهت آبادِ کابل بمشاهدهٔ لوحهٔ صفوت و صفا و مطالعهٔ دیباجهٔ قربت و اصطفا که کار نامهٔ نگارستانِ یکتادلي بود مسرور و منشرح شد * و بشمائم نوراني خلّت و ولا و روائح روحاني بسطت وضيا از شقائق حدائق مباني ورياحين مضامين ومعاني آن مشام فيض انتسامِ روح طراوتِ تازه گرفت و دماغ فردوس ابتسامِ ضمير نضارتِ بی اندازه پذيرفت * رياض محبّت و قرابتِ قديمي سرسبزگشت و اساس خلوص و وفاقِ صميمي استحكام يافت * الحق اين سجيهٔ رضيه که در حقيقت ملاقاتِ روحاني و مکالمهٔ زباني است مسرّت افزای دلِ مشتاق وطرب پيرای ضميرِ صافي همان تواند بود ومجالستِ صوري ومصاحبتِ ظاهري را بدلِ عديم البدل توان شمرد *

و آنکه رقم پذير خامهٔ مواخات شمامه بود که در توکيد مباني صلح و تصفيه مناهلِ وفاق از جانبين اهتمام رود و هندو کوه فيمابين باشد برمنظرِ استحسان جلوه نمود *

پيدا است که امری شريفتر درعالمِ کون و نشای تعلّق غير از تودّد و توفّق نشان نداده اند که نظام سلسلهٔ کائنات بآن منوط و مربوط است وهرگاه اين معني در طبقهٔ سلاطين

ties, and as often as they adorn the character of princes, who are the props of empire, both temporal and eternal, they dispense tranquillity and comfort to the human race.

I am sensible I ought to have anticipated your highness in demonstration of attachment and regard; since, from the first dawn of my good fortune, contrary to the conduct of many past sovereigns, all my wishes have been to diffuse benevolence through the whole earth. As it happens that your highness has made the first advances, it becomes peculiarly incumbent in me to pay every attention to this connexion. On this account, therefore, when the king of Persia, on the score of our former intimacy, sent *Yadgar Sooltan Shamboo* to request my assistance, I waved compliance. When Shah Rookh Meerza* also earnestly desired a Jagheer in the cooler climates of Cabul or Cashmere, or the territories of Beejoor or Teera, fully considering the vicinity of your dominions, I refused my concurrence, and appointed him to one in the province of Malva. I have likewise summoned the Emeers of

* This *Shah Rookh Meerza,* prince of Budukhshan, being expelled his dominions by *Abdullah Khan,* came in the year 1585 A. D. (Higera 993) to the court of Akber, and ranked himself among the king's Omras.

که اساطینِ بارگاهِ جبروت اند بظُهور آید هرآینه مُثمرِ برکات
و مُنتجِ حسناتِ حال و مآل خواهد بود وآلوف نفوس وصُنوف
ذي حیات درمهادِ امن وعافیت آرام خواهند یافت *

درإظهار مراسمِ مُصالحت و ابرازِ لوازم مُصادقت مارا
بایستی بادي شُد که همگي هِمّت حق طویت ما از مبادي
إنکشاف صُبحِ سعادت برِخلاف اکثری ازفرمان روایانِ گُذشته
باصناف بني نوع همواره بر منهجِ ایتلاف و إرتباط بوده * هرگاه
بادي این وادي آن والاقدر شُده باشند درین مرتبه چند از چند
برذِمّتِ هِمّتِ ما مُراقبت اینِ نسبت ومُراعاتِ این رابطه
باید کرد - لهذا درین ایّام حاکمِ ایران نظر بر سوابقِ معرفت
و سوالفِ حُقوقِ آشنائي داشته یادگار سُلطان شاملو را فرستاده
إستعانت نموده بود بموقفِ قبول نرسید * و نیز شاه رخ میرزا
آرزوی آنداشت که در کابُل یا درکشمیر یا سواد بیجور یا تیراه
که ازولایتِ سرد سیر است جاگیر داشته باشد مُلاحظهٔ قُربِ جوار
فرموده مُلتمسِ او باجابت مقرون نشد درصوبه مالوه جاگیر

Candahar to my imperial court, and have entrusted the government of that country, which has for ages been a dependency of my empire, to one of my most trusty servants*; lest the armies of Turaun, mistaking that district for the king of Persia's, a confusion of limits should happen in the territories of your highness and myself.

Further, though an infamous vagabond, who had raised a tumult in the mountains of Budukhshan, and proclaimed himself the *Shah Rookh Meerza*, and had been joined by the Jumeendars of those parts, made application to me for aid, yet I paid no attention to him. The consequence was, that he became the victim of ruin.

My disposition is to observe a strict adherence to my word; therefore, as we have commenced a friendship, I am desirous it should not rest merely in external forms, but breathe a spirit of reality, suitable to the favourites of Heaven. If in truth you be sincere in your professions, both by letter and message, what can be better? If otherwise, appoint a place where we may have a friendly meeting, and, without the medium of others, may explain to each other our principles and views, both temporary and eternal.

* In the original, Molazimani Buburi.

کردیم * و نیز میرزایان قندهار را بدرگاهِ والا طلبداشته حراستِ آندیار که از قدیم داخلِ ممالکِ محروسه است بمُلازمان بابري تفویض یافت که مبادا جنودِ توران آن حدود را از منسوباتِ ایران اندیشیده قصد نمایند و نیز خلطِ عظیم میان ولایت آن والا شکوه و ممالکِ محروسه واقع شود *

و نیز یکی از اوباشِ بدطینت در کوهستانِ بدخشان سر بشورش برداشته مُدّعي آن شد که فرزندِ شاهرُخ میرزا ام و زمیداران آن ناحیه با او پیوستند هرچند عرائض فرستاده استمدادِ نمود توجّه نفرمودیم تا آنکه آوارهٔ دشتِ ادبار گشتِ *

ازانجا که پاس سُخن ناگزیرِ همّت والاست چون نخستین حرفِ صُلح درمیان آمده دِل چنان میخواهد که صُورتِ این مانحه چنان بمعني گراید که شایان برگُزیده های ایزدي باشد * فی الواقع اگر تحقیق آن سخُنانِ دلاویز که قاصدِ و نامه گذارش نماید صُورت بندد ازین چه بهتر * و الّا جائی مُقرّر باید ساخت تا دران قرارگاه بزم یکجهتي آراسته شود و بی میانجي و غیری مقاصدِ دیني و دُنیوي و مطالبِ صُوري و معنوي به بیانِ تنقیح و طِراز تحقیق روشن گردد *

It has reached my fortunate ears, that certain evil-minded persons, considering my stay in the Punjab as a good occasion for calumny, have represented my conduct as repugnant to the ties of amity. My maxim is, never to make declarations inconsistent with my intentions. On this account, notwithstanding I am delighted with the climate and hunting of this country, I have thoughts of departing for my capital of Agra, in order to silence the insinuations of idle talkers.

You write that you suffer anxiously relative to *Shah Rookh Meerza.* I confess my surprise at this, since the sacred minds of monarchs, who are the objects of divine effulgence, and the mirrors of purity and integrity, should be superior to impressions of uneasiness from the conduct of their equals; but how much more so of those beneath them; especially as in this instance, when the source of the impropriety may be discovered in youth and inexperience. Let me prevail on you to cancel his fault, and restore him to your favour; he is punished for his self-willed conduct, in which originated his culpability to you, by being necessitated to become a wanderer and an exile. As he applied to me for an asylum, and as I saw in him evident symptoms of contrition, I could not but pass over his imprudence.

وچنان بسمعِ هُمایون رسید که جمعی از مگس طینتان بودنِ مارا درحُدودِ پنجاب دست آویزِ سخُن ساخته بآئینی که مُخالفِ مباني دوستي باشد مذکور میکردند * حا شا امری که درِ خلوت سرای دِل نباشد به پیشگاهِ زبان ظُهور یابد وآنچه بطرازِ تقریر وتحریر پیوندد عمل برخلافِ آن رود - با آنکه آب وهوا و شکارِ این دِیار خوش آمده بود چنان بخاطر میرسد که بصوب دارالخلافتِ آگره نهضت فرمایم تا زبان ژاژخایان بسته آید *

و آنکه تحریر رفته بود که به نِسبتِ شاه رُخ میرزا همان غُبار درخاطراست موجبِ تامُّل شد که در بواطنِ قُدسیهٔ فرمان روایانِ والا شکوه که مطالع انوارِ الهي و مظاهرِ اطوارِ صفوّت صفا اند غبارِ اکفّا وهمسران اِنطباع واِستقرار نمی پذیرد ازسائرِ طبقات چگونه قرارگیرد علی‌الخصوص که منشای آن خُرد سالي ونادانيِ باشد چرا بزُلال عفو و صفح محو نگردد - آواز خود کامیِ که موردِ تقصیرات نِسبت بآن دودمانِ والا شده بود بمُکافاتِ آن سِرکشته بادیهٔ غُربت شد - چون پناه باینجانب آورد نقُوش نِدامت از ناصیهٔ حال او ظُهور داشت درگذرانیده شد *

You hint that you suppose my reception of *Shah Rookh Meerza*, and the sons of *Mahummud Hakeem*, to have been purely out of regard to your highness *(Abdullah Khan had said this ironically)*. How can your highness entertain such notions respecting the arrival of these persons at my court?

I consider the victories your highness has obtained, as the consequence of the rectitude of your intentions, and I have received satisfaction by your friendly mention of them.

Your highness wrote by Moulana Hosein, that you were anxious lest I should be offended at the conduct of your son, for having merely, through the inconsiderateness of youth, made certain very improper and unsuitable requisitions, and that you had written to apologize for his behaviour; but that the Cossid was drowned in the way, and the letter never reached me, and that you had very severely regretted this accident. Let me on this occasion assure you, that the ties of ancient affinity, and the bonds of renewed attachment, are not of so slender a formation, that, though in reality there were some cause, it could occasion any diminution of my regard. Children act often in opposition to

و آنکه ایما رفته بود که اِلتجا نمودنِ شاه رخ میرزا وفرزندانِ مُحمد حکیم میرزا باین آستانِ دولت از آثار محبّت آن نقاوهٔ دودمانِ مجد و علا است چگونه ورود این مُنتسبانِ خاص باین جانب آنچنان تصوّر نموده اند *

و آنکه بمقتضای محبّت و یگانگي تفصیل فُتوحات رقم پذیر خامهٔ اِتّحاد شُده بود آنرا از نتائجِ حُسن نیّتِ آن والا نزاد شُمرده خوشوقت شُد یم *

و آنکه مصحوب مولانا حُسیني نِگاشتهٔ کلك محبّت و یگانگي بود که فرزندِ عزیز بموجبِ خُرد سالي خواهشی چند که نه درخورِ او باشد نموده است دِل نگراني دارد که مبادا غُباری بردامنِ محبّت نِشسته باشد و در استعذارِ آن تفصیلی رفته بود قاصد پیشتر از ورود در آثنای راه بآب فُرو رفت و مضمونِ آن معلوم نشد * خاطرِ حق گُزین از سنوحِ این واقعه تاسّف داشت * روابط قرابتِ قدیم با ضوابطِ محبّتِ جدید بدان گُونه اِنتظام و اِلتیام نیافته است که اگر بالفرض چیزی می بود غبارِ ملال

their real parents, as particularly in the instance of your highness; if, therefore, this appears to be the case with a nominal parent, is it to be wondered at* ? A good child strives to regulate his conduct conformably to the wishes of his parent.

The compacts and treaties which have successively taken place between us, by the instrumentality of our ambassadors, remain imprinted and engraven in my mind. The customs of our religion, and a spirit of liberality, demand not from the truly generous and sincere, a tenth part of these, in order to strengthen the pillars of unanimity and concord.

You observe that many matters are postponed till the arrival of my preceptor *Ahmud Ali.* You have doubtless, ere this, heard of his death. This event happened after he had taken leave of me; he was a man of an amiable disposition and much information; and if he had reached your court, would have faithfully communicated to your highness many friendly hints and secrets. However, you can explain and transmit to me every wish of your reflecting mind, and every kind of assistance you require, and which it will be incumbent on my friendship to afford. In such case I should use very exertion.

* *Akber*, by this expression means, that his regard for *Abdullah Khan*, induces him to consider the latter's son as his own child: it likewise has satirical force.

بردامنِ مُصادقت نشینند * فرزندان را با پدرانِ حقیقي نازگونه می باشد خُصوصًا بآن والا دستگاه اگر با پدران مجازي نیز اینمعني بُظهور آید چه دور است * سعادت مند فرزندی که رضا جوئي پدر وجهِ همّتِ او بوده درنگهباني این سرشته تگاپو نماید *

همان جلائلِ عُهود وشرائفِ مواثیق که بذریعهٔ ایلچیانِ کاردان مرةً بعد اخریٰ قرار یافته درخاطرِ حق پسند مُرتسم و مُنقّش است * در رسمِ إسلام و آئینِ کرام از برای بقای ارکانِ دوستي و یکجهتي خاصهٔ حقیقت گُزینان فتّوت منش را عُشرِ عشیر آن وا في و کافي است *

و آنکه مرقوم بود که بعضی یورشها بآمدنِ اتالیق موقوف است بوضوح پیوست * حقیقت پدرود کردنِ او جهان گُذران را بسمعِ شریف رسیده باشد که بعد از رُخصت این امرِ نا گُزیر پیش آمد * نیلک ذاتی وآگاه دلی بود اگر بمحفلِ قُدسي رسیدی بسا اسرارِ مُصادقت و غوامضِ مُوافقت از زبان راست گوی او معلومِ آن والا گوهر می‌شد * هر إرادهٔ که مکنونِ ضمیرِ صواب اندیش باشد ازمکامنِ قوه بفعل آوردند وهرگُونه معاونتی که لازمِ نشاءِ دوستي است وبخاطرِ حقیقت طِراز رسد إبلاغ نمایند که مساعي مشکوره لوامع ظُهوردهد *

Praise be to God, that from the era of my accession to the throne of empire, to the present hour, a lapse of forty years, and from the first dawn of my prosperity, when the spring of my grandeur began to smile and look gay, all my intentions and endeavours have been uniformly (without regard to my own particular desires or inclinations) to regulate and benefit mankind.

The blessing of God alone, upon the rectitude of my conduct, has enabled me to subdue and acquire possession of the vast country of Hindoostan, shared and governed as it was by so many powerful monarchs. Sundry tribes too, who, in lofty mountains, strongholds, and inaccessible posts, refused to bow the heads of arrogance and presumption to the ground of submission, and pursued the paths of opposition, now tread the road of loyalty. Further, many and various descriptions of people, though differing widely in manners and in customs, now maintain the most friendly intercourse with each other.

Since I have been led to say so much on the good consequences of my upright intentions, I cannot avoid offering up my tribute of praise and humiliation to the Supreme Being, at the recollection of only a small part of his favour towards me; and in doing this, I know I shall enliven the banquet of unanimity, *(that is, afford you pleasure.)*

و للّه الحمد از عنفوان جلوسِ براورنگِ فرمانروائي تا حال که سنهٔ عاشراست از قرنِ ثاني وآولِ اِنکشافِ صُبحِ اِقبال ومبدای اِبتسام بهار اجلال است همگي نيّتِ حق‌آساس این نیازمند درگاهِ الهي آنست که اغراض خود منظُور نداشته همواره درالتیام وانتظامِ جهانیان کوشد *

و از میامنِ این کِردارسعادت پرتو مُملکتِ وسیعِ هندوستان که بر چندین فرمانروایانِ والا شکوه اِنقسام یافته بود در حیطهٔ تصرُّف واحاطهٔ اِقتدارِ ما در آمد * و طبقاتِ آنام که در جبالِ مزلفه وقلاعِ حسینه و محالِ مُشکله تارکِ اِستکبار و اِستجبار بر زمینِ اِطاعت نه آورده راهِ مُخالفت می سُپردند بمقتضای دُرستي نیّت راهِ اِنقیاد و اِرادت مسلوك دارند * و طوایفِ ناس را با یکدیگر باوجود تبایُنِ اوضاع وتخالُفِ اطوار روابطِ پیوند پدیدار شُد *

چون سخُنِ دلاویز نتائجِ دُرستي نیّت و راستي گفُتار وحُسنِ اعمال تا باینجا کشید ناگُزیر بذکرِ برخی از نِعمِ الهي و نیایشِ ایزد وستایشِ دادار بتقدیم رسانیده بزم یکجهتي را شادي آمود میگرداند *

On the mirror of your mind, which bears the stamp of divine illumination, be it manifest and evident, that at the time when my imperial army happened to be in the territories of *Punjab*, although at first I had no other views than to amuse myself with sports and huntings in this country, yet the conquest of the enchanting kingdom of Cashmere, which has never yet been subdued by the monarchs of the age, which for natural strength and inaccessibility is unrivalled, and which for beauty and pleasantness is a proverb among the most sagacious beholders, became secretly an object of my wishes, because I received constantly accounts of the tyranny of the rulers of that region. Accordingly, in a very short space, my brave warriors annexed that kingdom to my dominions. Though the princes of that country were not remiss in their exertions, yet as my intentions were established on the basis of equity, it was completely conquered.

I myself also visited that happy spot, the possession of which is a fresh instance of the divine favour, and offered up my praise and thanksgiving to the Supreme Lord of all things. As I found myself delighted with the recreations and hunting of Cabul, and with the romantic bowers of Cashmere, the residence of pleasure, I made an excursion to the mountains of that country and Tibet, and

برمراتِ ضمیر که اِنطباع پذیرِ اشراقات عالمِ قُدس است مخفي و مُحتجب نماند دریغولا که ورود موکبِ والا بصوب ممالکِ پنجاب اِتّفاق افتاد اگرچه نخستین نظر بسیرِوشکار اینحدود بود امّا تسخیر ولایتِ دلکُشای کشمیر که تا این زمان قدمِ سلاطینِ روزگار دران سر زمین که در اِحتصان واستحکام سهیم وعدیل ندارد و در نزاهت و لطافت ضرب المثل نظّارگیانِ دشوار پسند است نرفته بود نیز مرکوزِ باطن بود که همواره بی دادي حُکّامِ آن دیار بمسامعِ قدسیه میرسید بتائیداتِ سماوي بهادُران نبردکیش وغازیان شهامت اندیش در اندك فُرصتی آن مُلك را در اِحاطۀ تصرُّف درآوردند اگرچه حُکّامِ آنجا درجنگ و جدل تقصیر نکردند امّا نیتِ حق اساس چون محض خیر بود باحسنِ وُجوه مفتوح شُد *

وخود هم دران سر زمینِ میمنت آگین که از عطیاتِ مُجدّدۀ حضرتِ الهي بود رسیده شُکرِ پروردگار بجا آوردیم - ونیز چون سیر وشکارِ کابُل وگلگشتِ آن عشرت سرا مانوسِ طبیعي بود تا اقصای کوهستانِ کشمیرو تبّت سیر نموده نوادرانِ نگارستان

beheld with the eyes of astonishment the wonder of the picture of nature; then took to my road through the countries of Pugley and Dumboo, where the projection of the hills, the difficulty of the passages, and the frequency of the pits are such, that the sublimest flights of the imagination are scarcely able to soar over these stupendous obstructions. I arrived at Cabul before the bulk of my army.

The ruler of Tata, a country situated on the sea-shore, to the west of my flourishing empire, tyrannized and oppressed the helpless subjects. I determined first to admonish him, and endeavour by fair measures to guide him to the path of submission: and if through his luckless stars he should not give ear to my counsel, to deliver his dominions, which form a large and populous territory, to one of the lords of my court, on whose just administration I could depend. It happened that he was deficient in judgment and foresight. He paid no attention therefore to me, considered my advice as an idle tale, and, intoxicated with self-conceit, broke asunder the thread of wisdom. This being the case, I sent a respectable army into those parts, and for near two years, my faithful warriors exerted themselves in every kind of fatigue and marching. Various battles and skirmishes ensued, sometimes on

صنعِ الهي بچشمِ عبرت بين نظّاره كرده از راهِ ولايتِ پگلي و دمتور كه از تصادُمِ جبال و تراكُمِ كريوه ومغاك بحد يست كه افكارِ آسمان فرسا واوهامِ بلندي پيما عُبور از ان طُرقِ هائله دشوار مى دانند جريده بعرصهٔ دلنشينِ كابُل رسيده شد *

و نيز از مكنونات خاطرِ حق پرست آن بود كه حاكمِ تهتهه را كه غربيِ مُملكتِ روزافزون بر ساحل دريای شور است بر زيردستانِ آن مرزبوم راهِ معدلت نمي سپُرد نخستين نصائحِ هوش افزا فرموده بشاه راهِ فرمان برداري رهنمو گردد - اگر از نامُساعدي بخت گوشِ نصيحت نيوش نداشته باشد آن ولايت را كه مُلكيست وسيع و ولاتييست آبادان بيكى از داد گران فرمان پذير سپُرده آيد - چون عقلِ صلاح انديش و ديدهٔ دوربين و گوشِ شنوا نداشت داستانِ موعظت را افسانه اِنكاشته از بادهٔ خودكامي سررشتهٔ هوشمندي گسيخت - لشكر شايسته بآن ناحيه فرستاديم و تا قريب دو سال بهادرانِ اخلاص مند در هر گونه قطرت وتردد واهتمام نموده چه در دريا و چه در صحرا اقسام جنگ وجدل كردند و چون همگيِ همّت و نيتِ حق پذير برفاهيتِ عالميان بود همه جا نُصرت و فيروزمندي قرينِ حالِ فرخنده مآل آن گروه عقيدت منش گشت * ازانجا كه آئين قديم است كه كارِ مُعامله نشناسانِ كوتاه بين تباه گردد حاكم آنجا را شكست

land, and sometimes water; however, as all my designs tended to secure the ease and tranquillity of mankind, success every where attended my loyal troops. History informs us, that the superficial schemes of the injudicious and short-sighted end in ruin. Agreeably to this, the ruler of Tata suffered defeat upon defeat. As he had some principles of goodness in his disposition, he surrendered to my commanders, relying on their protection and promises; and, in consequence, the whole of that large domain became a dependency of my empire. Notwithstanding he had made so vigorous an opposition, yet when he was admitted to my presence, and I thought I could discern the traits of merit on his countenance, I restored him to his country, which it had cost me so much bloodshed to obtain.

Further, the prudence of my mind dictated to me the necessity of chastising those wild savages, the Afghans, who, in number like ants and locusts, dwelt in the inaccessible mountains of Teera and Beejoor, and continually harassed the caravans on the road of Turan. This benevolent undertaking was crowned with success; many thought proper to throw the collar of subjection on the neck of prudence, and many of that tribe of plunderers were trampled under foot by my enormous elephants. A great number, too, became bound with the cords of divine vengeance, and were sold as slaves.

بر شکست افتاد و چون در نهاد او مایهٔ سعادت بود بزنهار و پیمان اولیای دولتِ درآمد وتمامي آن مملکتِ وسیع وقلاعِ آن دیار داخل ممالكِ محروسه شد و با آنکه چندین جنگ وجدل کرده بود بعد ازان که بخدمت مُشرّف شد از ناصیهٔ احوالِ او نُقوش سعادتمندي فرا گرفته باز آن ملك را که بجنگِ عظیم بدست آمده بود مکرمت باو نمودیم *

ونیز از منطویات ضمیرِ صواب اندیش تنبیه و تادیب افغانانِ وحوش سیرت و بهایم سریرت که از مور وملخ بیش بودند و درجبال حصینهٔ سواد بجور وتیراه مساکن ساخته همواره مُتعرِض قوافلِ راهِ توران میشدند آن نیز بمُقتضای عدالت صورتِ شایسته پذیرفت * اکثری حلقهٔ اطاعت و انقیاد بگوشِ هوشِ کشیدند و گروهی ازان قُطّاع الطریق که بُخارِ شقاوت و انحراف در دماغ پیچیده بود پامال فیلانِ کوه نهیب شدند و بسیاری بحبال سطوت قهرِ الهي اسیر گشته بفروخت رفتند *

I determined also to correct and amend the worthless people, the Ballochees, who, wavering between submission and disobedience, intercepted the travellers on the road of Iran, and legalized their depredations with the assumption of my sanction. That matter terminated as I expected; nay, much better than I had expected.

Through the blessing of God on my good intentions, as my imperial standard was elevated in the *Punjāb*, *Sultan Muzuffur* of Guzerat, who with 40,000 troops was inflated with presumption, by the exertions of my conquering army became my prisoner, and all the great men of his kingdom solicited my protection, and submitted themselves to the yoke of tribute and taxation. It is a most extraordinary circumstance, that as they were bringing him to the presence, he put an end to his existence. Indeed, it was better it should have happened so, for the clemency of my disposition always induces me to use much consideration before I venture to deprive of life, and despoil the fabric of the Deity; and it is most probable, that if he had appeared before me, his life would have been in safety*. Moreover, by the vigilance of my commanders, I acquired possession of *Soumenat*, more generally known by the name of *Choonugur*, and all the country of Surat, the southern part of which is situated on the Gulf of Persia. I shewed much

* Sultan Muzuffur surrendered his kingdom to Akber in A. D. 1572, (Higira 980.) He was treated with great kindness by Akber, who appointed him a Jagheer suitable to his dignity. Being a prisoner at large, in A. D. 1581 (Higira 989,) he escaped easily to Guzerat, while the emperor was at Allahabad, and by the assistance

و نیز از مکنوناتِ بُطون حقیقت شیون اِصلاح وافلاح بلوچان بد نهاد بود که پیوسته در خوف و رجا اِنحراف و اطاعت مانده بر بادیه پیمایانِ ایران راه میگرفتند و یغمارا تمغا نام نهاده بندهای خُدا را بی برگ و بی مایه میساختند آنهم بدستورِ دل پسند نقش بست - وهرگونه صورتِ دل پذیر که در سجنجلِ ضمیر مخفي بود خوشتر ازان در منصّهٔ ظُهور جلوه نما شُد •

و از برکاتِ نیك نیتي ما آنکه راياتِ اقبال در پنجاب بود سُلطان مُظفرّ گُجراتي که باچهل هزار کس دمِ نخوت میزد بسعي مجاهدانِ نُصرت مند گرفتار آمد و جمیع سرکشان وگردن فرازانِ آندیار زنهار خواسته غاشیهٔ خراج بردوش کشیدند • واز بدائعِ سوانح آنکه درهنگام آوردنِ او بعتبهٔ خلافت خود را خود گشت وهمانا مصلحت چنان بود که خاطرِ مِهرگزین برکُشتنِ آدمي وهدمِ بنیان ربّاني مُلاحظهٔ تمام دارد و غالب آن بود که چون درپیشگاه نظر می‌آوردند بسلامت می ماند • ونیز باهتمامِ مُبازرانِ پیکار طلب سومنات مشهور بجونه‌گدّه و سایرِ ولایت صورت که جنوب رویه برساحل

kindness to *Burhan ul Mulk*, the brother of *Nizam ul Mulk*, the ruler of the Decan, who applied to me for protection from his adverse fortune. As soon as affairs were administered with equity, I forebore to interfere, and refrained from the conquest of the Decan*. However, as soon as I received intelligence of the tyranny and oppression exercised upon the people of that country, I issued a royal mandate to the Omras of Malva and Candeish, to assist *Burhan-ul-Mulk* (in the deposition of his brother), and to bestow the government on him. Notwithstanding this, being a weak man, he endeavoured to throw off his dependency. But as to tread the path of ingratitude is to hasten to one's own destruction, in a very short time a vestige of him and his children was not to be found. The Ameers of the country on this raised to the throne one of his relations, and displayed the banners of presumption. By the aid of Almighty God, my victorious army, under the command of my son, *Sultan Morad*, acquired possession of great part of that large kingdom, which for size may be called another Hindoostan; and my experienced and faithful commanders conquered the province of Orissa as far as the western limits of it, which are washed by the Bay of Bengal. Many thousand

of Shere Cawn, stirred up a rebellion in that kingdom. In the year of our Lord 1591, [Higira 1000,] *Chan Azim* obliged *Kinkan*, a zumeendar of Guzerat, to deliver up *Sultan Muzuffur*; that unfortunate prince put an end to his life with a razor, as they were conveying him to Ahmudabad, rather than see Akber, whose generosity he had abused.

* Burhan-ul-Mulk had fled in 1584, from his brother, king of Decan.

دریای عمانست در حوزهٔ تصُّرف درآمد - ونیز بُرهان المُلك
برادرِ نظام المُلك که مُعظّمِ ولایتِ دکن داشت و از حوادثِ
روزگار پناه باینجانب آورده بود مادام که معدلتِ آن بلاد
بمسامعِ حق نیوش میرسید اورا بعواطفِ جلیله مُستمال
فرموده تسخیرِ دکن را موقوف داشته بودیم - چون خبرِ طُغیان
وِ ستم رسیدگي رعایای دکن رسید اُمرای ولایتِ مالوه و خاندیس
حُکمِ والا را کاربند شده بُرهان المُلك را حکومتِ آن ولایت
داده مُعاودت نمودند - چون کوتاه حوصله بود تاب بادهٔ مرد
آزمائي نیاورده دمِ استقلال زد - ازانجا که بمسلكِ ناسپاسي
شتافتن استیصالِ خویش نمودن است در اندك زمانی اثری
ازو وفرزندانِ او نماند * وسرانِ آندیار یکی از منسوبانِ آن سلسله را
برداشته نخوت آرا شدند بتائیداتِ ایزدي عساکرِ ظفر طراز
بسرگردگي غُرّهٔ ناصیهٔ عظمت و جلال قُرّهٔ باصرهٔ دولت
واقبال فرزند سعادتمند سُلطان مُراد را رُخصت فرمودیم

soldiers experiencing the utmost tranquillity, enrolled themselves among the servants of the throne of empire. In a word, a further enumeration of the various blessings of the Almighty on my designs would be attended with extreme prolixity. The above mention of some of them is quite sufficient to afford joy and satisfaction to that repository of magnificence (i. e. to you).

I must acquaint your highness, that soon after your ambassador *Mowlana Hossein* had the honour of an audience, I signified to the officers of state that they should expedite his departure as much as possible. Just at this time, certain persons, under the predominance of an unlucky destiny, raised an insurrection in Cashmere, and breathed the air of rebellion and dissatisfaction at the bounty of Providence. The imperial forces, and a few of my chosen favourites, were then enjoying the amusements of the field, and viewing with impressions of astonishment, in the mirror of nature, the reflection of creative power. As soon as intelligence of this tumult arrived, regardless of deluges of rain, I hastened away by forced marches; but before the troops could get through the passes, and enter into that kingdom, certain Omras, attached to my interests, who had been obliged by compulsion to join in that rash enterprize, availing themselves of an

بسیاری آنملكِ وسیع را كه هندِستانی دیگر است درحوزهٔ
تصرّف آوردند * و نیز نبرد آزمایان حقیقت مند در اقصای
بلادِ شرقیه ولایت وسیع اوڈیسه را كه مُتّصل بدریای شوراست
تسخیر نمودند - و چندین هزار سپاهي امان یافته درسلك
مُلازمانِ عتبهٔ خِلافت درآمدند * و چون تعدادِ نعمای ایزدي
داستان دراز است برای انبساط خاطرِ آن عظمت دستگاه
بهمین قدر بسند نموده *

بردیباجهٔ إعلان می نگارد كه چون مولانا حسیني بمُلازمت
إستسعاد یافت دران نزدیكي بكار پردازان اشغالِ سلطنت
إشاره شد كه بزودي رُخصت ارزاني دارند * درین اثنا چندی
از واژگوني بخت درعرصهٔ دلنشین كشمیر آغازِ فتنه وفساد
نموده با دولتِ خُدا داد دمِ مُخالفت ومُنازعت زدند * موكبِ
إقبال باجمعی از مُقرّبانِ بساطِ عشرت برسمِ شكار برآمده
برمظاهرِ قُدرتِ ایزدي چشمِ عِبرت بین كشاده بود كه آن
شورِش مسموع شد * باوجودِ طُغیانِ باران بطریق ایلغار مُتوجّه
شدیم پیشتر از انكه غازیانِ نصرت مند قطع گریوها نموده
بآن مُلك درآیند بعضی از سعادت اندوزانِ حقیت مند كه

opportunity, brought me the head of the rebel commander.

As my forces were near, I visited a second time that ever verdant garden, and gratified my mind and senses with the beauties of that luxuriant spot. The above-mentioned circumstances occasioned a delay in the departure of your ambassador.

As the standards of prosperity were moving towards my capital (on my return), I received intelligence of the death of Mowlana Hossein, who fell a victim to the disease the *cholera morbus*. This event has been a source of much affliction to me, and has induced me to despatch to your court, the flower of sanctity, and the cream of purity, *Khaujah Ashruf*, who is an old servant of my family; and to entrust to him several very friendly communications, which, together with the present state of affairs, he will represent to your enlightened understanding, and duly explain the treaties and compacts which, through the medium of epistolary correspondence, have taken place between us. My hopes from your amity and regard are, that you will continually refresh the garden of my mind with the exhilirating intelligence of your welfare. God is all in all—all else is vanity.

بحسب ضُرورت دران طوفانِ بی تمیزي افتاده بودند قابو یافته سرِ سرگروهِ آنها آوردند *

و چون موکبِ اجلال نزدیك شده بود مُجدّداً بآن باغستان بی خزان عُبور افتاده بران گل زمینِ فیض بخش استلذاذ صوري و معنوي حاصل نمود فرستادن ایلچي در تعویق ماند *

و چون راياتِ همايون مُراجعت نمود در اثنای راه خبر واقعهٔ مولانا حسیني رسید که بابتلای اِمتلا درگذشت * موجب مزید تاسُّف گشت - بنا براین بعضی سخنانِ صحبّت افزا بسلالة الاولياء العظام و خُلاصه الاصفياءِ الکِرام خواجه مُحمّد اشرف که از قدیمانِ این دودمانِ والاست گفته فرستاده شد تاهمه حقیقتِ حال را مشهود ضمیرِ انور گرداند * و هم مُبیّن روابطِ عُهود و مواثیق که بوسائل رُسل و رسائل تنصیص وترصیص یافته بود گردد * وترصُّد از جلائل اثرِ محبّت ویگانگي آنکه پیوسته بمژدهای مسرّت افزا حدیقهٔ باطن را طراوت و نضارت بخشند اللّٰه بس باقي هوس *

A FIRMAUN

ISSUED BY THE EMPEROR AKBER,

On the Appointment of Shahbaz Khan to the Soobahdary of Malwah.

WHEREAS it has been the primary object of this suppliant at the court of Omnipotence, from his accession to the imperial throne, when he first took refuge under the shadow of the Most High, that all the inhabitants of his dominions, and subjects of every description, those invaluable trusts and deposits of the eternal and almighty God, (whose threshold is seated in the sublimity of glory and magnificence,) by enjoying freedom of mind and bodily comfort, beneath the shade of justice and beneficence, might exercise their tongues with joy and alacrity, in thanksgivings to God, which is the means of increasing the bounties of heaven, and of perpetuating prosperity. God be praised, that in conformity to our hearty desire, these our intentions have been constantly realized and reduced to practice; for our nobles, being endowed with greatness of mind, and our governors innately disposed to dispense justice, the coin of their services having been tried by the touchstone of our sublime approbation, have trodden invariably in the direct

فرمانِ اکبر پادشاه بشهباز خان

صوبه دارِ مالوه

چون پیش نهادِ همّتِ اعتدال گزین ونیتِ معدلت آئین این نیازمند درگاهِ بی‌نیاز از ابتدای جُلوس بر اورنگ شاهنشاهي واِستظلال بچتر والاءِ ظلِ الهي آنست که جمیعِ سکنه و رعایا و سائرِ خلائق و برایا که بدائع ودائعِ الهي وشرائفِ اماناتِ ایزدي اند جلّ جناب کبریائه در ظلالِ عدل وافضال آزاده خاطر و آسوده حال بوده در وظائفِ شُکر گزاري که موجبِ ازدیاد نعمت واستدامتِ سعادت است رطب‌اللسان وعذب‌البیان باشند • المنّةُ للّه که روز بروز صورتِ این معني از مکامنِ قوه بموطنِ فعل برحسبِ دلخواه ظُهور نمود - و همواره اُمرای إخلاص منش وحُکّامِ عدالت نژاد که نقد مُعاملاتِ ایشان بر محکِ قُبولِ اشرف رسیده در جمیعِ اطراف واقطارِ ممالکِ محروسه

paths of virtue and justice, in all parts of the protected dominions, and so administered law and equity, that through the blessings entailed on such laudable conduct, they have become objects of royal favour, and been promoted to high ranks and dignities. And more especially, in consideration of the supereminent and incomparable fidelity and attachment of Shahbaz Khan Nizameddeen, whose life is devoted to the service of the state; he being the pillar of sublime royalty, the counsellor, and minister of the affairs of our glorious empire, the near attendant in the imperial court, who from the perfection of his loyalty, being most deserving of confidence, is the centre of our munificence and regard, and ever since the commencement of our reign to this period, hath been fully apprized of our most secret intentions, having been constantly nourished by our special notice, and who, from his first entrance into office until now, hath executed every trust committed to his charge, in all respects conformably to our noble and exalted mind, and in reward of his eminent virtues, has been distinguished by a daily increase of good fortune: we do now, out of the abundance of our liberality and favour, command and direct, that Soubah Malwah, the most excellent of delightful regions, be entrusted to his management, with full and unlimited power to contract and annul, to bind

برشاهراهِ إعتدال سلوك نموده دادِ دادگستري ميدهند و بميامنِ
خدمات پسنديده منظور انظارِ تربيت وترقّي گشته بمدارجِ
عاليه ومراتبِ ساميه إرتقا وإعتلا مى نمايند - وچون سبقتِ
عبوديت وخِدمتكاري ونصبتِ دولتخواهي وجان سپاري
عُمدة المُلك ركن السلطنة العليه موتمن الدولة البهيه مُستشارِ
المملكة الخاقانيه مُقرّب الحضرة السُلطانيه وافرالاعتماد كامل
الاعتقاد مورد العناية و الاحسان نظام الدين شهباز خان كه مِزاجدان
بساط اقدس و پروردهٔ نظرهاى خاص الخاص است واز
مبادىء مُلازمت تا غايت هرخدمتى كه بدو تفويض فرموديم
بنوعى كه مرضي خاطرِ اشرف بوده بتقديم رسانيده و از محض
راستي ودُرستي بسعادتهاى روز بهٔ مُمتاز است * دريناولا
بموجب فرطِ عنايت وكمالِ إلتفات حُكم فرموديم كه حكومت
وحراست وإختيارِ رتق وفتق وقبض وبسطِ تمامي كاروبار
مُلكي ومالي صوبهٔ مالوه كه خُلاصهٔ ممالكِ دلكشا است

and release, in all affairs of government relative to the same; the power of adjusting all important matters of the revenues, and weighty concerns of the Jageerdars and Zemindars, being fully, completely, and absolutely vested in him; in order that he may be able to exert himself the more effectually in promoting the general prosperity of the cities and towns of that Soubah, and particularly in augmenting the collections, by an increase of agriculture in those lands which pay revenue, and by restoring to cultivation such spots as have fallen waste; also in preserving good order and discipline amongst the troops, and in repairing fortifications: and he shall use his utmost endeavours to conciliate the hearts of our subjects by affability, by expelling and eradicating all incendiaries and rebels, by strengthening the weak, by punishing oppressors, and redressing the injured, to the perfect establishment of harmony and good order: and moreover, he is to take care that the pay of the troops and Omrahs, and the dependants of the Munsabdars be issued to every individual, in exact conformity to the rates established by the sublime court, and see that the same be fully and regularly discharged out of the current collections.

And all the principal Omrahs, all Jageerdars, and Zemindars of that Soubah, being informed of the absolute authority with which he is invested, are hereby required not to depart from his advice and good counsel, which cannot fail to be given in conformity to our royal pleasure, and

از مهامِ خالصات و مقاماتِ جاگیرداران و زمین‌داران بتمام
وکمال بطریق استقلال به عُمدة المُلك مُشار الیه مُقرّر ومُفوّض
باشد که درمعموریِ آن بلاد و امصار و تکثیرِ زراعت و محصول
و تعمیرِ مواضع و مزارع و مُحافظتِ سپاهیان و مرمّتِ قلوبِ
شکسته و رعایت خواطرِ رعایا و قلعِ مُفسدان و استیصالِ
مُتمرّدان و تقویتِ ضعیفان و تنبیهِ ظالمان و تائیدِ مظلومان
مساعیِ جمیله بر وجهِ اکمل و اتم نماید * وچنان کند که
علوفهٔ سپاهیان و اُمرا و تابینان و اربابِ مناصب بنوعی که نام
بنام در درگاهِ والا قرار یافته موافقِ حال حاصل بلاقصور واصل
می شده باشد *

باید که اُمرای عِظام و سائر جاگیرداران و زمین‌داران
آن صوبه عُمدة المُلك مُشار الیه را صاحبِ صوبه
باستقلال دانسته از صلاح و صوابدیدِ او که هراینه موافقِ

of being consonant to the immutable laws *of the Koran,* so that whenever he may require their presence, they must necessarily obey his summons and attend him, without any pretext for negligence or delay.

And this mandate, obeyed by all the world, and immutable as the decrees of fate, further directs, that if any person do act in contradiction to the advice and good counsel of that pillar of the state *(Shabaz Khan)*, he shall deprive such offender of his Jageer lands, and represent his conduct to the presence, in order that some loyal subject of the sublime threshold may be appointed in his stead, so that the links of the chain of order and good government may preserve their strength and connexion; and on the same principle, he shall religiously observe all royal laws, customs, and usages, as forming the basis and pillars of the palace of the Khalifat: and knowing that our mind, the seat of inspiration, is continually intent on his happiness and welfare, let him assure himself of a daily accession of favour and regards.

As the imperial armies, resplendent like the stars, will shortly turn their view to the conquest of the Decan, the princes of that quarter, through their negligence, having suffered oppressors to extend the arm of rapacity; and moreover, from being ignorant of the value of royal favour, are deficient in the most indispensable points of duty; the aforesaid pillar of the state (Shabaz Khan) is hereby required to repair to his government with all expedition, and

حِساب و مُطابقِ قانونِ ابد مقرون خواهد بود بیرون فروند - وهرگاه طلب نماید چار ناچار بی شایبهٔ تاخیر و اهمال حاضرِ شوند *

و نیز حُکمِ جهان مُطاع شرف نفاذ یافت که هرکس که بصلاح و استصواب آن عُمدةُ المُلك عمل نکند محال جاگیرِ او را تغیر داده بدرگاهِ مُعلّی عرضداشت نماید تا دیگری از مُخلصانِ عتبهٔ علیه بجای او نصب فرمائیم که اِنتظامِ سلسلهٔ جهانباني و اِستحکامِ رابطهٔ عالم آرائي باین اُمورِ مذکور مُنتظم و مُنسجم است - و همچنین در جمیعِ ضوابط و قوانینِ پادشاهی و اوامر و احکامِ جهانداري که هریکی اساس بنیانِ سلطنت و رکن قصرِ خلافت است ثابت قدم بوده در اشاعت و اعلای آدابِ الهي کمال اِهتمام لازم داند - و خاطرِ الهام موارد را مُتوجه احوالِ سعادت قرینِ خود دانسته همیشه امیدوار الطافِ گونا گون و عنایاتِ روز افزون باشد *

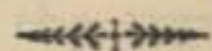
وچون مواکبِ انجم ثواقبِ شاهنشاهي ذرین نزدیکي به تسخیرِ دکن مُتوجّه است چه والیانِ آنجا سالكِ مسالكِ غفلت بوده دستِ تعدّي بر اربابِ ستم کشاده اند و نیز قدرِ عنایاتِ پادشاهي ندانسته درلوازمِ اطاعت

to make snch preparatory disposition of the troops under his command, as shall entitle him to commendation. When the auspicious standards move towards Gwalior for the purpose of hunting, he, together with all the Jageerdars of Soubah Malwah, will receive our sublime command to proceed to the Decan, in order to relieve that country from the distresses under which it now labours. He shall exert every means in his power to secure the peace and comfort of all the inhabitants of the Decan, the troops, and other subjects; but before any compulsive measures are taken, all persons making due submission to our imperial government, are to be assured of protection under the shadow of the Almighty, forasmuch as our holy nature is the seat of forgiveness and favour.

اهتمام ندارند - باید که آن رکن السلطنت بزودی بآن صوبه
رفته سرانجامِ آن لشکر بنوعی نماید که موجبِ تحسین
وآفرین گردد * وچون راياتِ اقبال بشکارِ گواليار نهضت فرماید
آن رکن السلطنه را با جمیع جاگیرداران صوبهٔ مالوه حُکمِ قضا
امضا خواهد شد که پیشتر درآنملک رفته غمخواري نماید
ودرآسودگي و رفاهیتِ جمهور سکنهٔ دیارِ دکن از سپاهي
ورعیّت مساعیِ جمیله بظهور آورد وهرکس که از روي عقیدت
پیش از اضطرار روی نیاز بدرگاهِ والا آورد اورا بعواطفِ ظلِّ الهي
میدوار سازد که ذات مُقدّسِ ما مظهرِ عفو ولُطف است

A FIRMAN OF THE EMPEROR AKBER,

prohibiting the Collection of certain Duties.

To the Muttesedies now in office, as well as those who may be employed hereafter, and to the superintendants of all affairs relative to the protected dominions, be it known, that at this time of happy disposition, being the seventh year of the second decade of our accession to the imperial throne, the commencement of the blooming spring of felicity and auspiciousness, and opening of the dawn of dignity and elegance, this mandate, the frontispiece of justice, and in the basis of munificence, is displayed in the fullest effulgence and magnificence. Whereas the divine laws and magnificent commandments of the eternal kingdom of the Most High, glorious in the majesty of holiness, which having been formed in the immensity of wisdom, give motion to the chain of temporal affairs, and govern all events in the circle of existence and dissolution, have directed, that for the order and good government of cities and kingdoms, there should be certain established regulations, which are in fact the ligaments of the body politic, as comprising all matters concerning residents and sojourners, labourers and merchants, and have commanded that the same do obtain form and dignity, by the aid and support of just and munificent monarchs: and duties levied on articles exposed to sale

فرمان شاهنشاهي درمنع زكوة *

مُتصدّيانِ حال و اِستقبال و كارفرمايانِ جز و كل ممالكِ محروسه بدانند كه درين هنگامِ سعادت اِنتظام كه از ابتدای جلوس براورنگ جهانباني كه سنهٔ سابع است ازقرن ثاني وآغاز ابتسامِ بهار دولت واقبال وزمانِ انكشاف صبحِ جلال وجمال است فرمانِ عدالت عنوان و مفشورِ افاضت بنيان بارقهٔ بروز و شعشعهٔ ظُهور يافت كه چون ناموسِ اكبر وقانونِ اعظم سلطنتِ ابد پيوند الهي جلّ جلال قدسه بمقتضای حكمتِ بالغهٔ ازلي كه سلسله جنبان داروگير عالمِ ايجاد و تعبيه پرداز كن مكن دايرهٔ كون و فساد است چنان اِقتضا كرده كه رياستِ ممالك وسياستِ مُدن كه عبارت است از ارتباط احوالِ مُقيم ومُهاجر و انتساق مصالحِ كاسب و تاجِر بدستياريِ پاد شا هانِ عادل وديده بانيِ شهرياران دريا دل جلوه نما وصورت پذير باشد *

in the public markets, compose one of the kinds of tribute, by which means alone victorious and auspicious troops, the defenders of lives and property, and protectors of the temporal and spiritual concerns of mankind, are maintained and disciplined; but this particular species of taxation must, however, be weighed in the balance of moderation, by persons of judgment and integrity, who know the intrinsic value of the coin and goods belonging to this world, and the next; and can ascertain the worth of spiritual and temporal jewels and riches, as without such discretion, every undertaking will terminate in confusion, by the perversion of good into evil. Thanksgiving is due unto God, in that from the beginning of our equitable reign, all the thoughts of our heart, and inward deliberations being governed by motives of justice and magnanimity, have invariably tended to the true prosperity of all men, and more especially to the benefit of our subjects, who are virtually the children and deposits of God. Praised be the Lord, that by means of the splendid light of justice, the extensive regions of Hindoostan, and the whole of the protected dominions, is the fountain of various comforts and blessings, and the sanctuary for travellers from the seven climates; and further, at this time, out of the abundance and perfection of our merciful nature and disposition, the effectual order, and determinate command, is hereby issued and promulgated with nobleness and grandeur, to the following effect, viz. that on all kinds of seed and grain; plants used for

ویکی از وُجوهِ خراج که مدار علیه نظام عساکرِ نصرت مآل
و جنودِ اقبال که حارسانِ اعمار و اموال و حافظانِ عقائد و احوالِ
خلائق اند باجِ اشیاست که در بازارِ بیع و شرا و چارسوی چون
و چرا در آمده که اگر نه سنجیدهٔ میزانِ اعتدال اربابِ صیانت
و دیانت که نقّادانِ نُقودِ اجناس کوني و الهي و مُقوّمانِ اعراض
وجواهرِ انفسي و آفاقي اند گردد هرآئنه جمیعِ مصالح بمفاسد
انجامد وتمامي محامد بذمائم کشد * لله الحمد که از مبادي
احوالِ نصفت اشتمال همگي توجّه خاطرِ عدالت مناظر
و تدبیرِ باطنِ جلالت مواطنِ ما درلوازمِ رفاهیتِ عمومِ بریت
و مراسمِ تربیتِ خصوص رعیّت که في الحقیقت فرزندانِ معنوي
و ودائعِ خداوندي اند مصروف بوده * المنته لله که باضاءت لوامعِ
عدالت سوادِ اعظم هندوستان ودیگر ممالکِ محروسه منهلِ
اصناف نازِ و نعیم و مامنِ مُسافرانِ هفت اقلیم است - درینولا
بموجب توسّعِ مراحمِ ذاتي وتکمّلِ مکارمِ فطری حُکمِ نافذ
و امرِ جازم شرف اصدار و عز ایراد یافت که از اصناف حُبوب
و غلّات و نباتات از اغذیه و ادویه و روغن و نمک و شکر و اقسام

seed, or medicine; on oil, salt, and sugar, or perfumes in general; and on all sorts of cotton, linen, and woollen stuffs and manufactures; as well as furniture made of leather; on copper utensils, wooden ware, fuel, reeds, and grass; and on all other things, articles, goods, and chattels, necessary to the support of all men, and which may be considered as the property of great and small, comprising the means of their subsistence, excepting only horses, elephants, camels, sheep, goats, warlike weapons, and silken stuffs; on all the rest, we have remitted every tax of Tumgha Boj, zekat and one per cent., and all other duties great and small, which used to be collected throughout the protected dominions; and in that the officers of government have been used hitherto to exact these duties, has proceeded from motives of prudence, in order that the extensive arm of rapacity might not reach the weak, nor the foot of oppression be suffered to trample on the heads of those of low degree: but now that the minds of all men throughout the universe are impressed with awe of the imperial power and majesty; and that the beams of justice and beneficence have diffused their influence over all parts; so we, in manifestation of our gratitude towards the real Dispenser of bounties, do hereby fully and completely remit all duties on the articles above recited, and which were an abundant source of public revenue, nevertheless reserving the seven particulars set apart as peculiarly appertaining to the rights of government.

عطریات و انواع کرپاس و پنبه و اسبابِ پشمینه و ادوات چرمینه
و آلاتِ مسینه و ظروفِ چوبینه و هیمه و ني و کاه و دیگر اشیا
و اسباب و امتعه و اجناس که مدارِ معاشِ جمهورِ انام و املاك
معیشتِ خواص و عوام است سوای اسپ و فیل و شتر و گوسفند
و بز و اسلحه و قماش که در تمامي ممالكِ محروسه تمغا و باج
و زکوة و صدیك و آنچه از قلیل و کثیر میگرفته اند مُعاف و مرفوع
القلم بوده باشد - و تا این زمان که مُتصدّیان کار خانهٔ سلطنت
امثال این اُمور معمول میداشته اند بملاحظهٔ خبرداري بود
که دست تطاولِ اقویا برضعیفان دراز نگردد و پای تعدّي
زبردستانِ کوته اندیش سرکوبِ زیردستان خاك نشین نگردد *
اکنون که هیبت شوکتِ و اُبهّتِ پادشاهي درقلوب افرادِ عالم
نشسته و انوارِ عدالت و رافت در اقطار و اکناف ممالك تتق
بسته بشکرانهٔ الطافِ مُنعمِ حقیقي حاصلاتِ این همه اشیا که
خزینهٔ موفور و گنجینهٔ معمور است بغیر ازان هفت که بمصالحِ
ملکي مستثنی شده بتمام و کمال بخشیدیم *

It behoveth our fortunate sons, together with our renowned nobles, and the principal officers of the weighty concerns of the soubahs, the governors of territories, jageerdars stationed in cities, collectors of the royal revenues, tax-gatherers in towns and villages, as well as those placed on roads and at ferries, the guards and watchmen of the roads and ways, zemindars on the boundaries, and all persons of consideration throughout our dominions, carefully to attend to the contents of our sublime mandate, and hold it their indispensable duty to promulgate the commands obeyed by all the world, and not omit the performance of the minutest particle therein required.

باید که فرزندانِ کامگار و اُمرای نامدار و مُتصدّیانِ مُهمّات صوبها و حُکّامِ بلاد و جاگیرداران امصار و عُمّالِ خالصات و مُقاطعانِ مواضع و قصبات و جمیع راهداران و گذربانان و مُحافظانِ طُرق وضابطانِ مسالك و زمینداران حُدود و ناموران ممالك مضمون فرمانِ مُعلّی را بگوشِ هوش جا داده درلاجرای حُکمِ جهان مُطاع کمال اهتمام لازمِ دارند و دقیقه از دقایقِ امرِ لازم الاتّباع فرونگذارند *

A FIRMAN OF HIS IMPERIAL MAJESTY,

The Reviver of Religion, Mohammed Aurungzebe Alumgeer, the Champion of the Faith, A. H. 1079, or A. D. 1668, concerning Tribute.

To the trusty Mohammed Hashem*, whose hope is in the royal favour, be it known—that since, by the blessings of the grace and favour of the Lord of the earth, and of the heavens, whose benefits are great and universal, it has ever been our desire, so to guide the reins of inclination in our exalted designs, as to conform to the sacred text, which says, "Of a truth the Lord commandeth, that you act with justice and with righteousness;" so it is our earnest wish, in all our arrangements of weight and moment, to follow the laws prescribed by the most excellent of created beings† (upon whom, and upon his posterity and companions, be the sublimest blessings and peace), and by continually revolving in our enlightened mind, "that the earth and the heavens stand firm through justice," perform our devotions towards Providence, and venerate his commands, by shewing pity and indulgence towards our subjects of every degree.

Wherefore, on the present fortunate occasion, we have caused to be issued this sublime mandate, the

* Dewan of Ahmedabad. † Mohammed.

فرمانِ حضرت مُحيِ الدين مُحمّد اورنگ زيب عالمگير
پادشاه غازي في سنه ۱۰۷۹ هزار وهفتاد
ونه هجري درباب گرفتن خراج *

كفايت شعارِ مُحمّد هاشمِ بعنايات پادشاهي اميد وار بوده بداند كه چون بميامنِ توفيقات وتائيداتِ رب الارضِ والسموات عَظُمَتْ آلاوُهٗ وعَمَّتْ نعماوُهٗ همواره عنانِ عظيمتِ والا بموجب آيهٔ كريمه * ان اللّٰه يامر بالعدل والاحسان * بداد گري معطوف است وهمّتِ عالي نهمت به تمشيتِ اُمورِ وتنسيقِ مِهام بروفقِ شريعتِ خيرالانام عليه وعلى آله واصحابه افضل الصلوة والسلام مصروف وپيوسته مصدوقه بالعدل قامت السموات والارض منظور نظر وعادات وتعظيم امر پروردگارِ وشفقت ومرحمت بركِبار وصِغار پيش نهاد خاطرِ باهرالانوار است *

بنابرين درين ايّامِ خُجسته فرجام فرمانِ عالي شان عدالت عنوان شرف نفاذ يافت كه مُتصدّيانِ مُهمّاتِ حال واستقبال

the emblem of justice, in order that the Mutteseeddies and Aumils now in office, as well as those who may be hereafter employed in the affairs of the protected dominions of Hindoostan, from one extremity to the other, be informed in all points concerning the tribute, as to the quantity and mode directed in the enlightened law of the pure and bright religion, to this edict are subjoined the distinctions which are approved as being ascertained from good and authentic traditions, and according to which they are to make the collections. They shall not require an annual renovation of this edict, but assure themselves, that any deviation therefrom will make them liable both to temporal and eternal punishment.

First. They must shew the ryotts every kind of favour and indulgence, enquire into their circumstances, and endeavour by wholesome regulation, and wise administration, to engage them with hearty good will, to labour towards the increase of agriculture, so that no lands may be neglected that are capable of cultivation.

Second. From the commencement of the year, they shall, as far as they are able, acquire information of the circumstances of every husbandman, whether they are employed in cultivation, or have neglected it. Then those who have the ability they shall excite and encourage to cultivate their land; and if they require indulgence in any particular instances, let it be granted them; but if, upon examination, it shall be found, that some who have the ability, and

وعمّال ممالکِ محروسهٔ هندوستان از کران تاکران خراج وغیران
باندازه وطریقهٔ که : رشرعِ انور ومِلّت حنفیهٔ اطهر مُقرّر گردیده
ودر ضمنِ این منشور تفصیل آن چنانچه از روایات صحیحهٔ
مُعتمد مُستفاد می گردد مسطور است به تحصیل رسانند
وهر سال یرلیغِ مُجدّد نطلبند وتخلُّف وتجاوز را موجبِ
نکالِ آخرت ودُنیا شُمارند •

اول باید که بارعایا مراتبِ رُفق مرعي دارند وتفقُّدِ احوالِ
آنها نمایند وبحسنِ تدبیر وحکمتِ عملي سعي کنند که بطیبِ
نفس وخوشدلي در تکثیرِ زِراعت کوشش نمایند که هرچه
قابلِ زِراعت شود مزروع سازند •

دوم از ابتدای سال بر احوالِ هریکی از اربابِ زِراعت
بحسبِ مقدورِ اطّلاع حاصل کنند که درپی زِراعت اند
یا دست ازان کشیده اند • پس اگر قُدرت بر زراعت دارند
بترغیب ودلاسا پیش آیند واگر از بعضی امورِ رعایت خواهند
رعایت نمایند واگر بعد تفحُّص ظاهر شود که باوجود قُدرتِ

are assisted with water, nevertheless have neglected to cultivate their lands, they shall admonish and threaten, and use force and stripes. In Kheraj Mowuzzeff, they shall acquire information of the conduct of the proprietors of land, from whom this tribute is to be collected, whether they cultivate or not; and if they learn that the husbandmen are unable to provide the implements of husbandry, they shall advance them money from government, in the way of Tukawy, and take a security.

Third. In Khiraj Mowuzzeff, if the proprietor of the land, from want of means of providing the implements of husbandry, has been unable to cultivate it, or has deserted, leaving the land uncultivated, they shall either give the land in farm, or allow another to cultivate it on account of the proprietors. In case it is given in farm, they shall take the tribute out of the farm: or if it is cultivated by another, from the proprietor's share, and if any balance remains, cause it to be sent to the proprietor. Or they shall appoint a person to succeed the proprietor, who shall cultivate the land, and after paying the tribute, whatever remains, he shall apply to his own use. When the proprietors of the land shall again have the ability to cultivate them, they shall be restored to them. If a person deserts, leaving his land uncultivated, they shall not give it in farm during the remainder of that year, but after the expiration of that year, they shall give it in farm.

Fourth. Let them obtain information of the parcels of land which, having fallen into disuse, have

زراعت وآب باری دست از زراعت باز داشته اند باید که آنها را تاکید وتهدید نمایند و بزجر و ضرب پیش آیند * و در خراجِ موظّف بارباب زمین اعلام نمایند که خراجِ از انها گرفته خواهد شد زراعت میکنند یانه و اگر معلوم کنند که ارباب زراعت از تهیهٔ اسباب زراعت درمانده اند زری بطریق تقاوي از سرکار دهند و ضامن بگیرند *

سوم در خراجِ موظّف اگرارباب زمین ازتهیهٔ اسباب زراعت عاجز و در مانده باشند یازمین را مُعطّل گذاشته گریخته بروند آن زمین را بقصد اجاره و یا زراعت بدیگری بدهند * وقدرِ خراج از اجاره درصورت اجاره و از حصهٔ مالك درصورت مُزارعت ستانند وتتمه اگر بماند بمالکش رسانند یا شخصی را قائم مقام مالك سازند تا زراعت نموده خراج را ادا نماید و تتمه را خود مُتصرّف شود * و هرگاه اربابِ زمین قُدرتِ زراعت بهم رسانند زمینِ آنها واپس بدهند اگرزمین را شخص مُعطّل گذاشته گریخته رفته باشد باجاره ندهند وبعد انقضای آن سال در سال دیگر باجاره دهند *

چهارم برقطعات زمینِ افتاده که بزراعت باز نمی آید مُطّلع شوند * اگر از جمله شوارع و طرق است داخلِ بنای شهر و قریه

not been restored to cultivation. If they are situated amongst highways and roads, let them be annexed to the neighbouring city or town, that somebody may cultivate them. If they are of other descriptions, let them examine the state of such lands. Provided some part is cultivated, but is not very hopeful, they shall not give molestation on account of the tribute of such land. If there are but small hopes from the remainder (of bringing it back into cultivation), or if it has been all along uncultivated, in both cases, if that land is proprietary, the proprietor being present, and capable of cultivating it, let them admonish him to cultivate it. But if that land is not proprietary, or the proprietor is not known, let them give it to a person who is capable of cultivating it. Then, if the farmer is a Mussulman, and the aforesaid land is situated in the neighbourhood of Usheree lands, let them agree with him for Usher*. If it lies near Kheerajee land, or the farmer is an infidel, they shall positively exact from him the Kheraj (Mowuzzeff). In a case where (such) Kheraj is not proper, they shall, according to the exigency of the occasion, settle a rate of each Beegah, which is called Kheraj Mekettaat, or else settle for half of the established share of the produce, which is called Mokossimeh†. If the proprietor is known, but is totally incapable of cultivating the land, provided that land heretofore was settled for Kheraj Mokossimeh, let them act

* A tenth of the produce.
† A rule of division, in rateable proportion.

نمایند که کسی آنرا مزروع نسازد و اگر غیر آن زمین مُلاحظه
نمایند * پس اگر دران مابقی زراعت بود ومُمتنع الفلاح باشد
بعلّتِ خراج ازان زمین مُزاحم نشوند * و اگر آن مابقي مُمکن
الفلاح بود و یا در اصل بایر بود برهردو تقدیر اگر آن زمین
مملوک است و مالکش حاضر وقادر بر زراعت باشد مالک را
تاکید کنند که مزروع سازد * و اگر آن زمین مملوک نیست
یا مالکش مجهول است آن را بکسی که قادر بر احیا باشد بدهند
تا احیا نماید * پس اگر اجاره گیر مُسلمان باشد و زمین مذکور
قریب اراضي عُشري بود براو عُشر مُقرّر نمایند * و اگر قریب
اراضي خراجي بود یا محیي کافر باشد مُطلقاً براو خراج
وضع ننمایند * و در صورتي که خراج بدست نیاید بغابر تقاضای
وقت چیزی بر بیگهه بالمُقطع که آنرا خراج مُقاطعه گویند
وضع کنند یا حِصّهٔ مُعیّن از محصولِ نصف که آن را خراج
مُقاسمه نامند مُقرّر سازند * و اگر مالکش معلوم بود لیکن بغایت
عاجز از زراعت باشد اگر دران زمین قبل ازین خراج مُقاسمه

conformably to the directions hereinafter given. If it was not Mokossimeh, they shall not give any molestation for Usher or for Kheraj Mowuzzeff; but in case of distress having advanced him Tukawy, they shall make him employ himself in cultivation.

Fifth. If the proprietor of a piece of uncultivated ground be known, let them leave it to him, and not suffer any other to possess it. If the proprietor thereof is not known, and the soil is not promising, they shall, according to the best of their judgment, give it to any one they shall think capable of managing it; and if such an one do properly cultivate it, they shall consider him the proprietor. If the land is capable of a particular species of cultivation, and he acts in a manner that prevents such a return from the soil (as might, with proper management, be obtained), they shall hinder him from so doing: and they shall prevent him from enjoying the profits, nor shall they allow any person to possess such land, or to be considered as the proprietor.

Sixth. In a place where neither Usher nor Kheraj Mowuzzeff are yet settled agriculture, they shall act as directed in the law. In case of Kheraj (Mowuzzeff), they shall settle for such a rate, that the ryotts may not be ruined by the lands; and they shall not on any account exact beyond the value of half of the produce, notwithstanding any particular ability to pay more. In a place where one or the other is fixed, they shall take what has been agreed for, provided that in Kheraj Mowuzzeff it

باشد مُوافقِ حُکمی که می آید بعمل آورند * و اگر غیر خراجِ مُقاسمه باشد یا زراعت نشود بعلّتِ عُشر یا خراج مُزاحِم نشوند لیکن درصورتِ عجز تقاوي داده بزراعت مشغول سازند *

پنجم قطعه زمین یاوه اگر مالکش معلوم باشد باو واگذارند ودیگری را دران دخل ندهند * واگر مالکِ آن معلوم نباشد واحتمال عوادت دران زمین نبود بمقتضای مصلحت هرکرا لائقِ پرداخت آن زمین دانند باو بدهند وهرکه آنرا صالح زِراعت کند اورا مالکِ رفتهٔ آن زمین دانند و ازو واپس نستانند * و اگر عوادت اجناس دران زمین باشد از امری که مانع عوادت دران زمین بود مانِع آیند و در اِنتفاعِ آن زمین مُزارعت و غیرها را منع نمایند وهیچ کس را دستِ تصرُّف در آن ندهند و مالکِ ندانند *

ششم در جائیکه بر مزروعاتِ عُشر یا خراج مُقرّر نباشد آنچه موافقِ شرع است مُقرّر نمایند * و در صورتِ خراج آنقدر وضع کنند که اززمینِ آن رعایا از پا نیفتند و بهیچ وجه از نصف بر نگذرند هرچند توانائیِ آن زیاده باشد * و در جائیکه مُقرّر

does not exceed the half (of the produce in money), that the ryotts may not be ruined. But if (what is settled appears to be too much), they shall reduce the former Kheraj to what shall be found proportionate to their ability; however, if the capacity exceeds the settlement, they shall not take more.

Seventh. Commutations of Mowuzzeff and Mokossimeh are allowable, provided the ryotts are satisfied, but otherwise they shall not make such alterations.

Eighth. The season for demanding the Kheraj Mowuzzeff on every species, is when the harvest is fit for reaping; therefore from every particular species that shall arrive at that state, they shall take the proportion of tribute.

Ninth. When a field that pays Kheraj Mowuzzeff suffers a partial injury, they shall make a careful investigation thereof, and shall allow a fair and equitable deduction, according to the degree of injury; and in taking the tribute for the remainder, they shall do it in such manner, that the ryotts may enjoy a complete half of what the crop ought to have produced.

Tenth. In Kheraj Mowuzzeff, whosoever, notwithstanding he possesses the ability to cultivate his own land, and meets with no impediment, nevertheless suffers it to be cultivated, let them exact the tribute from other means. If in particular places, from inundation, or from want of rain, before the reaping of the harvest, it suffers such a degree of injury, that the seed thereof doth not come

باشد همان مُقرّري بگیرند بشرطیکه درصورت خراج زیاده از نصف نباشد که از گرفتن آن رعایا از پا نیفتند * والّا خراجِ سابق را کم کرده هرچه موافق طاقت دانند مُقرّر نمایند و اگر دران گنجایش زیاده از مُقرّري باشد زیاده بگیرند *

هفتم تبدیل خراجِ موظف بمُقاسمه و مُقاسمه بموظف اگر رعایا بآن رضامند باشند بکنند والّا نکنند *

هشتم وقت طلب خراجِ موظف رسیدن هرجنس غلّه بحدِّ دروِ است پس هرجنسی که بحدّ درو برسد حِصّهٔ خراج که دربرابر آن جِنس بود طلبد آرند *

نهم اگر درخراجِ موظف بعض زراعت را آفت غیر مُتمکنة الاضرار برسد باید که نیك وا رسیده از قرارِ حق و نفس‌الامر برمقدارِ آفت مُجرِی دهند ودر اخذِ محصول مابقی نوعی سلوک نمایند که نصف سالم برعایا برسد *

دهم درخراجِ موظف هرکه زمین خود را باوجود قُدرت بر زراعت و عدمِ مانع مُعطّل دارد خراج دربعضی دیگر بگیرند * ودربعضی که بآب درآید یا آبِ باران مُنقطع شود و یا در زراعت پیش از بریدن آفت مُتمکّن الاضرار بحدی برسد که جِنس غلّه بدستش نیاید و دران سال آن قدر

to his hand, and there remain not sufficient time to cultivate again that year, they shall consider the tribute to have ceased. But if the injury shall happen after the reaping, even if there be a total loss, such as having been eaten by cattle, &c. or if there remain sufficient time for a second cultivation (in that year), they shall exact the tribute.

Eleventh. If the proprietor of land paying Mowuzzeff, cultivates it himself, and dies before he has paid the tribute of that year, and the harvest comes to the hands of his heirs, they shall exact the tribute from the heirs. If the aforesaid defunct died before he had cultivated the land, and there was not remaining sufficient time for cultivating it in that year, they shall not exact any thing.

Twelfth. In Mowuzzeff; if the proprietor gives his own ground in farm, or lends it to another, and the farmer or borrower cultivates it, the tribute shall be exacted from the proprietor. If either of them makes a garden on it, they shall demand the tribute from the farmer, or the borrower. If any one takes possession of such tributary land and denies having done so, provided the proprietor has witnesses, and the usurper has cultivated the ground, they shall not exact the tribute from the usurper; but if he has not cultivated it, they shall not exact the tribute from either. If the usurper acknowledges the fact, and the proprietor can produce witnesses, they shall exact the tribute from the proprietor. In case of mortgage, they shall act the same as directed concerning the usurper, pro-

مُدّت نمانده که پیش از آمدن سالِ دیگر مرتبهٔ زراعت کند خراج ساقط دانند * و اگر بعد از بریدن آفت برسد خواه متمکّنة الاضرار مثل خوردنِ دواب وغیره یا ازان سال مُدّتِ مذکوره مانده است خراج ستانند *

یازدهم اگر مالکِ زمین خراجِ موظّف زمین خود را زراعت نموده پیش از ادای خراج آن سال فوت شود و محصول زراعت بدست ورثهٔ مُتوفّای مذکور آید خراج آن از ورثه بگیرند * و اگر مُتوفّای مذکور پیش ازانکه زراعت کند فوت شده و دران سال آن قدر بدست نمانده باشد هیچ نستانند *

دوازدهم در موظف اگر مالك زمینِ خود را با جاره یا عاریت دهد و مُستاجِر و مُستعیر دران زراعت کند وظیفه آن از مالكِ زمین بگیرند * واگر آنها باغ نمایند خراج از مُستاجِر و مُستعیر بگیرند * و اگرزمین خراجي را کسی قبض نموده مُنکِر باشد و مالك گواهان نداشته باشد اگر غاصِب زراعت کرده باشد خراج از غاصِب بگیرند * و اگر زراعت نکرده باشد از هیچ یکی نستانند * و اگر غاصِب مُقِر باشد یا مالك گواهان داشته

vided the mortgagee has cultivated the land without the permission of the mortgager.

Thirteenth. In Kheraj Mowuzzeff; if a person sells part of his own such tributary land, which is arable, and produces only one crop in the year, provided there remains sufficient time to cultivate it in that year, and the buyer has taken possession, (seeing that) if he wishes to cultivate in that year, nobody can hinder him, then the tribute shall be exacted from him; but otherwise shall be taken from the seller. If it produces two crops in one year, one of which has been engaged by the seller, and the other by the buyer, the tribute shall be equally divided between them. If on that land there is a crop fit for reaping, the tribute shall be taken from the seller.

Fourteenth. In Mowuzzeff; if any person builds a house upon his own ground, which was cultivated, he shall pay the same tribute that he paid before, and the same if he has planted trees that do not produce fruit. If a cultivated spot that paid the Kheraj Mowuzzeff is converted into a garden, and the whole closely planted with fruit trees, they shall exact two rupees twelve annas, being the rate for a garden, although the trees have not yielded fruit, excepting upon vines and almond trees, which tribute is not due until they bear fruit; but when they produce fruit, they shall exact from them two rupees twelve annas, upon the supposition, that a lawful beegah measuring forty-five shajehany, or sixty lawful guz square, will equal five rupees eight annas; but

باشد خراج ازمالك ستانند * و درصورتِ رهن مُواققِ حُكمِ غصب
بعمل آرند اگر مُرتهنِ بی اذن راهن دران زراعت کرده باشد *

سیزدهم درخراج موظف اگر شخصی از زمین خراجي خودرا
که دران زراعت می‌شود درمیانِ سال بفروشد اگر یك فصله
است و مشتري آنرا قبض نموده از بقیهٔ سال مُدّتی دریافته
است اگر تواند دران سال زراعت کرد وکسی مانعِ زراعت
نیست خراج آن از مشتري و الا از بائع ستانند * واگر دو فصله
است یك فصل را بائع دریافته و یك را مُشتري خراج
مُقرّري برهردو قِسمت نمایند * و اگر دران زمین زراعت باشد
که بحدِّ درو رسیده خراج آن ازبائع ستانند *

چهاردهم در موظف اگر کسي زمین خود را خانه کند
خراج آن بدستورِ سابق بدهد * و همچنین اگر زمین زرعي را
که دران وظیفهٔ زراعت بود باغ کرده درتمام وظیفه بلافرجه
اشجارِ غیر مُثمر نشاند از نشاننده دو روپیه سه پاو بالا که ارتفاع
باغ است بگیرند هر چند آن اشجار ثمر نداده باشد مگر
درخت انگور و بادام تا هرگاه که ثمر ندهد بدستورِ سابق بگیرند
و بعد از دادن ثمر دو روپیه سه پاو بالا بگیرند بشرطی که محصول
یك بیگهه شرعي که عبارت از چهل و پنج گزشاه جهاني
درچهل و پنج گزمذکور است که بگز شرعي شصت درشصت

otherwise they shall take half of the actual produce. If the value of the produce is less than a fourth of a rupee, in the proportion of one seer, out of five shajehany seers of grain, they shall not take it according to such deficiency. If an infidel sells his land to a Mussulman, notwithstanding his being a Mussulman, they shall exact tribute.

Fifteenth. If any one dedicates his own ground to the use of a public burying ground, or for a serai, they shall consider the tribute to have ceased.

Sixteenth. In Kheraj Mokossimeh; every one who is not the hereditary proprietor of such Kheraj land, whether infidel or Mussulman, having bought it or taken it in mortgage, shall receive the profits (with permission of government) from whatever is produced on that land: they shall exact the settled rate of tribute, provided it be not more than half (of the produce), in which case they shall reduce it; but if it be less than the third, they shall increase it as far as they may deem fit.

Seventeenth. If the proprietor of Mokossimeh land dies and leaves not any heirs, in giving that land in farm, or to be cultivated, &c. they shall act in the manner already directed under the head of Mowuzzeff.

Eighteenth. In Mokossimeh; if an injury happens to the harvest, upon as much as is damaged, they shall not exact the tribute; and whether the injury happens to the grain before or after reaping, they shall exact the tribute from only what remains good.

می شود به پنج و نیمروپیه ازان برسد والّا موافقِ نصف محصول بگیرند اگر قیمتِ محصول کم از پاؤ روپیه که یک سیر و پنج سیر شاهجهاني از غله باشد ازان کم نگیرند * و اگر کافری زمینِ خود را بدست مُسلمان فروخت با وجودیکه مُسلمان باشد خراج بگیرند *

پانزدهم اگر کسی زمینِ خود را مقبره یا سرای وقفي نموده خراجِ آن ساقط دانند *

شانزدهم از خراجِ مُقاسمه هر که زمین خراجي را مالک نبود اگر کافر باشد یا مُسلِم خریده باشد یا گرو باشد کفایت بر و باشد بإذن هرچه دران زمین پیدا شود حصّهٔ تعلّق که مُقرّر باشد بگیرند بشرطی که زیاده از نصف نباشد والّا کم نمایند و اگر کم از ثُلث باشد زیاده نمایند هرچه مُناسب دانند *

هفدهم اگر مالکِ زمینِ مُقاسمه میرد و وارث نگذارد دران زمین بدادن آن باجاره یا بمُزارعت وغیره چنانچه در موظف گذشت بعمل آرند *

هژدهم در مُقاسمه اگر زراعت را آفت رسد هر قدر که ضائع شود خراج آن نگیرند و اگر بعد از بریدن غلّه آفت برسد یا پیش از بریدن هرقدر که بماند خراج بگیرند *

PLATO'S INSTRUCTIONS TO ARISTOTLE.

FROM THE UKLACK NASSERY.

Know God and keep his commandments. Value not the learned for the abundance of their erudition; but prefer those who abstain from wickedness and strife.

Let your own pursuits be confined to learning and teaching.

Ask not of God those things which perish in the enjoyment, but pray to him for durable benefits.

Be ever on your guard; for vice hath many ways of compassing its designs.

Wish not for the accomplishment of any thing that is not lawful.

Know, that the divine vengeance on the creature is not inflicted in wrath, but by way of instruction and warning.

Be not satisfied with an easy life, unless it lead to a reputable death.

Incline not to sleep, neither take rest until you have examined yourself on these three points:

وصایای افلاطون بارسطو

من اخلاق ناصري

خُدای را شناس و حقِ او نگاهدار * و اهل علم را بکثرتِ علم اِمتحان مکن بلکه اِجتناب از شُرور و فساد اختیار کن *

همیشه هِمّتِ خود را بر تعلیم و تعلُّم مقصور دار و از اهلِ علم محظوظ باش *

از حق تعالی چیزی مخواه که زوال را بمنفعتِ آن راه باشد بلکه ازو باقیات صالحات طلب کن *

همیشه بیدار باش که شرور را اسباب بسیار است *

آنچه نباید کرد بآرزو مخواه *

و بدان که اِنتقامِ الهي از بنده نه بطریقِ غضب است بلکه بطریق تادیب و تهذیب است *

به تمنّای حیاتِ بایسته قانع مباش تاموتی شایسته به آن مُنضم نباشد حیات را شایسته مشمر مگر که وسیلهٔ اِکتسابِ تو به باشد *

بخواب و آسایش میل مکن الّا بعد ازان که درسه چیز مُحاسبهٔ نفس کرده باشي *

1. Whether, in the course of the preceding day, you have committed any crime.

2. Whether you have in any shape improved yourself.

3. Whether you have neglected the performance of any duty.

Keep in your remembrance what you were before your existence, and to what condition you will be reduced after death.

Injure no one, since the affairs of this world are in a state of decline.

Unhappy is that man who neglecteth to consider his latter end, and refraineth not from evil.

Place not your dependance on external benefits.

In bestowing alms on the needy, wait not for their supplication.

Account not him a philosopher, who taketh delight in worldly gratifications: or who cannot bear adversity.

Always keep death in your remembrance, and take example from the dead.

That man is accounted insignificant, who either uses many unprofitable words, or who gives information on matters that have not been enquired of him.

یکی آن که تامُّل کني که دران روز هیچ خطا از تو واقع شده یا نه *

دوم آنکه اندیشة کني تا دران روز هیچ چیز اِکتِساب کردهٔ یا نه *

سیوم آنکه هیچ عمل بتقصیر فوت کردهٔ یا نه *

یاد کن که پیش از حیات چه بودي و بعد ازان چه خواهي‌شد *

هیچ کس را ایذا مکن که کارهای عالم در معرضِ زوال است *

بد بخت آن کس که از تذکرهٔ عاقبت غافِل بود و ازگُناه باز نایستد *

سرمایهٔ خود را از چیزی که از ذاتِ تو خارِج باشد مساز *

در ایصالِ خیر به مُستحقّان موقوف بر سُوالِ ایشان مباش *

حکیم مشمر آن کس را که بلذّتِ دنیوي شاد شود یا از مُصیبتی جزع کند *

همیشه یادِ مرگ کن و بمردگان عِبرت گیر *

خساستِ مردم از بسیاری سخنِ بی‌فائدهٔ او بود و اخبار از چیزی که ازو نپرسیده باشند *

O Aristotle, know and understand, that whosoever intendeth evil to another, hath himself consented unto evil.

Ponder well, then speak, and then execute.

Be friendly to all men.

Be not soon angry, lest anger become habitual unto you.

Defer not the relief of the indigent until to-morrow, for thou knowest not what to-morrow may produce.

Assist all who are in trouble, excepting those who are enslaved by their own evil courses.

Decide not before you have heard both sides; listen not to the report of one party only. Be not a philosopher of words suited to this world, but of deeds; for the latter will accompany you to the next, and there remain.

If you suffer pain in doing good, the pain is temporary, but the good endureth; and if you obtain the gratification of any vicious desire, the gratification ceaseth, but the vice remaineth.

Reflect on that day when men shall call on your name, whilst you shall be deprived of the faculties of speech, and hearing, and recollection. Know of a truth, that you are going to a place where you can distinguish neither friend nor foe; therefore in this life call no man worthless. Whither you are

ای ارسطو بشناس و بدان که هرکه شر بر کسی خواهد نفسِ او قبُولِ شر کرده باشد *

بارها اندیشه کن آنگاه بگو آنگاه بعمل آر *

دوستِ همه کس باش *

زود بخشم مرو تا غضب عادتِ تو نگردد *

حاجتِ مُحتاج بفردا مفگن چه داني که فردا چه حادث شود *

گرفتاران را مُعاونت کُن مگر آنکه بخوی بد خود گرفتار باشد *

تا سخُنِ هردو گوش نکني حُکم میانِ ایشان مکن - بقول تنها حکیم مباش بلکه بقول و عمل هردو باش که حکمت قولي درین جهان بماند و حکمتِ عملي بدان جهان رسد و آنجا بماند *

اگر در نیکي رنجی بري رنج نماند و نیکي بماند اگر از بدي لذّتی یابي لذّت نماند و بدي بماند *

ازان روز یاد کن که ترا آواز دهند و از آلتِ نُطق و إستماع محروم باشي نشنوي و نگوئي و نتواني یادکرد - و یقین دان که مُتوجّه بجائی شدهٔ که آنجا نه دوست شناسي و نه دُشمن پس اینجا کس را بنُقصان موسوم مدار و جائی خواهي شد که خُداوندکار و

going, the master and the slave are upon a level: therefore in this life behave not proudly towards any one. O Aristotle, make provision for that journey, for you know not the hour of your departure.

Know that of all the benefits which God hath bestowed, none is superior to philosophy.

A philosopher is one, whose thoughts, words, and actions concur in virtue.

Return good for good; and forgive injuries.

Examine yourself diligently.

Account it not a hardship to perform any momentous duty respecting futurity; but do it without reluctance.

Let all your actions concentre in virtue. Use not any evil means for effecting a good purpose.

Quit not a real good for transient pleasure; as in so doing, you would forfeit everlasting happiness.

Encourage the study of philosophy; and listen to the words of philosophers.

Divest yourself of worldly lusts; and refrain not from laudable actions.

Begin not any business before the proper time; and after commencing, exercise your judgment.

Be neither proud in prosperity, nor suffer yourself to be dejected and despondent in adversity.

Conduct business in such a manner with your friend, that there may be no cause for litigation.

بنده یکسان باشند پس اینجا بکسی تکبّر مکن * ای ارسطو توشه مُهیّا کن چه داني که رحیل کی خواهد بود *

بدانکه از عطایای الهي هیچ چیز بِهتر از حِکمت نیست *

حکیم کسی است که فِکر وقول و عملِ او مُوافِق باشد *

نیکي را مُکافات کن و بدي را درگذار *

تفقُّدِ حال کن *

در هیچ کار از کارهای بزُرگِ آن عالم ملالت منمای و در هیچ وقت تهاوُن مکن *

از خیراتِ تجاوُز جائز مدار و هیچ سیّه را در اِکتسابِ حسنه وسیله مساز *

ترکِ اولی بجهتِ سرورِ زائل مکن که از سرورِ دائم اعراضِ کرده باشي *

حِکمت را دوست دار و سخنِ حُکما بشنو *

هوای دُنیا از خود دور کن و از آدابِ ستوده اِمتناع مکن *

درهیچ کار پیش از وقت شروع مکن و چون کاری شُروع کني از روی فهم کن *

بتوانگري مُعجب مباش و از مصائب شکستگي و خوري بخود راه مده *

And so manage with your enemy, that should he appeal to the judge, your cause may prevail.

Be condescending to all men; and mistake not humanity for meanness of spirit.

In whatever you excuse yourself, exact not the performance of the same from your neighbour.

Delight not in idleness; and place no reliance on fortune.

Be never ashamed of a virtuous action.

Quarrel not with any one.

Be constantly assiduous in the practice of justice, and of every other virtue.

بادوست مُعامله چنان کن که بحاکم مُحتاج نشوي و با دُشمن مُعامله چنان کُن که اگر بحاکم عرض رود ظفر ترا باشد *

با هیچکس سفاهت مکن و با همه کس مُتواضِع باش وهیچ مُتواضِع را حقیرمشمر *

در آنچه خود را معذور داري برادرِ خودرا ملامت مکن *

ببطالت شادمان مباش و بر بخت إعتماد مکن *

از فعلِ نیك پشیمان مشو *

با هیچ کس جِدال مکن *

همیشه مُلازِمِ سیرت عدل و مُواظبِ خیرات باش *

OFFICIAL CORRESPONDENCE.

No. 1.

LETTER FROM AGA HUSSUN.

Received 7th January, 1803.

REFLECTING on your Lordship's distinguished favour and kindness, which is ever directed towards those who are afflicted in estate, I now take occasion to inform your Lordship, that to the time of my present address, being the 15th of Rejeb, my borrowed life has been prolonged, and that I am engaged in daily and nightly prayers for your Lordship's increase of years, prosperity, fame, and power.

Major Malcolm has been here; and from the period of his arrival to that of his departure, he manifested the utmost sympathy in our distress, and administered consolation to us in a distinguished manner. He was pleased to send away the majority of my attendants, leaving a few here, under circumstances of ease and comfort, to remain near my person; and actuated by friendship and kindness generally accomplished the objects which were expedient for the interests of both states.

عرضي و فرمان

نمبر ۱

بعرضِ عالي ميرساند

که نظر بمراحمِ خديوانه و عناياتِ خُسروانه هرگاه جوياى احوالِ شکسته بالان باشد تاحالِ عرض که پانزدهم شهرِ رجب است حيات مُستعار بر قرار و دُعاى مزيدِ عُمر و دولت وافزوني مراتبِ شوکت و عظمت وظيفهٔ ليل و نهار بندگانِ عقيدت شعار است *

صاحبِ ذيشان ميجر صاحبِ والا مناقب سموم‌المکان واردِ اين سابان و از روزِ ورود تا حال که روانه مي‌شوند بدل جوئي و غمخواري دل شکستگان پرداخته دقيقهٔ از دقايق فرو گذاشت در جان سوزي ننمود * جمعي از مردمان همراهي روانه و برخي را در اينجا با اين شکسته بآئينِ شايسته نگهداري فرمود *

He also administered to me, on the part of your Lordship, the ornament of the age, every office of comfort and alleviation of my sufferings, and manifested the utmost degree of kindness. Previously to the arrival of that gentleman, however, the honourable the governor (whose good qualities and eminent virtues neither the powers of speech nor those of the pen can adequately express) was engaged day and night in administering comfort and relief to us, and in manifesting the most tender and affectionate commiseration for our sufferings. All this kindness on the part of these gentleman, evidently originates with your Lordship. May the Almighty ever continue to extend your Lordship's shadow over the heads of the low and humble! From your Lordship's universal kindness, I trust that your Lordship, considering me as long as I live, to be among the number of adherents and well-wishers of the British Government, will, wherever I may be, continue to confer honour and distinction on me among my equals by your gracious letters. To add more were to exceed the bounds of respect.

May Aga Mohummud Hussun's humble respects be accepted by your Lordship.

و بالجمله از روی إرادت و إخلاص آنچه صلاحِ دولتیں بود بعمل آورد و نهایت خاطِرجمعي و تسلّي از جانبِ آن یکانهٔ زمان بکمترین بندگان داده نوازشِ بی‌اندازه ازو بظُهور رسید * قبل از ورودِ ایشان گورنرصاحب عالی مرتبه عیوق شان نوّاب گورنر بهادر که زبان طلاقت بیان و قلم مکسور اللسان از اوصاف حمیده و اخلاقِ پسندیدهٔ ایشان بعجز و قُصور إعتراف دارد و لیلاً و نهاراً تسلّي فرما و بغم خواري و غریب نوازي مقرون بکمال فروتني سلوك می‌نمودند * و ظاهِر است که همه اشفاقِ این بُزُرگان از پرتوِ انوار آن خدیو زمان خواهد بود * جناب احدیت سایهٔ بلند پایهٔ عالي را بر رؤس غُربا و ضُعفا پاینده و برقرار دارد * إستدعا از کرمِ عمیمِ آن معدنِ مروّت و فتوت آنست که کمترین بندگان را مادام الحیواة یکی از مُتوسّلان و خیر خواهانِ این سرکارِ عظمت مدار تصوّر فرموده در هرجا که باشیم بفرامین مُطاعه بین الامثال و الاقران سرفراز فرمایند زیاده حد ادب عرضي مُحمّد حسن *

از جانبِ عالیشان آقا مُحمّد حُسین عرض بندگي بحضور لامع النور قبول باد *

No. 2.

Declaration of his Excellency the Most Noble the Governor General, &c. &c. &c. addressed to the surviving Relations and Attendants of the deceased Haujee Khullee Khaun, late Ambassador from his Persian Majesty to the Governor General in Council.

[Written 17th August, 1802.]

The solicitude of the British Government in India to strengthen and improve the relations of amity and honourable alliance with his Majesty the King of Persia, has been manifested by the most signal acts of systematic policy, and has been publicly acknowledged by all the states of Asia. The peculiar splendour of the embassy which conveyed the testimonies of my respect and attachment to his Majesty's presence, the extraordinary honours with which his Majesty's Ambassador was received under my express orders on his Excellency's arrival in the British territories, the zeal and assiduity displayed by the Government of Bombay, and by all ranks of British subjects at that settlement, to conciliate the good will of the Persian Ambassador, and the public preparations conducted under my immediate and personal directions for his Excellency's reception with the most distinguished solem-

نمبر ۲

اظهار نامهٔ موسومهٔ اقاحسن و غیره باقي ماندگان و مُنتسبانِ حاجي مُحمّد خلیل خان مرحوم بتاریخ ۱۷ هفدهم ماه اگست سنه ۱۸۰۲ عیسوي مُطابق ۱۷ هفدهم ربیع الثاني سنه ۱۲۱۷ هجري بدارالامارهٔ شهر کلکته سمت تحریر یافت *

شرح آنکه

مضامینِ حسرت آگین این اظهارنامه بجمیعِ آن باقي ماندگان و مُنتسبانِ نقاوهٔ رسالت پیشگان فصیح اللسان خانِ رموزدان حاجي مُحمّد خلیل خان مرحوم مبرور سفیرِ بلاغت مصیر سرکارِ فیض مدار شاهِ جم جاه کیوان بارگاه دارا دربان سکندرِ نشان سُلطانِ ایران دامت دولته واضح و لائح باد * همگي همّتِ صداقت نهمت و تمامي نیتِ اخلاص طویت اولیای این دولت در ترصیص آساسِ خُلّت و مُرافقت و تاسیس بنیانِ اتّحاد و مُوافقت باسرکارِ دولتمدار شاهِ خورشید کلاه عرش بارگاه فرمان فرمای زمان دارا دربان سکندر نشان سُلطان ایرانِ خلّدالله مُلکه از تدابیرِ شایسته و اهتماماتِ بایسته که درین باب از مکمنِ قوه بحیزِ فعل آمده و از خلوتکدهٔ بُطون بجلوه گاهِ ظُهور رسیده اظهر من الشمس وابین من الامس است و تمامي رؤسای دور و نزدیك درتبیین اینمقال و تفصیلِ این اجمال رطب اللسان و عذب البیان اند *

nity and honour, at the seat of the supreme British authority in India, have afforded sufficient demonstrations to the world of my high consideration for the dignity of the Persian monarch, and of my uniform intention to evince that unalterable sentiment towards the accredited representative of his royal person.

Reviewing these incontrovertible testimonies of my anxiety to establish a friendly and honourable alliance with the power of Persia on the most solid foundations, his Majesty and all the states of Asia will anticipate the deep affliction and anguish of mind with which I have witnessed the sudden interruption of our bright and happy prospects, by a

علی‌الخصوص تکلّفات و تمهیداتیکه در ارسال ایلچي از بهر اظهار حُسنِ یگانگیت و اخلاص و ابرازِ خُلوصِ یکجهتي و اختصاص در حُضورِ ساطع النور شاهنشاهي بعمل آمده و رعایتِ لوازمِ اعزاز و احترام نسبت بسلالهٔ سفیران بلیغ البیان نقاوهٔ رسالت پیشگان فصیح اللسان خان رفیع‌مکان بلند مکان حاجي مُحمّد خلیل خان مرحوم که مُطابق احکام اعیان این دولت بمجرد ورود مرحوم مبرور در ممالکِ محروسه بظهور انجامیده و مساعي جمیله و مجاهدِ نبیله که از سرکردگان جزیرهٔ بنبئي و دیگر جمیع شُرفا و نُجبای آنجا در رضاجوئي و دلداریِ خان مغفور بتقدیم رسیده و تهیهٔ اسبابِ تعظیم و تکریم خانِ مبرور که در دارالامارهٔ کلکته به پیشگاه نظرِ مُصادقت منظر این خیرخواهِ خلائق پیرایه تمهید و ترتیب یافته برای کافهٔ آنامِ جمهورِ خاص و عام برصدق اخلاص بالاختصاص این نیازمند درگاهِ الهي بحضورِ ساطع النور شاهنشاهي و ارادهٔ ابرازِ آن بمُشافهٔ سفیرِ جنّت مصیر براهین لائح و دلائل واضح است *

پس هرگاه این همه دلائلِ کاملِ بربذلِ همّتِ حق‌جوئیتِ این خیرخواهِ خلائق جهت استحکامِ مباني خُلّت و وداد و انضباط روابطِ یکجهتي و اتّحاد برسبیل استوار و روشِ پایدار فیما بین دولتین مُلاحظه رود برسجنجل ضمیرِ قُدسي نظیر شاهنشاهي

disaster which as far eluded the scope of human prudence and foresight, as it surpassed the ordinary extent of human calamity and the common vicissitudes of fortune. To this awful dispensation of Providence, I submit with resignation, but not without hope.

In the most painful moments of my disappointment and grief, I have derived considerable consolation from the reflection, that as I have hitherto assiduously employed every possible effort to cultivate a lasting friendship and harmony of interests between his Persian Majesty and the British Government, my amicable sentiments have been uniformly returned with equal cordiality by the auspicious disposition of that illustrious sovereign.

A dreadful, unforeseen, and uncontrollable calamity has intervened to afflict both states with mutual sorrow and consternation, and to retard the completion of their reciprocal wishes; but not to

و در مرایای خواطر جمیع روسای دور و نزدیک پرتو انداز تواند
گشت که از وقوع تعویق در حصول این مطلب عظیمه و مآرب
فخیمه بسبب حدوث چنین حادثهٔ غم اندوز و سنوح سانحهٔ
جگرسوز که از ضبط احتیاط بشري بیرون و از شد اید سوانح
مستمرهٔ دنیاوي و انقلابات سماوي افزون است *

چقدر کربت و حسرت و غم و الم در خاطر حزین ایفخیر خواه
خلائق راه یافت بهر کیف مصیبتی که در دیوان قضا و قدر مقدر
است اصابت آن بمصاب مقرر درینصورت ما نیازمندان درگاه
بي نیاز را جز اینکه دست بحبل المتین مصابرت زنیم و سررشتهٔ
تسلیم بدست آوریم چارهٔ کار ناپدیدار لاجرم بتقدیر رباني و
مشیت سبحاني رضا دادیم و مرهم شکیبائي برداغ دل تأسف
منزل نهادیم فاما رشتهٔ توکل و امید از دست نگذاشتیم بلکه
درعین استیلای غموم و آلام از باستحضار اینکه هرگونه مساعي
جمیله و اجتهادات جزیله درانضباط ضوابط مصافات و ارتباط
روابط موالات ازینطرف مرعي گشته *

در ازای آن از طرف سرکار دولتمدار شاهنشاهي نیز همچنان
بروي کار آمده متسلي شده ایم * اگرچه این سانحهٔ ناگهاني و حادثهٔ
تقدیر رباني که واسطهٔ کدورت و آلام قلوب اولیای دولتین است
باعث تعویق درحصول مطالب عالیه و مآرب سنیهٔ جانبین

suspend their established friendship by groundless jealousy and unjust suspicion, not to frustrate the natural and propitious result of their united counsels, not to destroy the fruits of their mature wisdom and justice, nor to dissolve those sacred engagements by which they had cemented the foundations of durable concord, secured the channels of free intercourse and beneficial communication, and enlarged the sources of their common safety, prosperity, and glory.

Entertaining a due sense of the value and importance of those engagements to both states, I shall pursue with unabated confidence and perseverance, the policy on which the subsisting treaties are founded, and the amicable and earnest exertions by which they were obtained. The pursuit of this course cannot ultimately fail to attain success. The calamity which we have suffered is a just sub-

گشت • لیکن نه مقتضي اینمعني است که سررشتهٔ اتّحاد معهود بمُداخلت معائب مُظنّة و بدگماني برهم گردد و از اِستفادتِ مُشاورت و مُراسلت رساني جانبین محرومي دست دهد و ثمرهٔ شجرهٔ دوربیني و حق گزیني طرفین روبپژمردگي آرد و عُهود و مواثیقی که از روی آن بنیاد یگانگیت و اتّحاد دائمي فیمابین زیبِ استحکام پذیرفته و ابواب مُوافقت و مُراسلت صورتِ اِفتتاح گرفته و اسبابِ امنیت و بهبودي و سرمایهٔ عظیمت و بلند نامي درهردو دولتِ عالیه حاصِل و واصل گشته به‌بطالت انجامد • ازانجا که قدر فوائد این عهود و مواثیق نسبت بدولتین بوجهِ احسن و روشِ مُستحسن منقوش و مُرتسم خاطرِ حق‌پسند است •

لهذا این خیرخواهِ خلائق را آینده هم ملحوظ و منظور است که درپی همان طریقهٔ مصلحت ضمیمه که مواثیق موثقهٔ فیمابین مدار برآن دارد و در تقدیم لوازمِ همان مساعي کامله و تدابیر صائبه که بذریعهٔ آن وثائقِ عهود و پیمان حسنِ انتساق یافته بدستورِ سابق راسخ دم و ثابت قدم باشد و بعونِ عنایتِ الهي و یمنِ افضالِ نامُتناهي از سلوکِ این مسلکِ بهیه و تقدیمِ این سجیهٔ رضیه آخرالامر فائزالمرام

ject of lamentation, but its consequences are not irretrievable. From the reciprocal condolence of the two states may arise new motives of combined interest, and additional securities of amity and alliance. A zealous interchange of the offices of humanity, a concurrent sense of common sorrow, and the conscious certainty of mutual sincerity and good faith, may lead to a more intimate union of sentiments and views; and the temporary suspension of this important embassy may tend to ensure and improve the benefits of our actual connection.

Supported by these hopes, and relying on the justice and integrity of the principles and motives which have actuated the British Government, I trust that the progress of our renewed intercourse with your illustrious sovereign, will gradually obliterate the remembrance of this fatal and unparalleled disaster, and will amply compensate to my mind for its actual distress, by the final accomplishment of the same salutary plans of policy, which had rendered a personal interview with your

خواهد گردید * حدوثِ این حادثه و وقوعِ این واقعه اگرچه فی‌الحقیقه مقامِ حُزن و ملال است لیکن صورتِ تلافی آن‌هم ازدست نرفته * چه از هم دردی و غمخواری طرفین وسیلهٔ جدیدهٔ یکجهتی و اتّحاد و اسباب تشییدِ مبانی خُلّت و وداد پیدا میتواند شد * و بذل همّتِ خیرنهمتِ جانبین در ادای لوازمِ مروّت و فتوت و مُشارکت در شدائدِ کربت و حسرت و مُتیقّن خواطرِ طرفین برخُلوص صداقت شعاری و وثوق وفاداری یکدیگر واسطهٔ تزاید تقرّبِ قلوب و وحدت امور دولتین میتواند گردید * و در اجرای امور این رسالتِ عُظمیٰ و سفارت کبریٰ که تعویقی رو داد ازفضلِ ایزدی و عنایتِ سرمدی به نعم البدلِ آن آینده برکاتِ استقرار و ازدیاد فوائدِ یکجهتی و اتّحاد بظُهور میتواند رسید *

چنانچه درآمید حُصولِ این مامول تقویتی بهمرسانیده و نظر بر مراتبِ حق گذاری و وفاداری که در حقیقت شعار ودستورالعمل سرکار انگریز بوده است طمانیتی حاصِل ساخته مُتوقّع بران است که تجدّدِ مراسمِ مُرافقت و مُوالفت و مواساتِ فیمابین دولتین بمرورِ ایّام زنگ خیال این سانحهٔ ناگزیر و واقعهٔ اندوه تاثیر از مرایای قُلوبِ طرفین خواهد زدود * و عواقبِ اُمور بحصول آنهمه مقاصدِ بهیّه که مُقتضی برنهایت آرزو و غایتِ انتظار

lamented master the object of my most cordial wishes, and of my most anxious expectation.

To repair the severe loss sustained by his untimely decease, to demonstrate my sincere respect for his memory, and my unfeigned regret that he should have fallen by a violent death, within the British dominions, and in the immediate exercise of functions which the laws and usages of all civilized nations have rendered sacred, it is my primary duty to administer to his surviving relations and attendants every office of humanity and friendly compassion, every attainable comfort and alleviation of their just grief, and every possible compensation of the injuries which they have suffered.

In endeavouring to discharge this duty, I have selected an officer, who was recently vested with the honourable character of envoy from this Government to the court of Persia, and who now occupies the most confidential station in my family.

این خیرخواهِ خلائق جهت لقای صوري خانمرحوم مبرور بود تدارُك و تلافي کُربت و ملال که في الحال برخاطرِ حسرت مظاهرِ مُستولّي است بوجهِ احسن بعمل خواهد آمد *

بمدنظر تدارُك صدمهٔ شدیدهٔ واقعهٔ ناگهاني خانمرحوم مبرور و اثبات مدارجِ اُلفت و محبت خود نسبت بذاتِ خانمرحوم و ابراز مراتبِ غُموم و هموم خاطرِ حسرت ماثرِ خصوصاً از وقوعِ واقعه جانکاه آنمرحومِ مبرور درمیان سرحد محروسهٔ سرکار انگریز و در عین تقدیم مراسمِ عُهدهٔ که بموجب قوانین و ضوابط جمیع اقوام و درمیان جمهورِ خاص و عام مُراعات حُقوقِ صاحبِ اینعهده و پاس ناموسِ اینخدمتِ عُمده مفروض و مُتحتّم است بر ذمتِ همتِ اینخیرخواهِ خلائق واجب و لازم مُتصوّر که حتی الامکان بتقدیم لوازمِ رافت وغمخواري و تسکین و دلداري باقیماندگان و مُنتسبانِ خانمرحوم و تلافي احوالِ پر اختلالِ آنها پردازد *

بناءًعلی هذا بعالي مرتبتِ معالي منزلت میجر مالکم صاحب بهادُرکه قبل ازین بعهدهٔ سِفارت بحضورِ دولت گنجور شاه کیوان بارگاه ازطرف این سرکار مامور شده بودند و پس از انصرامِ لوازمِ این عُهدهٔ سترگ بدارالامارهٔ کلکته مُعاودت نموده در عُهدهٔ تقرُّب و محرمیت اسرار حضور این نیازمندِ درگاه الهي (که سابق درین عهده برادر صاحب

That officer is directed to proceed immediately to Bombay, and to afford to you in my name, such effectual aid and assistance, and such testimonies of affectionate commiseration, as may tend to mitigate your sufferings, and to console your affliction.

With the same views, I have provided the most speedy means of offering to your royal sovereign the respectful expressions of my sincere condolence on this disastrous event, and of concerting with his Majesty such measures, as may conduct the embassy to its original purpose, accelerate the favourable issue of every depending question, and confirm the subsisting relations between the two states in the conciliatory spirit of the recent negociations, and on the basis of the treaties already concluded.

عالیشان گرامی قدر عزیز از جان هنریل هنری ولزلی صاحبِ بهادُر مُعزّز بودند) شرفِ اختصاص یافته بین الاقران مُمتاز بودند امر نمودیم که فوراً بمقامِ بنبئی رفته از طرفِ اینخیر خواهِ خلائق لوازمِ رعایت و غمخواری و ترحّم و دلداری نسبت بباقیماندگانِ و مُنتسبانِ خانمرحوم بروضعی مرعیدارند که موجب تسلّی و تسکینِ احوال و رفعِ هُجوم غم و ملال آنها تواند گردید *

و نیز برای ادای مراسمِ تعزیت اینواقعهٔ هائله بحضورِ دولت گنجور شاهنشاهی و استصواب و استصلاح از اولیای آن دولتِ ابد مُدّت در باب سبیلِ انصرامِ مقاصدِ اصلی سفارتِ خانمرحومِ مبرور و حسنِ انفصال جمیعِ مُقدّمات روبکاری فیمابین دولتین و تاسیس مبانی خُلّت و وداد وانضباطِ روابط یگانگی واتّحاد برونقِ همانقسم صفائی و اخلاص که مشغول پیام رسانی طرفین بوده است و بر طبق فحاوی مواثیقی که بالفعل قرار یافته تدبیری رضیه و فکری مرضیه کرده شد *

No. 3.

TO AGA HUSSUN,

(Nephew of the late Persian Ambassador.)

Written 20th August, 1802.

I have received your letter (recapitulating it) by the hands of Mr. Strachey. The points intrusted to Mr. Strachey's verbal communication, have been represented to me. Previously to the receipt of that letter, I had been apprised, by the Government of Bombay, of the calamity which it announces.

No language can express the astonishment, horror, and grief, with which I received the afflicting intelligence of the respectable Haujee Khulleel Khawn, and of the dreadful circumstances which attended that disastrous event. The loss of Haujee Khulleel Khawn (for whose character I entertained sentiments of the highest esteem and regard)

نمبر ۳

بنام آقاحسن خاله زادهٔ حاجي مُحمّد خليل خان مرحوم سفير بادشاه ايران مرقومه بيستم ماه اگست سنه ۱۸۰۲ عيسوي مُطابق بيستم شهر ربيع الثاني سنه ۱۲۱۷ هجري شرح آنكه

عرضي آنعوالي پناه مُتضمّن بر سوانح جانگاه خان عاليشان سمو المكان حاجي مُحمّد خليل خان كه از تقديرات آسماني وقضاهاى ناگهاني در روز سه شنبه نوزد هم شهر ربيع الاول رو داده *

و اينكه كيفيت آن باطّلاع اينجانب رسيده باشد * با ديگر مراتب بذريعهٔ مستر استريچي موصول مُطالعه شده بر مراتب حسرت آگين آن مُفصّل مُطّلع گردانيد * و جميع مدارج محوّلهٔ مُشار اليه بمعرج وضوح رسيد * قبل وصول عرضي مزبور كيفيت آن حادثهٔ غريبه از روى ارقام اهالي رياست بنبئي بدريافت درآمد *

و از اطّلاع اخبار كدورت آثار واقعهٔ هوش ربا و سانحهٔ اندوه فزاى بال افشاني طاير روح پر فتوح خان عاليشان و الامكان سلالهٔ سفيران بلاغت نشان خلاصهٔ رسالت پيشگان دقيقه شناس رموزدان حاجي محمد خليل خان ازين تيره خاكدان بروضهٔ رضوان و ايضاح كيفيات حيرت آيات حدوث اين حادثهٔ جان سوز و وقوع اين واقعهٔ غم اندوز كه بحسب تقدير ربّاني و قضاى آسماني از پردهٔ غيب بظهور پيوسته * انچه تحيّر و تحسّر و تكدّر و تفكر پيرامون خاطر حسرت گزين اينجانب دائر و سائر گشت شرح شمهٔ ازان و بيان اُنموذجى آن از امكان تحرير خامهٔ سينه چاك و مقدور تقرير لسان محزونان غمناك بيرون و افزون * خُداى عليم شاهد حال

would have been a subject of affliction to me under any circumstances; my sorrow, on this painful occasion, is greatly aggravated by the reflection, that this respectable man has fallen by the most calamitous accident, in the immediate exercise of the high and sacred functions of Ambassador to the British Government from his Majesty the king of Persia.

I sincerely lament your misfortunes and sufferings. I trust, however, that (under Providence) the care and skill of those to whom you are intrusted, will restore you to health. The fate of those of the late Ambassador's attendants who unhappily lost their lives, and were wounded on this melancholy occasion, is an additional aggravation of my grief. I can justly estimate the degree of distress and affliction which pervades your mind, and the minds of the relations and attendants of the late Ambassador on this unhappy occasion. But it is our duty to submit with resignation to those dispensations of Providence, which no human wisdom can foresee, no human precautions can prevent.

است که سُنوحِ اِنتقالِ مغفرت اِشتمالِ خانِ مرحوم مبرور که مراتبِ اخلاقِ پسندیدهٔ و مدارجِ اوصافِ برگزیدهٔ شان بمرتبهٔ اکمل در صفحهٔ خاطرِ فاتر منقوش و لوازمِ محبت والفت دربارهٔ آن ره نورد وادي عدم بدرجهٔ اجمل مرعي و نصب العين بود *

اگرچه در هرحال موجبِ حسرت و ملال و باعثِ اندوه و نکال دل مُوالفت منزل می‌شد لیکن چون آن‌جا ده پیمای منازلِ مغفرت درحالت عینِ تقدیم مراسم رسالتِ باعظمت و سفارتِ با شوکت از طرفِ دولتِ عالیهٔ شاه جمجاه کیوان بارگاه دارا دربان سکندر نشان سلطانِ ایران دام دولته درضمنِ وقوعِ آفتی ناگهاني ازین جهانِ فاني بعالم جاوداني شتافتند شدائد آلام و اندوه مُتزاید و مُتضاعف گشت و صدمهٔ که از تقدیراتِ لم یزلي بآن معالي دستگاه عائد شده هرآینه آن باعثِ مزیدِ تألّم و تأسّف گردیده امّا امید قوي است که بعون عنایت الهي و افضالِ نا متناهي و بذریعهٔ خبرگیري و حذاقت شعاري صاحبانِ فائق و طبیبانِ حاذق که مُتکفّلِ احوال آن عوالي پناه هستند بخیر خواهد گذشت و همراهیان خانِ مرحوم مبرور که بقضای الهي جان بجان آفرین سپردند و مجروح گشتند این معني واسطهٔ نهایت تکدّر و تحسّر گردید و غم و الم و حسرت و اندوهی که از وقوع این واقعهٔ هائله در خواطرِ آن عوالي پناه و دیگر باقیماندگان و مُنتسبانِ خانمرحومِ مبرور هجوم آورده بر دلِ این خیرخواهِ خلائق روشن و هویداست لیکن بر تقدیراتِ الهي و قضاهای لم یزلي که از اِحاطهٔ دور بیني و دانائي عالم بشري و از حیز حزم وهوشیاري انساني مُتجاوز است ما بندگانِ خالقِ آفرینش را اِختیار مُصابرت از جمله واجبات مُتصوّر *

A declaration, addressed to the surviving relations and attendants of the late Ambassador, expressive of my sentiments and intentions on this calamitous occasion, and notifying the mission of Major Malcolm to that Presidency, for the express purpose of affording to those persons every degree of relief and consolation, which can be administered to them under the pressure of this severe distress, has already been transmitted to Bombay.

Major Malcolm, who now proceeds to that Presidency, will apprize you and the late Ambassador's relations and attendants, of the arrangements which I propose to adopt, with a view to afford to you and to them every possible compensation for the loss which you have sustained.

The mission of an officer of such high rank and confidential station, is an ample testimony of the sincerity of my affliction, of my desire to administer effectual consolation to the surviving relations and attendants of the deceased Ambassador, and

اینجانب قبل ازین قطعهٔ اظهار نامه موسومهٔ باقي‌ماندگان و مُنتسبانِ خانمرحوم مبرور مُشتمل بر کیفیات مافي الضمیر و ارادهٔ خود آنچه مکنون و مرکوز است و مُشعر بر اطّلاع تعیناتي میجر صاحب عالي مرتبت معالي منزلت میجر جان مالکم صاحب بهادر بسمت بنبئي با لتخصیص جهت تقدیم لوازمِ تسلّي و تسکین و غمخواري احوالِ باقي ماندگان و مُنتسبانِ خانمرحوم هر قدر باوصف استیلاي غموم این مصایب شدیده مُمکن باشد به بنبئي ارسال داشته شده است *

بالفعل میجر صاحب موصوف نیز روانهٔ مقام بنبئي میشوند بعد ورود صاحب موصوف در انجا کیفیتِ تدابیریکه بمدنظر تدارُک و تلافي احوالِ آن عوالي پناه و دیگر باقي ماندگان و مُنتسبانِ خان مبرور مرکوز است از حُسنِ تقریرِ شان بر آن‌معالي دستگاه واضح خواهد گردید *

و ترخیص چنین صاحبی ذي رتبه و مُقرّبِ حضور این خیرخواهِ خلائق بر مراتب حُزن و ملال حدوث این حادثهٔ ناگهاني و مدارج صرافت خاطرِ رافت ماثر در باب تسلّي و تسکین باقي ماندگانِ خانمرحوم و پاس مراتب عهدهٔ عالیهٔ مُفوّضهٔ مرحومِ مبرور و حفظ مدارج عظمت و شوکت دولت

of my high consideration for the exalted station of the deceased Ambassador, and for the royal dignity of the illustrious Sovereign whom he represented.

The course which you have adopted on this unhappy occasion, of awaiting a communication from me, has my entire approbation. The judgment and discernment which you have manifested in this instance, and the general conduct which you have observed under the pressure of your severe sufferings, has impressed my mind with the highest opinion of your virtues and talents.

You will have been apprized by the declaration which has been transmitted to Bombay, of my intention to convey to his Majesty the requisite explanation of the circumstances of the late calamitous event; and I am confident that the statement of facts and of your conduct during the transaction, which his Majesty will receive from me, will demonstrate to his Majesty that your conduct on this melancholy occasion has not only been irreproachable, but highly laudable and honourable to your own character and to that of your nation,

شاه کیوان بارگاه که خان مرحوم سفیر آن دولتِ ابد مُدّت
بودند دلیلِ ساطع و برهانِ قاطع مُتصوّر است *

آن عوالي پناه که در میان این حال مُجوّزِ انتظارِ ورود کیفیتِ
شوری وصلاحِ این خیرخواهِ خلائق شدند بجا و مُستحسن مُتصوّر
شد وفي الحقیقة از مُلاحظهٔ مراتبِ دانائي وفرزانگي آن معالي
دستگاه که باوجود گرفتاري شدائد حال بظُهور آورده اند وطریقِ
سُلوك و سُلوکِ طریق آنچه از تاریخِ وقوعِ این حادثهٔ ناگزیر
مرعي داشته اند از روي آن مدارجِ اوصاف حمیده و محاسنِ
ذهن و ذکای آن عوالي پناه بشمول کمال تحسین و آفرین منقوش
و مُرتسم صفحهٔ خاطرِ این خیر خواهِ خلائق گردید *

و از اظهار نامهٔ سابق الذکر حقیقت ارادهٔ این خیر خواه خلائق
درباب حُسنِ تشریح و توضیحِ کیفیات این سانحهٔ هائله بحضورِ
دولت گلجور شاهنشاهي مفهوم و معلوم آنعوالي پناه شده باشد
و یقینِ واثق است که از اظهاراتِ اینجانب دربابِ کیفیت
هاي این حادثهٔ ناگزیر و رویهٔ کار آن عوالي پناه درحین وقوعِ
آن برمجنجل ضمیرِ قُدسي نظیر شاهنشاهي ظاهِر و باهِر خواهد
گردید که طریقهٔ کار آن عوالي پناه دراثنای این واقعات خالي
از الزام بلکه مُستوجبِ تعریف و توصیف و باعثِ نیکنامي
آنعوالي پناه و ناموري قومیت و شایان شان و شوکت

and conformable in every respect to the dignity and glory of your powerful Sovereign. I am satisfied that the justice and magnanimity of your Sovereign will induce him to reward you with those honours and that approbation, to which in my judgment you are amply entitled.

You will receive the further communication of my sentiments and intentions from Major Malcolm, who will embark for Bombay in the course of a few days. In the mean time I request that you will continue with all your attendants, at Bombay. After Major Malcolm's arrival, you will be guided by his communications and advice. Major Malcolm will deliver to you a duplicate of this despatch. With a view to afford you the satisfaction of receiving a reply to your letter at the earliest practicable period of time, I deem it advisable to transmit the original of this letter by express.

وبزرگي و والا منشي شاهِ كيوان بارگاه بوده است و از حق پرستي وبزرگ منشي كه از جمله اوصافِ نبيله و اخلاقِ جزيله آن يكتاى روساى زمان است اينجانب رجاى واثق دارد كه آن عوالي پناه بقسميكه درزعم و تصوّرِ اين خير خواهِ خلائق مُستوجبِ احوال آنمعالي دستگاه است مورد عنايات و تفضّلاتِ شاهنشاهي خواهند گرديد *

وباقي كيفيتِ مافي الضميرِ اينجانب از زبانِ صدق ترجمان ميجرصاحب موصوف كه در عرصهٔ دوسه روز روانهٔ آنسمت ميشوند واضح خواهد گشت و تارسيدنِ صاحبِ موصوف چنان صلاح مُتصوّر كه آن معالي دستگاه با جميع همراهيان درمقام بنبئي بدستور قيام دارند بعد ورودِ صاحبِ موصوف برحسب صلاح و اظهار معز اليه كاربند بايد بود و مُثنّئ اين محبت نامه هم ازدست ميجرصاحب موصوف بآن عوالي پناه خواهد رسيد نظربر اينكه آن معالي دستگاه بوصول جواب عرضي خود دراسرع ازمنه مسرور شوند محبت نامهٔ اولئ معرفت ڈاك برجناحِ استعجال روانهٔ بنبئي نموده شد *

No. 4.

AGA HUSSUN,

Received 15*th October*, 1802.

At a time when our bodies were torn with grief, and our souls were agitated with sorrow, your Excellency's gracious and consolatory letter, the medium of command, and your Excellency's declaration diffusing light and honour, both which may be compared to the luminous hand of Moses, and to the reviving breath of the Messiah, were received on the 18th of September: therefore the Honourable Governor Duncan, whose exertions, in imitation of your Excellency, for the relief and consolation of the afflicted, for the support and comfort of the poor and humble, have no parallel, and comprehend all that is good and virtuous, illumined those hearts which were obscured by the darkness of sorrow, and involved in the torpor of affliction,—inspired them with new life, and afforded them unimagined pleasure, and by the gracious tenor of their contents obliterated the memory of former anguish, restored to

نمبر ۴

بعرض مقرّبانِ حُضورِ فیض گنجور بندگانِ

عالي مُتعالي دام اقباله میرساند

درحینی که از هُجومِ آلامِ جِسماني کالبد عُنصري درهم شکسته و از وفور اسقامِ روحاني فرمان فرمای بدن را سررشتهٔ سامانِ خویش از کف گسسته بود تسلّي فرما فرمانِ مُطاع یعنی عنایت نامهٔ واجبُ الاِتّباع وافتخار بخش اظهار نامهٔ آفتاب شُعاع که یدِ بیضای موسوي و دمِ جان پرور عیسوي عبارت ازان است بتاریخ ۱۸ ماهِ ستمبر معرفتِ نوّابِ سپهر رکاب نوّاب گورنر ڈنکین بهادُر که از طفیل تبیعت و پیروي آن یگانهٔ فرمان فرمایانِ آفاق در غمخواري و پرستاري شکسته دلان در کُل جهان طاق و درکوچك دلي و غریب نوازي مجمعِ محاسنِ اخلاق است بر روُسِ دل مردگان و جماعتِ افسرده دلان پرتو افگن گردید و بي‌تکلُّف حیاتی تازه و مسرتی بی‌اندازه بخشید * حقا که صیقل مضامینِ مرحمت آئینِ هریك علیحده زنگ کُلفتی که بر آئینهٔ دلِ عبودیت منزل مُتراکم شده بود زدود و مُرغِ روح که

joy, and raised to distinction from the gloomy depths of sorrow. In vain we open our lips to utter praise and gratitude in proportion to your Excellency's unexampled goodness; no power of language can express the sense which we entertain of that goodness and condescension. Resigning, therefore, that impracticable attempt, I proceed to detail the immediate purpose of my present address. If any vestige of affliction, if any trace of sorrow at the late calamitous event remained upon my mind, it would be obliterated by your Excellency's unbounded goodness, be lost, and be forgotten. The appointment of Major Malcolm, of high rank and station, the confident of the presence, who, under your Excellency's favor and protection, has been raised to the highest dignities for the purpose of administering consolation to the afflicted, has, in particular, filled our hearts with joy and gladness. Although the ab-

زاویه نشین کنجِ ملال بود اگرچه در گلشنِ افتخار و سرود به بال و پرافشانی برامده لب به ثنا خوانی و سپاس آن ذاتِ بی همال کشده لیکن چون ادای شکر این موهبتِ کبری و مرحمتِ عظمی بحضورِ لامع النور آن وحیدِ زمان بیرون از حیزّ قدرتِ بیان و افزون از حوصلهٔ طاقتِ زبان است ادهمِ خامه را از طیِ آن وادی و پیمودنِ آن بوادی عنان تابیده بعرضِ مطلب پرداختم * و بالجمله اگر غباری از رنج و الم و آثاری از غصّه و غم ازین مصیبتِ اعظم بر دلِ عبودیت توام باقی و منضم بود بزلالِ مراحمِ بی پایان و آبیاری عنایاتِ بیکران از لوحِ خاطر محو و منسی و بکلّی فراموش شد * خاصةً از تقررِ میجر صاحب بلند مرتبه والا مکان مقرّب بزم حضور بندگان عیوق شان دام اقباله میجر مالکم صاحبِ بهادر که بحسنِ تربیتِ حضورِ پرنور همواره بر همکنان افتخار کنان و پیوسته پر کلاه گوشهٔ مباهاتش سرکوب شهپرِ عنقای هفتم آسمان است بجهتِ پرستاری و غمخواری افتادگان چه‌قدر گلهای نشاط درچمن خاطر عبودیت مظاهر شگفتن و دمیدن گرفت * اگرچه از دوری صاحب چنین که در فهم و فراست ذاتی بی انباز و محرمِ اسرار و مخزنِ راز

sence of a gentleman so distinguished for his talents and abilities, and so entirely in your Excellency's confidence, must be a subject of extreme regret to your Excellency, yet that sense of justice and benevolence towards mankind which distinguishes your Lordship's exalted character, will have superseded the sentiments of regret on this occasion ; for the ruling principle of those who tread the path of virtue, is to prefer the happiness of others to their own individual care and comfort. My solicitude to acknowledge your Excellency's manifold favours, and to declare your boundless goodness, again arrests the purpose of my address, and compels me once more to offer to your Lordship an imperfect tribute of gratitude and applause. I trust that your Excellency's magnanimity will pardon the prolonged effusions of a grateful heart, which I acknowledge to be a trespass on the limits of respect, and a deviation from the relative obligations of rank and inferiority. Let your Excellency now be pleased to peruse my proposed narrative.

آن گردن فراز است گردِ کدورت و ملال بر دامنِ دولتِ بندگان ثریّا مکان آن مؤید با اقبال خواهد نشست امّا چون حق طلبي و خير خواهي عِباد جِبِلّي آن برگزيدهٔ ايجاد است همه آن مرارت سهل و آسان خواهد گشت که سالکانِ مسالکِ يزداني نخستين قدمی که برميدارند اينست که راحت جان مردمان را راحتِ جسم و جانِ خويش ميدانند * اظهار مراحمِ گوناگون بندگانِ عالي و ابرازِ تفضّلاتِ بيکران مُلازمانِ مُتعالي بار ديگر طوطي ناطقه و کُميت قلم را از عرض مطلب باز داشته در گلستانِ شُکر ادای حقوق آن بی همتا و در ميدانِ حمد عناياتِ بي مُنتهیِ لختی شکر شکن و قدم فرسا گرديد * اُميد که اِمتداد کلام را که با محبوب مطلوب و فی الحقيقه از طريقهٔ آداب دور و از طرزِ بزرگ و کوچك مهجور است بذيل عفو و اِغماضِ خديوانه در پوشند و مرةً بعد اولی بعرض مُدّعا نيوشند *

On the day above mentioned, a most respectable company, consisting of all the principal persons of this place, assembled at my humble dwelling. When all the gentlemen, and some of the Kuzzulbaushies who attended the embassy, and others who reside at Bombay, had taken their seats, the Honourable the Governor rose, and all the gentlemen present stood up at the same time. Immediately the respected standard of his Persian Majesty was displayed on the top of the house, and the Governor delivered to me your Excellency's declaration. After having saluted it, and placed it on my head in token of respect, I sent for my secretary, and caused him to read aloud, in the hearing of all present, its eloquent contents, which, from first to last, are replete with kindness and benevolence, and which in elegance of style and composition reach the summit of excellence. When the reading was finished, orders were given for the drums and trumpets to play. The rejoicing sound of the drums and trumpets of the Kuzzulbaushies, and the melody of the English clarionets, ascended to the skies. At the same time the artillerymen, exercising their professional skill and alertness, gave voice to the guns which grief

روزِ مذکور در بندهٔ سرا مجمعی بُزُرگ و مجلسی سترك
مشحون بجمیعِ سران وسرگردکان و مملو از ذوآئینان و اعاظمِ عالیشان
آراسته پیراسته داشته * وقتی که صاحبان عظام و بعض از قزلباشیهٔ
همراهي و سکنهٔ بنبئي هریك جاَبجاَ قرار گرفتند نوّاب سابق
الالقاب گورنربهادُر از جا برخواست و با او سران و بزُرگان همگي
که نشسته بودند برخاسته راست استادند و مُقارن
آن نشانِ با فر و شان حضرتِ اعلی شاهي ظلّ الهيَ
شاه عالم پناه سُلیمان دستگاه روحي فداه را برپشت بام
بالا کشیدند * آنگاه جناب گورنر بهادر اظهار نامهٔ حضور
پرنور را باین شکسته بال داد بعد از آداب برسر * ودیده
نهادم مُنشي را طلب داشته مضمونِ بلاغت مشحونِ
آنرا که از آغاز تا انجام سراسر رافت و مرحمت و در
نیکوئي عبارت باعلی درجه فصاحت و بلاغت بود
بآواز بلند چون دُرِ یتیم بگوش همه همراهیان و تمامي
سرداران از زبانِ مُنشي کشیدم و چون بآخر رسید
بنواختن نوبت و نقاره اشارة رفت غریو کوس
وکورکهٔ شادیانه و ولولهٔ کرنای قزلباشي و غُلغُله صفیر
نفیر انگریزي درهفتم آسمان گوشِ زحل را گرم مي ساخت
وهم دران آثنا توپچیانِ مهارت پیشه دست و بازوی
چالاکي و هنروري بازیدهٔ عقدهٔ را که درین مُدّت

and sorrow had so long rendered silent, and made the sounds of joy and congratulation at the harmony subsisting between the two states, to reach the ears of far and near. The same assembly was present at an entertainment which, a few days before, Syyud Abdool Lutteef prepared with peculiar splendour at the garden of Parell, in token of thanks for my recovery. On both those occasions, the two classes of English gentlemen and Kuzzulbaushies mingled with the utmost degree of harmony, which seemed to me a type of the augmented attachment between the two exalted powers.

Through the aid of the Almighty, and the magnanimity of my sovereign, in this manner will the union and harmony between the two states be established firm and immovable for ever. It is incumbent on your Excellency's magnanimity to redouble your endeavours for the corroboration of the existing union and friendship, and for remedying the interruption of the mutual views of the two nations which it has pleased God to occasion by the late disastrous event. "That which thou hast com-

از شدت کربت دردل توپ های کوه توان آتشین دهان گره شده بود کشادند و صدای شادي و مبارک باد القیام دولتین را بگوش دور و نزدیك رسانیدند * و همین مجلس ومجلس ضیافت را که چند روز قبل ازین سید عبد اللطیف درباغ پرل بشکرانهٔ شفای فدوي در نهایت تکلف برپا داشته بود و در هر دو مجمع فریقین از صاحبان عظام وجماعت قزلباش همه ممزوج بیکدیگر مانند شیر وشکر می جوشیدند تفاول وافتتاح اتحاد هر دو دولت ابد مدت زیاده از بیش وبیشتر از پیش گرفتیم *

وبعون الله تعالی بهمین روش از بلند همتي حضور پرنور تا ابد الآباد دوستي و یگانگي هردو سرکار عظمت مدار برقرار و پایدار خواهد بود * وبرهمت ذي نهمت والا لازم و واجب است که در استحکام یگانگي واتحاد وانسداد فرجهٔ که دراین سانحه ازقضای رباني روی داد باضعاف مضاعف ماسبق کوشند آری ع آغاز کردهٔ برسانش

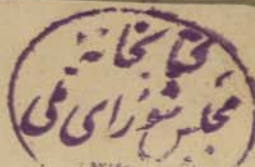
menced, bring to a conclusion." I have gratified every individual of the persons attached to the embassy by the communication of your Excellency's unbounded goodness and benevolence; and the Honourable the Governor, with the hand of kindness and compassion, has wiped off every tear from every eye. The prayers of every individual are offered up to the throne of the Most High for the increase of friendship and union between the two states: may this our anxious prayer be heard!

P. S. May the humble respects of Aga Mohummud Hossun be accepted by your Excellency.

From the writer, Abdool Lutteef, after his most humble respects.

(Couplet.)

I kiss thy footstool a thousand times with the lips of submission. I long to devote my life to thee.

بانتها * و ممنونانِ همراهي را فردًا فردًا بنويدِ عاطفت و مراحمِ بيكران حُضورِ پرنور آن سرخيل ارباب مُروتِ و فتوت دل گرم و خوشنود داشتم و گورنر بهادر دام ظلّه نيز بآستين شفقت و دامانِ رافت اشكِ حسرت و گردِ كُلفت از ديده و چهرهٔ هريك پاك ساخت * و هريك دستِ دعا بدرگاهِ كريمِ بی نياز بجهتِ افزوني مراتبِ اتّحاد و يگانگي دولتين فزون تر از ماقبل بلند داشته اين مطلبِ عُظمیٰ را از او تعالیٰ جلّ شانه مسئلت نمودند قبول درگاهِ الهي باد زياده حدِ ادب *

از عاليشان مخدومي آقا مُحمّد حُسين صاحب بالا بارگاه فلك اشتباهِ مُقرّبان حضورِ پرنور عرض بندگي پذيرا باد *

از راقم خاكسار عبد اللطيف بعد از عرضِ كورنش

* بيت *

* صد گلستان بوسهٔ شرم از لب نياز *

* خواهم نثار كوی تو ای قدر دان كنم *

زياده حدِ ادب *

تمام شُد

* جلد دوم *

